

eul_wid: jho-ak

Ὅμηρου Βίος-ἀνώνυμος · Homer Life-anonymous

On Homer 2

Περὶ Ὅμηρου Β'

Period: Ἑλληνιστική [Hellenistic](#)
Dialect: Μικταὶ διάλεκτοι [Mixed Dialects](#)
Domain: Βίος [Biography](#)
Format: Πεζός [Prose](#)

[45] <ΠΕΡΙ ΟΜΗΡΟΥ> Β' Ὅμηρον τὸν ποιητὴν χρόνῳ μὲν τῶν πλείστων, δυνάμει δὲ πάντων πρῶτον γενόμενον εἰκότως ἀναγινώσκομεν πρῶτον, ὠφελοῦμενοι τὰ μέγιστα εἰς τε τὴν φωνὴν καὶ τὴν διάνοιαν καὶ τὴν τῶν πραγμάτων πολυπειρίαν. λέγωμεν δὲ περὶ τῆς τούτου ποιήσεως, πρότερον μνησθέντες διὰ βραχέων τοῦ γένους αὐτοῦ. Ὅμηρον τοίνυν Πίνδαρος μὲν ἔφη Χίῳ τε καὶ Σμυρναῖον γενέσθαι, Σιμωνίδης δὲ Χίον, Ἀντίμαχος δὲ καὶ Νίκανδρος Κολοφώνιον, Ἀριστοτέλης δὲ ὁ φιλόσοφος Ἰήτην, Ἐφορος δὲ ὁ ἱστορικὸς Κυμαῖον. οὐκ ὤκνησαν δὲ τινες καὶ Σαλαμίνιον αὐτὸν εἰπεῖν ἀπὸ Κύπρου, τινὲς δὲ Ἀργεῖον, Ἀρίσταρχος δὲ καὶ Διονύσιος ὁ Θρᾷξ Ἀθηναῖον. υἱὸς δὲ ὑπ' ἐνίων λέγεται Μαίονος καὶ Κριθηίδος, ὑπὸ δὲ τινων Μέλητος τοῦ ποταμοῦ. Ὡσπερ δὲ τὰ τοῦ γένους αὐτοῦ διαπορεῖται, οὕτω καὶ τὰ περὶ τῶν χρόνων καθ' οὓς ἐγένετο. καὶ οἱ μὲν περὶ Ἀρίσταρχόν φασιν αὐτὸν γενέσθαι κατὰ τὴν τῶν Ἰώνων ἀποικίαν, ἣτις ὕστερεϊ τῆς τῶν Ἡρακλειδῶν καθόδου ἔτεσιν ἐξήκοντα (τὰ δὲ περὶ τοὺς Ἡρακλείδας λείπεται τῶν Τρωικῶν ἔτεσιν ὀγδοήκοντα). οἱ δὲ περὶ Κράτητα καὶ πρὸ τῆς <τῶν> Ἡρακλειδῶν καθόδου λέγουσιν αὐτὸν γενέσθαι, ὥς οὐδὲ ὅλα ἔτη ὀγδοήκοντα ἀπέχειν τῶν Τρωικῶν. ἀλλὰ παρὰ τοῖς πλείστοις πεπίστευται μετὰ ἔτη τετρακόσια τῶν Τρωικῶν γεγονέναι, οὐ πολὺ πρὸ τῆς θέσεως τῶν Ὀλυμπίων, ἀφ' ἧς ὁ κατὰ τὰς Ὀλυμπιάδας χρόνος ἀριθμεῖται. Εἰσὶ δὲ αὐτοῦ ποιήσεις δύο, Ἰλιάς καὶ Ὀδύσσεια, διηρημένη ἑκατέρα εἰς τὸν ἀριθμὸν τῶν στοιχείων, οὐχ ὑπὸ αὐτοῦ τοῦ ποιητοῦ ἀλλ' ὑπὸ τῶν γραμματικῶν τῶν περὶ Ἀρίσταρχον. ὧν ἡ μὲν Ἰλιάς ἔχει τὰς ἐν Ἰλίῳ πράξεις Ἑλλήνων τε καὶ βαρβάρων διὰ τὴν Ἑλένης ἀρπαγὴν καὶ μάλιστα τὴν Ἀχιλλέως ἐν τῷ πολέμῳ τούτῳ διαδειχθεῖσαν ἀλκὴν, ἡ δὲ Ὀδύσσεια τὴν Ὀδυσσεὺς ἀνακομιδὴν εἰς τὴν πατρίδα ἀπὸ τοῦ Τρωικοῦ πολέμου καὶ ὅσα πλανώμενος ἐν τῷ νόστῳ ὑπέμεινε καὶ ὅπως τοὺς ἐπιβουλεύοντας τῷ οἴκῳ αὐτοῦ ἐτιμωρήσατο. ἐξ ὧν δηλὸς ἐστὶ παριστὰς διὰ μὲν τῆς Ἰλιάδος ἀνδρείαν σώματος, διὰ δὲ τῆς Ὀδυσσεΐας ψυχῆς γενναιότητα. Εἰ δὲ μὴ μόνον ἀρετὰς ἀλλὰ καὶ κακίας ψυχῆς ἐν ταῖς ποιήσεσι παρίστησι, λύπας τε καὶ χαρὰς καὶ φόβους καὶ ἐπιθυμίας, οὐ χρὴ αἰτιᾶσθαι τὸν ποιητὴν· <ποιητὴν> γὰρ ὄντα δεῖ μιμεῖσθαι οὐ μόνον τὰ χρηστὰ ἦθη ἀλλὰ καὶ τὰ φαῦλα (ἄνευ γὰρ τούτων παράδοξοι πράξεις οὐ συνίστανται), ὧν ἀκούοντα ἔνεστιν αἰρεῖσθαι τὰ βελτίω. πεποίηκε δὲ καὶ τοὺς θεοὺς τοῖς ἀνθρώποις ὁμιλοῦντας οὐ μόνον ψυχαγωγίας καὶ ἐκπλήξεως χάριν, ἀλλ' ἵνα καὶ ἐν τούτῳ παραστήσῃ ὅτι κήδονται καὶ οὐκ ἀμελοῦσι τῶν ἀνθρώπων οἱ θεοί. Καὶ τὸ μὲν ὅλον <ἡ> παρ' αὐτῷ διήγησις τῶν πραγμάτων παράδοξος καὶ μυθώδης

κατεσκεύασται ὑπὲρ τοῦ πληροῦν ἀγωνίας καὶ θαύματος τοὺς ἐντυγχάνοντας καὶ ἐκπληκτικὴν τὴν ἀκρόασιν καθιστάναι. (ὅθεν δοκεῖ τινα παρὰ τὸ εἰκὸς εἰρηκέναι· οὐ γὰρ ἀεὶ τὸ πιθανὸν ἔπεται, ἐν ᾧ τὸ παράδοξον καὶ ἐπηρμένον πρόκειται.) διὸ καὶ οὐ μόνον τὰ πράγματα μετεωρίζει καὶ ἐκτρέπει τῆς συνηθείας ἀλλὰ καὶ τοὺς λόγους. ὅτι δὲ ἀεὶ τὰ καινὰ καὶ ἔξω τοῦ προχείρου θαυμάζεται καὶ τὸν ἀκροατὴν ἐπάγεται, παντὶ που δῆλον. πλὴν καὶ ἐν τοῖς μυθώδεσι τούτοις λόγοις, εἴ τις μὴ παρέργως ἀλλ' ἀκριβῶς ἕκαστα τῶν εἰρημένων ἐπιλέγοιτο, φανεῖται πάσης λογικῆς ἐπιστήμης καὶ τέχνης ἐντὸς γενόμενος καὶ πολλὰς ἀφορμὰς καὶ οἶονεὶ σπέρματα λόγων καὶ πράξεων παντοδαπῶν τοῖς μετ' αὐτὸν παρεσχημένους, καὶ οὐ τοῖς ποιηταῖς μόνον ἀλλὰ καὶ τοῖς πεζῶν λόγων συνθέταις ἱστορικῶν τε καὶ θεωρηματικῶν. ^[45]

(50) ἴδωμεν γὰρ πρότερον τὴν τῆς λέξεως αὐτοῦ πολυφωνίαν, ἔπειτα καὶ τὴν ἐν τῇ πραγματείᾳ πολυμαθειαν. Πᾶσα μὲν οὖν ποίησις, τάξει τινὶ τῶν λέξεων συντιθεμένων, ῥυθμῷ καὶ μέτρῳ περαίνεται, ἐπεὶ τὸ λεῖον καὶ εὐπέες, σεμνὸν ἅμα καὶ ἡδὺ γενόμενον, διὰ [δὲ] τοῦ τέρπειν εἰς τὸ προσέχειν <τὸν ἀκροατὴν> ἐπάγεται. ὅθεν συμβαίνει κατὰ τὸ αὐτὸ μὴ μόνον τοῖς ἐκπληττουσι καὶ θέλγουσι τέρπεσθαι ἀλλὰ καὶ τοῖς πρὸς ἀρετὴν ὠφελοῦσι πείθεσθαι ῥαδίως. Τὰ δὲ Ὀμήρου ἔπη τὸ τελειότατον ἔχει μέτρον, τουτέστι τὸ ἑξάμετρον, ὃ καὶ ἡρώων καλεῖται. ἑξάμετρον μὲν, ὅτι εἷς ἕκαστος στίχος ἔχει πόδας ἑξ· ὧν ὁ μὲν ἐστὶν ἐκ δύο συλλαβῶν μακρῶν, σπονδεῖος καλούμενος, ὁ δὲ ἐκ τριῶν, μιᾶς μὲν μακρᾶς, δύο δὲ βραχειῶν, ὃς λέγεται δάκτυλος. καὶ εἰσιν ἀλλήλοις ἰσόχρονοι· αἱ γὰρ δύο βραχεῖαι μιᾶς μακρᾶς χρόνον ἐπέχουσιν. οὗτοι δὲ παραλλήλως συντιθέμενοι πληροῦσι τὸ ἑξάμετρον ἔπος. ἡρώων δὲ λέγεται, ὅτι διὰ τούτου τὰς τῶν ἡρώων πράξεις διηγεῖται. Λέξει δὲ ποικίλῃ κεκρημένος τοὺς ἀπὸ πάσης διαλέκτου τῶν Ἑλληνίδων χαρακτῆρας ἐγκατέμιξεν. ἑξ ὧν δῆλός ἐστι πᾶσαν τὴν Ἑλλάδα ἐπελθὼν καὶ πᾶν ἔθνος. Καὶ Δωριέων μὲν τῇ συνήθει τῆς βραχυλογίας ἐλλείψει κέχρηται, τὸ 'δῶμα' λέγων 'δῶ' αἰψά τέ οἱ δῶ ἀφνειὸν πέλεται καὶ τὸ 'ὅτι' 'ὅ' ὃ μοι αἰετὸς ἔκτανε χῆνας καὶ τὸ 'ὀπίσω' 'ἄψ', μεταβαλὼν τὸ μὲν ο εἰς τὸ α, τὸ δὲ π καὶ τὸ ς εἰς τὸ συγγενὲς αὐτοῖς, καὶ τὸ 'ἄλλοτε' 'ἄλλο' ἥδη γὰρ με καὶ ἄλλο τεὴ ἐπίνυσσεν ἐφετμή καὶ τὰ τοιαῦτα. ὁμοίως δὲ καὶ τὰ μέσα συντεμὼν λέγει τοὺς 'ὀμότριχας' καὶ 'ὀμοετείς' 'ὄτριχας, οἰέτεας' καὶ τὸν 'ὀμοπάτριον' 'ὄπατρον' καὶ τὸ 'τρέμειν' 'τρεῖν' καὶ τὸ 'τιμῷ' 'τίω'. τῶν αὐτῶν δὲ ἐστὶ καὶ τὸ ὑπερβιβάζειν τὰ στοιχεῖα, ὡς ἐν τῷ 'κάρτιστοι' ἀντὶ τοῦ 'κράτιστοι'. Αἰολέων δὲ χρῆται ἐν τοῖς συνθέτοις τῇ συγκοπῇ, 'καδδραθέτην' λέγων ἀντὶ τοῦ 'κατέδραθον' καὶ 'ὕββάλλειν' ἀντὶ τοῦ 'ὕποβάλλειν'. καὶ ἐπὶ τοῦ παρατατικοῦ χρόνου τὰ τρίτα πρόσωπα, λήγοντα παρὰ τοῖς ἄλλοις εἰς τὸ εἰ, διὰ τοῦ η παρὰ τοῖς Αἰολεῦσιν ἐκφέρεται, ὡς τὸ 'ἐφίλη', 'ἐνόη'. οὕτω καὶ Ὀμηρος ἐποίησε δίδη μόσχοις λύγοισιν ἀντὶ τοῦ 'ἔδει', ὃ ἐστὶν 'ἑδέσμει', καὶ τοὺς μὲν ἄρ' οὕτ' ἀνέμων διάη μένος ὕγρον ἀέντων <ἀντὶ τοῦ 'διάει'>. καὶ τὸ ἐναλλάσσειν ἐνίοτε τὸ ς εἰς τὸ δ, ὡς ἐν τῷ λέγειν 'ὀδμή' καὶ 'ἴδμεν'. καὶ τὸ πλεονάζειν ἔν τισιν, ὡς τὸ 'εὔκηλος' ἀντὶ τοῦ 'ἔκηλος' καὶ 'αὐτὰρ' ἀντὶ τοῦ 'ἀτὰρ' καὶ 'κεκλήγοντες' ἀντὶ τοῦ 'κεκληγότες'. καὶ τὸ προστιθέναι τῷ δευτέρῳ προσώπῳ τῶν ῥημάτων τὸ θα, ὡς τὸ 'φῆσθα' καὶ 'εἴπῃσθα'. ^[95]

(100) τὸν δὲ διπλασιασμὸν τῶν συμφώνων οἱ μὲν Δωριεῦσιν, οἱ δὲ Αἰολεῦσι προσνέμουσιν, οἷόν ἐστιν ἔλλαβε πορφύρεος θάνατος καὶ ὀπότερος τάδε ἔργα. Ἰώνων δὲ ἴδιον ἔχει τὸ ἀφαιρέσει χρῆσθαι ἐν τοῖς παρωχηκόσι χρόνοις τῶν ῥημάτων, ὡς τὸ 'βῆ' καὶ τὸ 'δῶκεν'. ἔθος γὰρ ἔχουσι καὶ ἐπὶ τῶν παρωχημένων χρόνων ἀπὸ τῶν αὐτῶν στοιχείων ἄρχεσθαι, ἄφ' ὧν ἐστὶ καὶ ὁ ἐνεστώς. καὶ τὸ ὑφαιρεῖν τὸ ε ἐν τῷ 'ἱρεὺς' καὶ 'ἱρηξ'. καὶ τὸ προστιθέναι τοῖς τρίτοις προσώποις τῶν ὑποτακτικῶν τὸ σι, οἷόν ἐστι τὸ 'ἔλθῃσι' καὶ τὸ 'λάβῃσι', καὶ ταῖς δοτικαῖς <ταῖς εἰς αἰς ληγούσαις τὸ ι μόνον, οἷόν ἐστι τὸ> 'θύρῃσι', 'πύλῃσι'. καὶ τὸ λέγειν 'οὔνομα' καὶ 'νοῦσον' τὸ 'ὄνομα' καὶ τὴν 'νόσον' καὶ 'κείνόν' καὶ 'μεῖλαν' ἀντὶ τοῦ 'κενόν' καὶ 'μέλαν'. καὶ τὸ μεταβάλλειν τὸ α, ἐπειδὴν ἐκτείνεται, εἰς τὸ η, ὡς τὸ "Ἥρη", "Ἀθηναίη", ἔστι δὲ ὅτε καὶ ἐκ

τοῦ ἐναντίου τὸ η εἰς τὸ α, ὡς τὸ ‘λελασμένοσ’ ἀντὶ τοῦ ‘λελησμένοσ’. καὶ τὸ διαιρεῖν τὰ περισπώμενα ῥήματα, <ὡς τὸ> ‘φρονέων’ καὶ ‘νοέων’, καὶ τὰς γενικὰς τὰς εἰς οὐς ληγούσας, ὡς τὸ ‘Διομήδεος’, καὶ τῶν θηλυκῶν τὰς γενικὰς τὰς εἰς ων ληγούσας, ὡς τὸ ‘πυλέων’, ‘νυμφέων’, καὶ τῶν οὐδετέρων τὰς πληθυντικὰς εὐθείας τὰς εἰς τὸ η ληγούσας, ὡς τὸ ‘στήθεα’, ‘βέλεα’, καὶ τὰς γενικὰς αὐτῶν ὁμοίως, ἰδίως δὲ λέγουσι καὶ τὸ ‘τετράφαται’ καὶ τὰ τοιαῦτα. Μάλιστα δὲ τῇ Ἀτθίδι διαλέκτῳ κέχρηται· καὶ γὰρ ἐπίμικτος ἦν. καὶ ἐπεὶ λέγεται παρὰ τοῖς Ἀττικοῖς ‘λεῶσ’ ὁ ‘λαός’, κατὰ ταύτην τὴν συνήθειαν ἔστι παρ’ αὐτῷ ὁ ‘Πηνέλεωσ’ καὶ τὸ ‘χρέωσ’. ἔστι δὲ αὐτοῖς σύνηθες καὶ τὸ συναλείφειν ἐνίοτε καὶ ἀντὶ δύο ποιεῖν μίαν συλλαβὴν, ‘τὸ ἔπος’ ‘τοῦπος’ καὶ ‘τὸ ἱμάτιον’ ‘θοιμάτιον’, οἷς ἔστιν ὅμοιον Τρῶες δὲ προτύψαν ἀολλέες <ἀντὶ τοῦ ‘προέτυψαν’,> καὶ πεδία λωτεῦντα, ἀντὶ τοῦ ‘λωτεύοντα’. καὶ τὸ ὑφαιρεῖν τὸ η τῶν τοιούτων εὐκτικῶν, ‘δοκοῖησ’ ‘δοκοῖσ’, ‘τιμῶησ’ ‘τιμῶσ’, ἔστιν Ἀττικόν, ᾧ ἀκολουθῶς εἴρηται ἄλλοι δὲ διακρινθεῖτε τάχιστα. ὁμοίως δὲ καὶ τοῦτο Ἀττικὸν οἱ πλέονες κακίους, παῦροι δὲ τε πατρὸς ἀρείους, ὃ λέγομεν ‘κακίονες’ καὶ ‘ἀρείονες’. καὶ τὸ τὰς αἰτιατικὰς τῶν τοιούτων μὴ διαιρεῖν, τοὺς ‘βοῦς’, τοὺς ‘ἰχθῦς’ βοῦς περιταμνομένους καὶ ἰχθῦς ὀρνιθὰς τε. κάκεῖνο δὲ εἴρηται Ἀττικῶς οὐδὲ τί μιν σθένει ῥηγνῦσι ῥέοντες, ὡς ‘ζευγνῦσι’, ‘ὀμνῦσι’. καὶ τὸ ἐξαίρειν τὰ βραχέα τῶν τοιούτων Ἀττικόν, ‘λούεται’ ‘λουταί’, ‘οἶμαι’ ‘οἶμαι’. οὕτως οὖν καὶ τὸ ‘λύτο’ ἀντὶ τοῦ ‘ἐλύετο’. τῶν αὐτῶν ἔστι καὶ τὸ ‘έωρων’ καὶ ‘έωνησάμην’, ἐκ περισσοῦ προστιθέντων τὸ ε, ὅθεν ἔστι καὶ τὸ ‘έωνοχόει’. καὶ τὸ συναιρεῖν τὸ ι ἐπὶ τῶν τοιούτων, ‘ἡόνες’ ‘ἡόνες’, ‘Νηρηίδες’ ‘Νηρηῖδες’. οὕτω καὶ τὸ σφῶ δὲ μάλ’ ἠθέλετον. καὶ ἐπὶ τῆς εἰς ι καθαρὸν ληγούσης δοτικῆς παρατελευτῶντος τοῦ α, ‘κέραι’ ‘κέρα’, ‘γήραι’ ‘γήρα’, ‘σέλαι’ ‘σέλα’.^[145]

(150) ἔτι καὶ τοῦτο Ἀττικόν, τὸ λέγειν ‘ἔστων’ ἀντὶ τοῦ ‘ἔστωσαν’ καὶ ‘ἐπέσθων’ ἀντὶ τοῦ ‘ἐπέσθωσαν’. ἔστι δὲ καὶ ἡ τῶν δυϊκῶν χρήσις τῆς <Ἀττικῆς> συνηθείας, καὶ Ὅμηρος χρῆται συνεχῶς. καὶ τὸ τοῖς θηλυκοῖς ἀρρενικὰ ἄρθρα ἢ μετοχὰς ἢ ἐπίθετα συντάσσειν, ὡς τὸ ‘τῷ χεῖρε’, ‘τῷ γυναῖκε’, καὶ παρὰ Πλάτωνι ‘ιδέα ἄγοντε καὶ φέροντε’, καὶ ‘ἡ σοφὸς γυνή’ καὶ ‘ἡ δίκαιοσ’. οὕτως οὖν καὶ Ὅμηρος ἐπὶ Ἡρας καὶ Ἀθηνᾶς ἔφη οὐκ ἂν ἐφ’ ὑμετέρων ὀχέων πληγέντε κεραυνῷ καὶ ἦτοι Ἀθηναίῃ ἀκέων ἦν καὶ κλυτὸς Ἴπποδάμεια. Καὶ περὶ τὴν σύνταξιν δὲ πολλὰ ἰδιώματα ἐχουσῶν τῶν διαλέκτων, ὅταν εἴπῃ ὁ ποιητὴς ἄλλ’ ἄγ’ οἷστευσον Μενελάου κυδαλίμοιο, Ἀττικὴν δείκνυσι συνήθειαν. ὅταν δὲ εἴπῃ δέξατό οἱ σκῆπτρον καὶ θέμιστι δὲ καλλιπαρήῳ δέκτο δέπας, ἐν τούτοις δωρίζει. Ὅλως μὲν οὖν τὰς πάντων <τῶν> Ἑλλήνων φωνὰς ἀθροίζων ποικίλον ἀπεργάζεται τὸν λόγον καὶ χρῆται ποτὲ μὲν ταῖς ξέναις, ὥσπερ εἰσὶν αἱ προειρημέναι, ποτὲ δὲ ταῖς ἀρχαίαις, ὡς ὅταν λέγῃ ‘ἄορ’ καὶ ‘σάκοσ’, ποτὲ δὲ ταῖς κοιναῖς καὶ συνήθεσιν, ὡς ὅταν λέγῃ ‘ξίφοσ’ καὶ ‘ἀσπίδα’. καὶ θαυμάσειέ τις, ὅτι καὶ <αἱ> κοιναὶ λέξεις παρ’ αὐτῷ σώζουσι τὸ σεμνὸν τοῦ λόγου· τοιοῦτον γὰρ τὸ ἵππους τε ξανθὰς ἑκατὸν καὶ πεντήκοντα. Ἐπεὶ δὲ ὁ ἐγκατάσκευος λόγος φιλεῖ τὴν τοῦ συνήθους ἐξαλλαγὴν, ὅφ’ ἥς ἐναργέστερος ἢ σεμνότερος ἢ πάντως τερπνότερος γίνεται, καὶ ἡ μὲν τῶν λέξεων ἐκτροπὴ καλεῖται τρόπος, ἡ δὲ τῆς συνθέσεως σχῆμα (καὶ ἔστι τὰ εἶδη τούτων ἐν τῇ τεχνολογίᾳ ἀναγεγραμμένα), θεασώμεθα τί τούτων Ὀμήρῳ παρείληπται, ἢ τί ἕτερον ὑπὸ τῶν μετ’ αὐτὸν εὔρηται, ὃ ἐκεῖνος οὐκ εἶπε πρῶτος. Τῶν τοίνυν τρόπων ὀνοματοποιία καὶ πάνυ σύνηθές ἐστιν αὐτῷ. οἷδε γὰρ καὶ τὴν παλαιὰν ἀρχὴν τῶν ὀνομάτων, ὅτι οἱ πρῶτοι τὰ πράγματα ὀνομάσαντες πολλὰ ἀπὸ τοῦ συμβεβηκότος προσηγόρευσαν καὶ τὰς ἀνάρθρους φωνὰς τοῖς ἐγγραμματέσις ἐξετύπωσαν, ὡς τὸ ‘φυσᾶν’ καὶ τὸ ‘τρίζειν’ καὶ τὸ ‘μυκάσθαι’ καὶ τὸ ‘βροντᾶν’ καὶ τὰ τούτοις ὅμοια. ὅθεν καὶ αὐτὸς ἐποίησέ τινα ὀνόματα οὐκ ὄντα πρότερον, πρὸς τὰ σημανόμενα τυπώσας, οἷον τὸν ‘δοῦπον’ καὶ τὸν ‘ἄραβον’ καὶ τὸν ‘βόμβον’ καὶ τὸ ‘ρόχθει’ καὶ τὸ ‘ἀνέβραχε’ καὶ τὸ ‘σίζε’ καὶ τὰ τοιαῦτα, ὧν οὐκ ἂν εὔροι τις εὐσημότερα. Καὶ πάλιν ἄλλας κοινὰς λέξεις ἐπ’ ἄλλων πραγμάτων κειμένας ἐπ’ ἄλλα μετέθηκεν, οἷον ἔστι καὶ τοῦτο· φλέγμα κακὸν φορέουσα,

ὃ σημαίνει τὴν κατὰ τὸ φλέγειν ἐνέργειαν. καὶ τὸν ‘πυρετὸν’ <παγείληφεν> ἀντὶ τοῦ ‘πυρόσ’. οἷς ὅμοιόν ἐστι καὶ τὸ χαλκοτύπους ὠτειλάς· βούλεται γὰρ εἰπεῖν τὰς ὑπὸ τοῦ χαλκοῦ τετυπωμένας. ^[195]

(200) καὶ ὅλως πολλῇ τῇ καινότητι τῶν λέξεων κέχρηται, μετὰ πολλῆς ἐξουσίας τὰ μὲν ἐξαλλάσσων παρὰ τὴν συνήθειαν, τὰ δὲ εὐσημότερα καθιστάς, ἔνεκα τοῦ κάλλος καὶ μέγεθος ἐμποιεῖν τοῖς λόγοις. Πολλὴ δὲ ἐστὶν αὐτῷ καὶ ἡ τῶν ἐπιθέτων εὐπορία, ἅπερ οἰκείως καὶ προσφυῶς τοῖς ὑποκειμένοις ἡρμοσμένα δύναμιν ἴσῃν ἔχει τοῖς κυρίοις ὀνόμασιν, ὥσπερ τῶν θεῶν ἐκάστῳ ἰδίαν τινὰ προσηγορίαν προστίθῃσι, τὸν Δία ‘μητιέτην’ καὶ ‘ὑψιβρεμέτην’ καὶ τὸν Ἥλιον ‘Υπερίονα’ καὶ τὸν Ἀπόλλωνα ‘Φοῖβον’ καλῶν. μετὰ δὲ τὴν ὀνοματοποιίαν ἴδωμεν καὶ τοὺς ἄλλους τρόπους. Κατάχρησις μὲν δὴ, ἥπερ ἀπὸ τοῦ κυρίως δηλουμένου μεταφέρει τὴν φράσιν ἐφ’ ἕτερον οὐκ ἔχον ὄνομα κύριον, ἔστι παρὰ τῷ ποιητῇ, ὅταν λέγῃ σειρὴν χρυσεῖν (σειρὰ γὰρ κυρίως ἐπὶ τοῦ σχοινίου τάσσεται) καὶ ὅταν εἴπῃ αἰγείην κυνέην· ἡ μὲν γὰρ περικεφαλαία κέκληται ‘κυνέη’ παρ’ αὐτῷ, ἐπεὶ ἐκ δέρματος κυνὸς γίνεσθαι αὐτὴν ἔθος ἦν, ἡ δὲ αἰγεία δηλονότι ἐστὶ δέρμα αἰγός. Μεταφορὰ δέ, ἥπερ ἐστὶν <λέξις> ἀπὸ τοῦ κυρίως δηλουμένου πράγματος ἐφ’ ἕτερον μετενηνεγμένη κατὰ τὴν ἀμφοῖν ἀνάλογον ὁμοιότητα, καὶ πολλὴ καὶ ποικίλη ἐστὶ παρ’ αὐτῷ, οἷόν ἐστιν ἥκε δ’ ἀπορρήξας κορυφὴν ὄρεος μέγαλοιο καὶ νῆσον, τὴν πέρι πόντος ἀπείριτος ἐστεφάνωται· ὃν γὰρ λόγον ἔχει ἡ κορυφὴ πρὸς ἄνθρωπον, τοῦτον καὶ ἡ ἀκρόωρεα πρὸς τὸ ὄρος, καὶ ὃν στέφανος πρὸς τοῦτον ᾧ. περικείται, τὸν αὐτὸν καὶ θάλασσα πρὸς νῆσον. ἀλλὰ τὸ χρῆσασθαι τοῖς ὁμοίοις ἀντὶ τῶν κυρίων ὀνόμασιν εὐειδέστερον καὶ ἐναργέστερον ποιεῖ τὸν λόγον. Εἰσὶ δὲ καὶ παρ’ αὐτῷ μεταφοραὶ ποικίλαι. αἱ μὲν ἀπὸ ἐμψύχων ἐπὶ ἔμψυχα, οἷον φθέγξατο δ’ ἡνίοχος νηὸς κυανοπρώροιο ἀντὶ τοῦ ‘ναύτησ’, καὶ βῆ δὲ μετ’ Ἀτρεΐδην Ἀγαμέμνονα, ποιμένα λαῶν ἀντὶ τοῦ ‘βασιλέα’. αἱ δὲ ἀπὸ ἐμψύχων ἐπὶ ἄψυχα, οἷον ὑπαὶ πόδα νεῖατον Ἴδης, ‘τὴν ὑπώρειαν’, καὶ οὐθαρ ἀρούρης, ‘τὸ γόνιμον’. ἀπὸ δὲ ἀψύχων ἐπὶ ἔμψυχα, οἷον σιδήρειον νύ τοι ἦτορ ἀντὶ τοῦ ‘σκληρόν’. ἀπὸ δὲ ἀψύχων ἐπὶ ἄψυχα, οἷον σπέρμα πυρὸς σῶζων ἀντὶ τοῦ ‘γόνιμον ἀρχήν’. ὥσπερ δὲ ὀνομάτων, <οὔτω> καὶ ῥημάτων εἰσὶ παρ’ αὐτῷ μεταφοραί, οἷον ἡιόνες βοόωσιν ἐρευγομένης ἀλὸς ἔξω ἀντὶ τοῦ ‘ἡχοῦσιν’. ἕτερος τρόπος ἐστὶν ἡ καλουμένη μετάληψις, κατὰ συνωνυμίαν σημαίνουσα πρᾶγμα τι διάφορον, οἷον ἔνθεν δ’ αὖ νήσοισιν ἐπιπροέηκε θοῇσι· βούλεται γὰρ σημῆναι τὰς κυρίως λεγομένας ὀξεῖας νήσους, ἐπεὶ συνωνυμεῖ τὸ ‘θοὸν’ τῷ ‘ὀξύ’, ὅξυ δὲ οὐ μόνον τὸ κατὰ κίνησιν ταχύ ἐστὶν ἀλλὰ καὶ τὸ κατὰ σχῆμα προηγμένον εἰς λεπτότητα. ^[245]

(250) τοιοῦτόν ἐστι καὶ τὸ ἐγὼ δ’ ἐθώωσα παραστάς. Ἄλλος τρόπος <ἐστίν> ἡ συνεκδοχὴ λεγομένη, ἀπὸ τοῦ κυρίως σημαινομένου ἕτερόν τι τῶν ὑπὸ τὸ αὐτὸ γένος ὄντων παριστᾶσα. καὶ ἔστιν ὁμοίως καὶ ὁ τρόπος οὗτος ποικίλος. ἐκδεχόμεθα γὰρ ἥτοι ἀπὸ τοῦ ὅλου τὸ μέρος, οἷον οἱ δ’ ἰθὺς πρὸς τεῖχος ἐύδητον βόας αὔας· ἀπὸ γὰρ τῶν βοῶν τὰς βύρσας, ἐξ ὧν αἱ ἀσπίδες, δηλοῦν βούλεται. ἢ ἀπὸ μέρους τὸ ὅλον, οἷον τοίην γὰρ κεφαλὴν ποθέω· ἀπὸ γὰρ τῆς κεφαλῆς τὸν ἄνδρα σημαίνει. καὶ ὅταν λέγῃ ‘λευκώλενον’ τὴν καλὴν καὶ ‘εὐκνήμιδασ’ τοὺς εὐόπλους. ἢ ἀπὸ ἐνὸς τὰ πολλά, ὡς ὅταν εἴπῃ ἐπὶ τοῦ Ὀδυσσέως ἐπεὶ Τροίης ἱερὸν πτολίεθρον ἔπερσεν· οὐ γὰρ μόνος ἀλλὰ σὺν τοῖς ἄλλοις Ἑλλήσι τὴν Τροίαν ἐπόρθησεν. ἀπὸ δὲ τῶν πολλῶν τὸ ἓν, οἷον στηθεά θ’ ἡμερόεντα, τουτέστι τὸ στηθος. ἀπὸ δὲ εἵδους <τὸ> γένος, <οἷον> μαρμάρῳ ὀκρίεντι βαλῶν· εἶδος γάρ ἐστι λίθου ὁ μάρμαρος. ἀπὸ δὲ γένους τὸ εἶδος, οἷον ὄρνιθας γνῶναι καὶ ἐναΐσιμα μυθήσασθαι· οὐ γὰρ πάντας ἀλλὰ τοὺς μαντικούς ὄρνιθας εἰπεῖν βούλεται. ἀπὸ δὲ τῶν παρεπομένων τὴν πρᾶξιν, οἷον [Πάνδαρος, ᾧ καὶ τόξον Ἀπόλλων αὐτὸς ἔδωκεν· ἀπὸ γὰρ τοῦ τόξου τὴν περὶ τὸ τόξον ἐμπειρίαν δηλοῖ. καὶ] ἐζόμενοι λεύκαινον ὕδωρ καὶ οἱ δὲ πανημέριοι σείον ζυγόν· ἀπὸ γὰρ τοῦ συμβαίνοντος ἐπὶ μὲν τοῦ προτέρου τὸ ‘ἤλαυνον’, ἐπὶ δὲ τοῦ δευτέρου τὸ ‘ἔτρεχον’ δηλοῖ. ἀπὸ δὲ τοῦ προηγμένου τὸ ἀκόλουθον, <οἷον> λῦσε δὲ

παρθενίην ζώνην· ἀκολουθεῖ γὰρ τούτῳ τὸ ‘διεκόρευσε’. ἀπὸ δὲ τοῦ ἀκολουθοῦ τοῦ προηγούμενον, ὡς ὅταν ‘ἐναρίζειν’ λέγῃ τὸ φονεύειν ἀπὸ τοῦ σκυλεύειν. Ἔστι δὲ καὶ ἄλλος τρόπος ἢ μετωνυμία, λέξις ἐπ’ ἄλλου μὲν κυρίως κειμένη, ἄλλο δὲ κατὰ ἀναφορὰν σημαίνουσα, οἷόν ἐστι παρ’ αὐτῷ τὸ ἦμος ὅτ’ αἰζηοὶ Δημήτερα κωλοτομεῦσι· τὸν γὰρ πύρινον καρπὸν δηλοῖ, ἀπὸ τῆς εὐρούσης Δήμητρος ὀνομάσας. καὶ ὅταν εἴπῃ σπλάγχχνα δ’ ἄρ’ ἀμπεύραντες ὑπεύρεχον Ἡφαίστοιο, ἐν τῷ τοῦ Ἡφαίστου ὀνόματι τὸ πῦρ λέγει. ὅμοιον δὲ ἐστὶ τοῖς εἰρημένοις καὶ τοῦτο· ὅς κεν ἐμῆς γε χοίνικος ἄπτηται· λέγει γὰρ τὰ ἐμπεριεχόμενα τῇ χοίνικι. Ἔστι καὶ ἄλλος τρόπος ἢ ἀντονομασία, λέξις δι’ ἐπιθέτων ἢ συσσήμων ὄνομα ἴδιον σημαίνουσα, ὡς ἐν τούτῳ Πηλεΐδης δ’ ἐξαυτὶς ἀταρτηροῖς ἐπέεσσιν Ἀτρεΐδην προσέειπε· δηλοῖ γὰρ διὰ τούτων τὸν τε Ἀχιλλέα καὶ τὸν Ἀγαμέμνονα. ^[295]

(300) καὶ πάλιν θάρσει, Τριτογένεια, φίλον τέκος καὶ ἐν ἄλλοις Φοῖβος ἀκερσεκόμης· τὸ μὲν γὰρ τὴν Ἀθηνᾶν, τὸ δὲ τὸν Ἀπόλλωνα δηλοῖ. Ἔστι καὶ ἡ ἀντίφρασις, λέξις τὸ ἐναντίον <διὰ τοῦ ἐναντίου> ἢ τοῦ παρακειμένου σημαίνουσα, ὡς ἐν τούτῳ· οὐδ’ ἄρα τῷ γε ἰδὼν γήθησεν Ἀχιλλεύς· βούλεται γὰρ εἰπεῖν τὸ ἐναντίον, ὅτι ἰδὼν αὐτοὺς ἐλυπήθη. Ἔστι καὶ ἡ ἔμφασις, ἥπερ δι’ ὑπονοίας ἐπίτασιν τοῦ λεγομένου παρίστησιν, οἷον αὐτὰρ ὅτ’ εἰς ἵππον κατεβαίνομεν, ὃν κάμ’ Ἐπειός. ἐν γὰρ τῷ ‘κατεβαίνομεν’ τὸ μέγεθος τοῦ ἵππου ἐμφαίνει. ὅμοιον δὲ κάκεῖνο· πᾶν δ’ ὑπεθερμάνθη ξίφος αἵματι· καὶ γὰρ ἐν τούτῳ παρέχει μείζονα ἔννοιαν, ὡς βαπτισθέντος οὕτως τοῦ ξίφους, ὥστε θερμανθῆναι. τοιοῦδε μὲν οἱ τῶν λέξεων τρόποι ὑπὸ Ὀμήρου πρῶτου πεποιημένοι. Ἰδωμεν δὲ καὶ τὰς τῆς συντάξεως ἐκτροπὰς, τὰ καλούμενα σχήματα, εἰ καὶ ταῦτα πρῶτος Ὀμηρος ὑπέδειξε. τὸ δὲ σχῆμά ἐστι λόγος ἐξηλλαγμένος τοῦ ἐν ἔθει κατὰ τινα πλάσιν κόσμου ἢ χρείας χάριν. κάλλος μὲν γὰρ τοῖς λόγοις περιτίθησι διὰ τῆς ποικιλίας καὶ μεταβολῆς τοῦ λόγου καὶ σεμνοτέραν ἀπεργάζεται τὴν φράσιν, χρειώδης δὲ ἐστὶν εἰς τὸ ἐξῆραι καὶ ἐπιτεῖναι τὰς ἐμφύτους ποιότητας καὶ δυνάμεις τῶν πραγμάτων. Τῶν δὲ σχημάτων τὰ μὲν κατὰ πλεονασμὸν ποιεῖ, ἐνίοτε μὲν διὰ τὸ μέτρον, ὡς τοῦτο· χρυσοῦ δὲ στήσας Ὀδυσσεὺς δέκα πάντα τάλαντα· τὸ γὰρ ‘πάντα’ μηδὲν συντελοῦν ἔγκειται. ἔστι δὲ ὅτε κόσμου χάριν, ὡς τὸ ἦ μάλα δὴ τέθνηκε Μενoitίου ἄλκιμος υἱός. τὸ γὰρ ‘μάλα’ πλεονάζει κατὰ συνήθειαν Ἀττικὴν. Ἄλλοτε δὲ διὰ πλειόνων λέξεων τὸ σημαίνόμενον ἀποδίδωσιν, ὃ καλεῖται περίφρασις, ὡς ὅταν λέγῃ υἱᾶς Ἀχαιῶν τοὺς Ἀχαιοὺς καὶ βίην Ἡρακλεΐην τὸν Ἡρακλέα. Καὶ τὰ τοιαῦτα δὲ κατὰ ἐναλλαγὴν σχηματίζει, τὴν εἰθισμένην τάξιν ἀναστρέφων καὶ ἥτοι ἐν μέσῳ μηδὲν ἐντιθεῖς, ὡς εἶναι τὴν μετάθεσιν λέξεως ἀγχίστροφον, ὅπερ ἰδίως ἀναστροφή λέγεται, ὡς ἐν τῷ ὄρνιθες ὥς, ποτὲ δὲ καὶ μέσας λέξεις ἐντιθεῖς, ὃ καλεῖται ὑπερβατόν, ὡς ἐν τούτῳ· αἱματόεις ὥς τίς τε λέων κατὰ ταῦρον ἐδηδῶς ἀντὶ τοῦ ‘λέων ταῦρον κατεδηδῶς’. καὶ λέξιν μὲν οὕτως ὑπερβιβάζει, ἐνίοτε δὲ καὶ ὅλον λόγον, ὡς ἐν τούτῳ· ὥς ἔφατ’, Ἀργεῖοι δὲ μέγ’ ἴαχον, ἀμφὶ δὲ νῆες σμερδαλέον κονάβησαν ἀυσάντων ὑπ’ Ἀχαιῶν, μῦθον ἐπαινέσαντες Ὀδυσσεύς θεῖοιο. ^[345]

(350) τὸ δὲ ἐξῆς ἐστὶν Ἀργεῖοι δὲ μέγ’ ἴαχον μῦθον ἐπαινέσαντες Ὀδυσσεύς θεῖοιο. Τοῦ δὲ αὐτοῦ εἵδους ἔχεται καὶ ἡ καλουμένη παρεμβολή, ὅταν ἐξωθέν τινα μηδὲν προσήκοντα τοῖς προκειμένοις ἐμβάληται, ἃ κἂν ἐξέλη τις οὐδὲν τῆς συντάξεως ἀφαιρεῖ, οἷόν ἐστι ναὶ μὰ τόδε σκῆπτρον, τὸ μὲν οὐ ποτε φύλλα καὶ ὄζους φύσει, ἐπεὶ δὴ πρῶτα τομὴν ἐν ὄρεσσι λέλοιπεν, οὐδ’ ἀναθλήσει· περὶ γὰρ ῥά ἐ χαλκὸς ἔλεψε καὶ τὰ ἐξῆς ὅσα περὶ τοῦ σκῆπτρου λέγει. εἴτα ἐπιφέρει τὸ ἀκόλουθον τῇ ἀρχῇ ἢ ποτ’ Ἀχιλλῆος ποθὴ ἵζεται υἱᾶς Ἀχαιῶν σύμπαντας. Ἔστι παρ’ αὐτῷ καὶ ἡ παλιλλογία, ἐπανάληψις οὕσα μέρους τινὸς λόγου, ἢ πλειόνων λέξεων ἐπαναλαμβανομένων, ὃ καὶ ἀναδίπλωσις καλεῖται, οἷόν ἐστι τοῦ δ’ ἐγὼ ἀντίος εἶμι, καὶ εἰ πυρὶ χειρὰς ἔοικεν, εἰ πυρὶ χειρὰς ἔοικε, μένος δ’ αἴθωνι σιδήρῳ, ποτὲ δὲ παρεντιθεμένων ἄλλων τινῶν καὶ τῶν αὐτῶν πάλιν ἐπαναλαμβανομένων, ὡς ἐν τῷ ἄλλ’ ὁ μὲν Αἰθίοπας μετεκίαθε τηλόθ’ ἐόντας, Αἰθίοπας, τοὶ διχθὰ δεδαΐαται, ἔσχατοι ἀνδρῶν. ἔστι δὲ τὸ σχῆμα κίνησιν

ἐμφαῖνον τοῦ λέγοντος καὶ ἅμα κινοῦν τὸν ἀκροατὴν. Τοῦ αὐτοῦ γένους ἐστὶ καὶ ἡ ἐπαναφορά, ὅταν ἐν ἀρχῇ πλείονων κώλων ταῦτὸν μόριον ἐπαναλαμβάνηται· τούτου δὲ παράδειγμα παρὰ τῷ ποιητῇ <ἄν εἴη> Νιρεὺς αὖ Σύμηθεν ἄγε τρεῖς νῆας εἴσας, Νιρεὺς Ἀγλαΐης υἱὸς Χαρόποιό τ' ἄνακτος, Νιρεὺς, ὃς κάλλιστος ἀνὴρ ὑπὸ Ἴλιον ἦλθε. καὶ ἔστιν ὁμοίως τὸ σχῆμα οἰκειότατον κινήσεως καὶ εὐεπείας. Ἔστι παρ' αὐτῷ καὶ ἡ ἐπάνοδος, ἥπερ ἐστίν, ὅταν δύο ὀνόματα καὶ πράγματα προθεῖς τις, μήπω τοῦ νοῦ πέρας ἔχοντος, ἐπανίῃ ἐφ' ἑκάτερον τῶν ὀνομάτων, ἀποδιδούς τὸ τῆς διανοίας ἐλλίπες, ὡς ἐν ἐκείνῳ· Ἄρης τε βροτολοιγὸς Ἔρις τ' ἄμοτον μεμαυῖα, ἡ μὲν ἔχουσα Κυδοιμὸν ἀναιδέα δηιοτῆτος, Ἄρης δ' ἐν παλάμῃσι πελώριον ἔγχος ἐνώμα. ἔργον δὲ τοῦ σχήματος ποικιλία καὶ σαφήνεια. Ὑπάρχει δὲ καὶ <τὸ> ὁμοιοτέλευτον σχῆμα παρ' αὐτῷ, ἐν ᾧ τὰ κῶλα εἰς ὁμοίας τῷ ἤχῳ λέξεις τελευτᾷ, τὰς αὐτὰς συλλαβὰς ἐν τοῖς πέρασιν ἔχοντα, οἷόν ἐστι χρή ξεῖνον παρεόντα φιλεῖν, ἐθέλοντα δὲ πέμπειν καὶ πάλιν Οὐλυμπόνδ', ὅθι φασὶ θεῶν ἔδος ἀσφαλὲς αἰεὶ ἔμμεναι· οὐτ' ἀνέμοισι τινάσσεται οὔτε ποτ' ὄμβρῳ δεύεται οὔτε χιῶν ἐπιπίλνεται, ἀλλὰ μάλ' αἶθρη πέπταται ἀνέφελος, λευκὴ δ' ἐπιδέδρομεν αἴγλη. ὅταν δὲ εἰς ὀνόματα ὁμοίως κλινόμενα λήγῳσιν αἱ περίοδοι ἢ τὰ κῶλα, καὶ ταῦτα εἰς πτώσεις ὁμοίας, ὁμοιόπτωτον τοῦτο ἰδίως ὀνομάζεται, οἷόν ἐστιν ἡύτε ἔθνεα εἴσι μελισσάων ἀδινάων πέτρης ἐκ γλαφυρῆς αἰεὶ νέον ἐρχομενάων. [395]

(400) τὰ δὲ εἰρημένα καὶ τὰ τοιαῦτα μάλιστα προστίθησι τῷ λόγῳ χάριν καὶ ἡδονήν. Δεῖγμα δὲ τῆς περὶ τὴν σύνθεσιν φιλοτεχνίας, ὅτι πολλάκις καὶ δυοὶ σχήμασιν ἐν τοῖς αὐτοῖς ἔπεισι κέχρηται, τῇ τε ἐπαναφορᾷ καὶ τῷ ὁμοιοτελεύτῳ, ὡς ἐν ἐκείνῳ· εὖ μὲν τις δόρυ θηξάσθω, εὖ δ' ἀσπίδα θέσθω, εὖ δὲ τις ἵπποισιν δεῖπνον δότῳ ὠκυπόδεσσιν, εὖ δὲ τις ἄρματος ἀμφὶς ἰδὼν πολέμοιο μεδέσθω. Τούτων ἔχεται κάκεῖνο τὸ σχῆμα τὸ καλούμενον ἀρίσον, ὃ γίνεται ἐκ δυοῖν ἢ καὶ πλείονων κώλων, ἴσας ἀλλήλαις τὰς λέξεις ἐχόντων. καὶ τοῦτο δὲ πρῶτος Ὅμηρος ἐποίησεν, εἰπὼν αἶδεσθην μὲν ἀνήνασθαι, δεῖσαν δ' ὑποδέχθαι καὶ πάλιν μηνιθμὸν μὲν ἀπορρῖψαι, φιλότῃ δ' ἐλέσθαι. καὶ τοῦτο δὲ ὅτι πολὺν ἔχει τῆς φράσεως κόσμον, εὐδηλον. Τῆς δὲ ὁμοίας χάριτος ἔχεται καὶ ἡ παρονομασία, ὅταν παρὰ τὸ προκείμενον ἕτερον ὄνομα ἐμφορὲς τεθῇ εὐθύς <ἢ> κατὰ σύμμετρον διάστημα, οἷόν ἐστιν οὐδὲ γὰρ οὐδὲ Δρύαντος υἱός, κρατερός Λυκόεργος, δὴν ἦν καὶ ἐν ἄλλοις τῶν ἢ τοι Πρόθοος θοὸς ἡγεμόνευε. Καὶ τὰ μὲν προειρημένα ἦτοι κατὰ πλεονασμὸν ἢ κατὰ τινα ποιὰν πλάσιν σχηματίζεται, ἄλλα δὲ κατὰ ἔνδειαν λέξεως, ὧν ἐστὶν ἡ καλουμένη ἔλλειψις, ὅταν καὶ ἄνευ τοῦ ρηθῆναι τινα λέξιν ἐκ τῶν προειρημένων ἡ διάνοια φαίνεται, οἷόν ἐστι δώδεκα δὴ σὺν νηυσὶ πόλεις ἀλάπαξ' ἀνθρώπων, πεζὸς δ' ἔνδεκά φημι· λείπει γὰρ τὸ 'ἀλαπάξαι', νοεῖται δὲ ἐκ τῶν προειρημένων. κάκεῖνο δὲ λέγεται κατὰ ἔλλειψιν· εἷς οἰωνὸς ἀριστος ἀμύνεσθαι περὶ πάτρης· ἐνδεὶ γὰρ τὸ 'ἐστὶ'. καὶ ὦ πόποι, ἦ μοι ἄχος· μεγάλητορος Αἰνείας· λείπει γὰρ τὸ 'πάρεστιν' ἢ 'συμβέβηκεν' ἢ τι τοιοῦτον. καὶ ἄλλα πολλὰ εἶδη τῆς ἐλλείψεως ἔστι παρ' αὐτῷ. ἔργον δὲ τοῦ σχήματος τάχος. Τοιοῦτόν ἐστι καὶ τὸ ἀσύνδετον, ὁπότεν ἐξαιρῶνται οἱ σύνδεσμοι οἱ συνδέοντες τὴν φράσιν, ὅπερ οὐ μόνον τάχους ἀλλὰ καὶ ἐμφάσεως παθητικῆς χάριν γίνεται, οἷόν ἐστι καὶ τοῦτο· ἦομεν, ὡς ἐκέλευες, ἀνὰ δρυμὰ, φαίδιμ' Ὀδυσσεῦ· εὕρομεν ἐν βήσσησι τετυγμένα δώματα καλά· ἐν τούτοις γὰρ ὁ 'καὶ' σύνδεσμος ἐξήρηται, τὸν τάχιστον τρόπον τῆς ἀπαγγελίας ζητοῦντος τοῦ λέγοντος. Ἔστιν ἐν τοῖς σχήμασι καὶ τὸ καλούμενον ἀσύντακτον, ὃ καὶ ἀλλοίωσις καλεῖται, ἐπειδὴν ἡ συνήθης τάξις ἀλλοία γένηται. καὶ ἔστι ποικίλη ἔνεκα τοῦ κόσμον ἢ χάριν ἐμποιεῖν τοῖς λόγοις, τῆς μὲν συνήθους τάξεως οὐ δοκούσης ἀκολουθεῖν, <τῆς δὲ ἐνηλλαγμένης> ἐπὶ τι ἴδιον ἀναφορὰν ἐχούσης [ἀκολουθίαν]. [445]

(450) Συμβαίνει δὲ πολλαχῶς περὶ τὰ γένη τῶν ὀνομάτων ἐναλλασσόμενα, οἷόν ἐστι τὸ κλυτὸς Ἴπποδάμεια ἀντὶ τοῦ 'κλυτή', καὶ θῆλυς ἔεργη ἀντὶ τοῦ 'θήλεια'. συνήθης γὰρ ἦν τοῖς παλαιοῖς, καὶ μάλιστα τοῖς Ἀττικοῖς, χρῆσθαι τοῖς ἀρρενικοῖς καὶ ἀντὶ τῶν θηλυκῶν ὡς κρεῖττοσι καὶ

δυνατωτέροις, οὐκ ἀμέτρως μέντοι οὐδ' ἀλόγως, ἀλλ' ὅταν δέη χρῆσθαι ὀνόματι ἐπιθέτω ἐκτὸς ὄντι τοῦ σώματος, περὶ οὗ ἐστὶν ὁ λόγος. περὶ μὲν γὰρ τὸ σῶμά ἐστιν 'ὁ μέγας', 'ἡ μεγάλη', 'ὁ καλός', 'ἡ καλή' καὶ τὰ τοιαῦτα, ἐκτὸς δέ, οἷον 'ἔνδοξος', 'εὐτυχής'. (καὶ γὰρ καθολικῶς πάντα τὰ σύνθετα κοινά ἐστιν ἑκατέρου τοῦ γένους.) καὶ ὅταν κοινῶς ἀρρενικῶ καὶ θηλυκῶ ὀνόματι ἐπιφέρηται ῥῆμα ἢ μετοχή, τὸ ἀρρενικὸν ἐπικρατεῖ, ὡς ἐν τούτῳ· παρθενικά τε καὶ ἡίθεοι ἀταλά φρονέοντες. Τινὰ δὲ καὶ παρὰ τὴν τῶν διαλέκτων ιδιότητα ἢ τὴν τότε συνήθειαν λέγεται διαφόρως, οἷόν ἐστιν ἔχει δέ τε κίονας αὐτὸς μακράς, αἱ γαῖάν τε καὶ οὐρανὸν ἀμφὶς ἔχουσιν. Πολλάκις δὲ καὶ μετὰ λόγου ἐναλλάσσει τὰ γένη, ὡς ἐν τούτοις· δῶρόν τοι καὶ ἐγώ, τέκνον φίλε, τοῦτο δίδωμι· τὸ μὲν γὰρ 'τέκνον' οὐδέτερον ὄνομα, ἐπήνεγκε δὲ ἀρρενικὸν τὸ 'φίλε', πρὸς τὸ πρόσωπον ἀποτείνας τὸν λόγον. ὅμοιόν ἐστι καὶ τὸ ἀπὸ τῆς Διώνης πρὸς τὴν Ἀφροδίτην εἰρημένον τέτλαθι, τέκνον ἐμόν, καὶ ἀνάσχεο κηδομένη περ. τῆς δ' αὐτῆς ἀναλογίας κάκεῖνο ἔχεται· ἦλθε δ' ἐπὶ ψυχὴ Θηβαίου Τειρεσίαο, χρύσειον σκῆπτρον ἔχων· τὸ γὰρ 'ἔχων' οὐ πρὸς τὴν ψυχὴν ἀλλὰ πρὸς τὸ γένος τοῦ σώματος, τουτέστι πρὸς τὸν Τειρεσίαν, ἦρμοσε. πολλάκις γὰρ οὐ πρὸς τὸν λόγον ἀλλὰ πρὸς τὸ σημαίνόμενον ποιεῖται τὴν ἀπόδοσιν, ὡς ἐν τούτῳ· πᾶσιν ὀρίνθη θυμός, ἐκίνηθεν δὲ φάλαγγες, ἐλπόμενοι παρὰ ναῦφιν ἀμύμονα Πηλεΐωνα· τὸ γὰρ 'ἐλπόμενοι' οὐχ αἱ φάλαγγες ἀλλ' οἱ ἄνδρες, ἐξ ὧν αἱ φάλαγγες συνεστάσι. Καὶ κατ' ἄλλον δὲ τρόπον τὰ γένη ἐξαλλάσσει, ὡς ὅταν εἴπῃ νεφέλη δέ μιν ἀμφιβέβηκε κυανή· τὸ μὲν οὗ ποτ' ἔρωεῖ· ἐπεὶ γὰρ συνωνύμως λέγεται 'νεφέλη' καὶ 'νέφος', προειπὼν τὴν 'νεφέλην' ἐπήνεγκε τὸ οὐδέτερον 'νέφος'. ὅμοια δὲ ἐστὶ τούτῳ κάκεῖνα τὰ ἔπη· τῶν δ', ὥς τ' ὀρνίθων πετεηνῶν ἔθνεα πολλά, χηνῶν ἢ γεράνων ἢ κύκνων δουλιχοδείρων, ἔνθα καὶ ἔνθα πέτονται ἀγαλλόμεναι πτερύγεσσι, κλαγγηδὸν προκαθιζόντων· προθεῖς γὰρ γενικῶς 'τὰ τῶν ὀρνίθων ἔθνη', ἅπερ οὐδετέρως λέγεται, ἐπήνεγκε τὸ θηλυκὸν ἔνθα καὶ ἔνθα πέτονται ἀγαλλόμεναι πτερύγεσσι, εἴτα κλαγγηδὸν προκαθιζόντων, ἀποδιδούς τὸ οἰκεῖον τῷ γενικῶ ὀνόματι 'τῶν ἔθνων τῶν ὀρνίθων'. [495]

(500) Ἄμα δὲ τοῖς γένεσι καὶ τοὺς ἀριθμοὺς ἐναλλάσσει πολλάκις ὁ ποιητής, λέγων ἢ πληθὺς ἐπὶ νῆας Ἀχαιῶν ἀπονέοντο· προθεῖς γὰρ τὸ ἐνικὸν ἐπήνεγκε τὸ πληθυντικόν, δηλονότι πρὸς τὸ σημαίνόμενον ἀναφέρων, ἐπειδὴ περ 'ἡ πληθὺς' τῇ μὲν προσηγορίᾳ ἐστὶν ἐνικόν, πολλοὺς δ' ἐν αὐτῷ περιείληφεν. Ἐκ τοῦ ἐναντίου δὲ ἐστὶ τὸ ὅμοιον, ἐπειδὴν προτεθέντος τοῦ πληθυντικοῦ τὸ ἐνικὸν ἐπενεχθῇ, ὡς ἐν τούτῳ· οἱ δ' ἄλκιμον ἦτορ ἔχοντες πρόσσῳ πᾶς πέτεται· τὸ γὰρ 'πᾶς' τῷ λόγῳ ἐνικόν ἐστι, τέτακται δὲ ἐπὶ πλῆθους, ἴσον δυνάμενον τῷ 'πάντες'. τῆς δὲ αὐτῆς ιδέας [τοῦ σχήματος] ἐστὶ κάκεῖνα· οἱ δὲ Πύλον, Νηλῆος ἐυκτίμενον πτολίεθρον, ἴξον· τοὶ δ' ἐπὶ θινὶ θαλάσσης ἱερά ῥέζον· νοοῦνται γὰρ 'οἱ Πύλιοι'. Περὶ δὲ τὰς πτώσεις γίνεται ἀλλοιώσις παρ' αὐτῷ, εὐθείας μὲν καὶ κλητικῆς ἐναλλασσομένης ἐν τοῖς τοιούτοις· αὐτὰρ ὁ αὐτε θυέστ' Ἀγαμέμνονι λείπε φορῆναι καὶ νεφεληγερέτα Ζεὺς καὶ δός, φίλος· οὐ γὰρ μοι δοκέεις ὁ κάκιστος Ἀχαιῶν. γενικῆς δὲ καὶ δοτικῆς ἐν τοῖς τοιούτοις· Τρῳσὶν μὲν προμάχιζεν Ἀλέξανδρος θεοειδὴς ἀντὶ τοῦ 'Τρώων', καὶ ἐκ τοῦ ἐναντίου ἢ δ' αὐτοῦ τετάνυστο περὶ σπείους γλαφυροῖο ἀντὶ τοῦ 'περὶ σπέει γλαφυρῷ'. καὶ τούτων δὲ ἐστὶν ἡ αἰτία αὕτη, ὅτι συγγένειάν τινα δοκοῦσιν ἔχειν πρὸς ἀλλήλας ἢ τε εὐθεῖα καὶ ἡ αἰτιατική καὶ ἡ κλητική. διὸ καὶ ἐν τοῖς οὐδετέροις εἰσὶν αἱ αὐταί, καὶ ἐν πολλοῖς τῶν ἀρρενικῶν καὶ θηλυκῶν ἢ τε εὐθεῖα καὶ ἡ κλητική ἐστὶν ἡ αὐτή. ὁμοίως δὲ καὶ ἡ γενική πρὸς τὴν δοτικὴν ἔχει τινὰ συγγένειαν. ταῦτα δὲ καὶ ἐν τοῖς δυϊκοῖς ἀριθμοῖς ἐπὶ πάντων τῶν ὀνομάτων εὐρίσκεται. ὅθεν εἰκότως παρὰ τὴν συνήθειαν τὰς πτώσεις ἐναλλάσσει. [ἐνίοτε δὲ καὶ λόγον ἔστιν εὑρεῖν τῆς ἐξαλλαγῆς, ὡς ἐν τῷ ἐπιστάμενοι πεδίοιο <κραιπνὰ μάλ' ἔνθα καὶ ἔνθα διωκόμεν ἡδὲ φέβεσθαι ἀντὶ τοῦ 'διὰ τοῦ πεδίου'>] . καὶ τὸ διέπρησσαν πεδίοιο ἴσον τῷ 'ἐπέρων διὰ τοῦ πεδίου'.] Εὐ δὲ ἔχει παρ' αὐτῷ καὶ ἡ τῶν πτώσεων μεταβολὴ ἐν ἀρχῇ τῶν δύο ποιήσεων· ἐν ἑκατέρᾳ γὰρ προθεῖς τὴν αἰτιατικὴν ἐπήνεγκε τὴν

εὐθεΐαν, εἰπὼν μῆνιν ἄειδε, θεά, ἢ μυρί' Ἀχαιοῖς ἄλγε' ἔθηκε καὶ ἄνδρα μοι ἔννεπε, Μοῦσα, πολύτροπον, ὃς μάλα πολλὰ πλάγχθη. Ἔστι δὲ ὅτε τῇ γενικῇ τὴν εὐθεΐαν ἐπιφέρει, ὡς ἐν τούτῳ· τῶν οἱ νῦν βροτοὶ εἰσι. ^[545]

(550) Πολλὰ δὲ καὶ ἐτέρως σχηματίζει, ὡς ἔχει καὶ τὸ φημί γὰρ οὖν κατανεῦσαι ὑπερμενέα Κρονίωνα ἥματι τῷ ὅτε νηυσὶν ἐν ὠκυπόροις ἔβαινον Ἀργεῖοι Τρώεσσι φόνον καὶ κῆρα φέροντες, ἀστράπτων ἐπιδέξ', ἐναΐσιμα σήματα φαίνων. τούτῳ δὲ ὁμοίον ἐστι κάκεϊνο· ὁ δ' ἀγλαΐηφι πεποιθώς, ῥίμφα ἐ γούνα φέρει. καὶ ταῦτα δὲ ἐξήνεγκε κατὰ τινα ἀρχαϊκὴν συνήθειαν, καὶ οὐδὲ ταῦτα ἀλόγως. [εἰ γάρ τις τὰς μετοχὰς ἀναλύσειεν εἰς ῥήματα, εὖροι ἂν τὸ ἀκόλουθον· τὸ γὰρ 'ἀστράπτων' ἴσον ἐστὶ τῷ 'ὅτε ἥστραπτε' καὶ τὸ 'πεποιθώς' τῷ 'ἐπεὶ πέποιθε'.] τούτοις ἐστὶ κάκεϊνα παραπλήσια· οἱ δὲ δύο σκόπελοι ὁ μὲν οὐρανὸν εὐρὺν ἰκάνει καὶ τῷ δὲ διακρινθέντε ὁ μὲν μετὰ λαὸν Ἀχαιῶν ἦι, ὁ δ' ἐς Τρώων ὁμαδὸν κίε καὶ τὰ τοιαῦτα. οὐκ ἄλογον γὰρ τὸν μέλλοντα περὶ δυοῖν τινων λέγειν προτάξαι τὴν εὐθεΐαν πτώσιν καὶ τὸ κοινὸν αὐτῶν ἐκατέρῳ φυλάξαντα καινὸν ἀπεργάσασθαι τὸν λόγον. ὅτι δὲ τὸ καινὸν τοῦ λόγου χάριν πολλὴν ἐπιφαίνει, πρόδηλον. Ἔστι δὲ ὅπου τὴν κοινὴν πτώσιν προθεῖς τὸν περὶ ἐνὸς ἐπιφέρει λόγον, ὡς ἐν τούτῳ· ἄμφω δ' ἐξομένω γεραρώτερος ἦεν Ὀδυσσεύς. Καὶ τὰ εἶδη δὲ τῶν ὀνομάτων ἐξαλλάσσει πολλάκις, ποτὲ μὲν ἐξ ὑπερβολῆς τιθεὶς τὸ συγκριτικὸν ἀντὶ τοῦ ἀπλοῦ, ὡς τὸ σαώτερος ὥς κε νέηαι, ποτὲ δὲ καὶ τὸ ὑπερθετικὸν ὁμοίως ἀντὶ τοῦ ἀπλοῦ, ὡς τὸ δικαιοτάτος Κενταύρων. τοιαύτη μὲν ἡ ἐξαλλαγὴ ἐν τοῖς ὀνόμασιν. Ἐν δὲ τοῖς ῥήμασι γίνεται ἐξαλλαγὴ τῶν μὲν ἐγκλίσεων, ὡς ὅταν τὸ ἀπαρέμφατον ἀντὶ τοῦ προστακτικοῦ παραληφθῇ, οἷον θαρσῶν νῦν, Διόμηδες, ἐπὶ Τρώεσσι μάχεσθαι ἀντὶ τοῦ 'μάχου'. ἢ τὸ ὀριστικὸν ἀντὶ τοῦ εὐκτικοῦ, οἷον πληθὺν δ' οὐκ ἂν ἐγὼ μυθήσομαι οὐδ' ὀνομήνω ἀντὶ τοῦ 'μυθησαίμην' καὶ 'ὀνομήναιμι'. καὶ ἐκ τοῦ ἐναντίου <τὸ> εὐκτικὸν ἀντὶ τοῦ ὀριστικοῦ, οἷον καὶ νύ κεν ἔνθ' ἀπόλοιο Ἄρης ἀντὶ τοῦ 'ἀπώλετο'. Τῶν δὲ χρόνων, ὅταν ὁ ἐνεστώς ἀντὶ τοῦ μέλλοντος τεθῇ, ὡς ἐν τούτῳ· τὴν δ' ἐγὼ οὐ λύσω, πρὶν μιν καὶ γῆρας ἔπεισιν ἀντὶ τοῦ 'ἐπελεύσεται'. ἢ ἀντὶ τοῦ παρωχηκότος ἔνθ' ἢ τοι πλυνοὶ ἦσαν ἐπηετανοί, πολὺ δ' ὕδωρ καλὸν ὑπεκπρορέει ἀντὶ τοῦ 'ἔρρεε'. καὶ ὁ μέλλων ἀντὶ τοῦ ἐνεστώτος οἱ μὲν δυσσομένου Ὑπερίονος, οἱ δ' ἀνιόντος <ἀντὶ τοῦ 'δύνοντος'>. ἢ ἀντὶ τοῦ παρωχηκότος δείδω μὴ δὴ πάντα θεὰ νημερτέα εἶπῃ ἀντὶ τοῦ 'εἶπε'. Καὶ διαθέσεις δὲ ἐναλλάσσονται παρ' αὐτῷ πολλάκις, καὶ τίθεται ἀντὶ ἐνεργητικῶν παθητικὰ ἢ μέσα, οἷον ἔλκετο δ' ἐκ κολεοῖο μέγα ξίφος ἀντὶ τοῦ 'εἶλκε', καὶ καθορώμενος αἶαν ἀντὶ τοῦ 'ὄρων'. ^[605]

(600) καὶ τούναντίον τὸ ἐνεργητικὸν ἀντὶ τοῦ παθητικοῦ δωρήσω τρίποδα χρυσοῦατον ἀντὶ τοῦ 'δωρήσομαι'. Ἔστι δὲ ἰδεῖν ὅπως καὶ τοὺς ἀριθμοὺς ἐναλλάσσων τὸν πληθυντικὸν ἀντὶ τοῦ ἐνικοῦ τίθησιν, ὡς πολλάκις ἐν τῇ συνηθείᾳ, εἴ τις περὶ αὐτοῦ λέγων ὡς ἐπὶ πολλοὺς ἀναφέρει τὸν λόγον, ὡς ἐν τούτῳ· τῶν ἀμόθεν γε, θεά, θύγατερ Διός, εἰπέ καὶ ἡμῖν ἀντὶ τοῦ 'ἐμοί'. Γίνεται δὲ παρ' αὐτῷ καὶ κατὰ πρόσωπα μεταβολή. καθ' ἓνα μὲν τρόπον οὕτως· ἄλλοι μὲν γὰρ πάντες, ὅσοι θεοὶ εἰς ἐν Ὀλύμπῳ, σοὶ τ' ἐπιπείθονται καὶ δεδμήμεσθα ἕκαστος· πολλῶν γὰρ ὄντων τῶν θεῶν, ἐν οἷς ἐστὶ τὸ λέγον πρόσωπον, ἐκάτερον καλῶς ἐξενήνοχε, τό τε. <ἐπὶ> πείθονται· καὶ τὸ 'δεδμήμεσθα'. καθ' ἕτερον δὲ τρόπον, ὅταν τὸ νῦν ἐάσας ἀφ' ἐτέρου ἐφ' ἕτερον πρόσωπον μεταβῇ, ὅπερ ἰδίως ἀποστροφὴ καλεῖται. τῷ δὲ παθητικῷ κινεῖ καὶ ἄγει τὸν ἀκροώμενον, οἷον ἐστὶ καὶ τοῦτο· Ἐκτωρ δὲ Τρώεσσιν ἐκέκλετο μακρὸν ἀύσας νηυσὶν ἐπισσεύεσθαι, ἔαν δ' ἔναρα βροτόεντα· ὃν δ' ἂν ἐγὼν ἀπάνευθε νεῶν ἐτέρωσε νοήσω <αὐτοῦ οἱ θάνατον μητίσομαι>· ἀπὸ γὰρ τοῦ διηγηματικοῦ μετέβαλεν εἰς τὸ μιμητικόν. καὶ ἐν αὐτῷ δὲ τῷ διηγηματικῷ πολλάκις χρῆται τῇ ἀποστροφῇ ἀμφὶ σέ, Πηλέος υἱέ, μάχης ἀκόρητοι Ἀχαιοί. ἀλλὰ καὶ ἐν τῷ μιμητικῷ πολλάκις χρῆται τῇ ἀποστροφῇ καὶ μεταβολῇ τῶν προσώπων, ὡς ἐν τούτῳ· ἦ δὴ παισὶν εἰκότες ἀγοράσθε νηπιάχοις, οἷς οὐ τι μέλει πολεμῆια ἔργα. Ἀτρεΐδῃ, σὺ δ' ἔθ' ὡς πρὶν ἔχων ἀστεμφέα βουλὴν ἄρχευ' Ἀργείοισι κατὰ κρατερὰς ὕσμινας. καὶ ἕτερον δὲ εἶδος

ἀποστροφῆς ἐστὶ τοιοῦτον· Τυδεΐδην δ' οὐκ ἂν γνοίης ποτέροισι μετείη· ἔστι γὰρ ἀντὶ τοῦ 'οὐκ ἂν τις γνοίη'. καὶ πάλιν ὁδομὴ δ' ἡδεῖα ἀπὸ κρητῆρος ὁδῶδει, θεσπεσίη· τότε ἂν οὐ τοι ἀποσχέσθαι φίλον ἦεν. Καὶ μετοχαῖς δὲ χρῆται ἀντὶ ῥημάτων, ὡς ἐν τῷ ἦ τ' ἐνὶ κήπῳ καρπῷ βριθομένη ἀντὶ τοῦ 'βρίθεται', καὶ ἔνθ' οἱ γ' εἰσέλασαν πρὶν εἰδότες ἀντὶ τοῦ 'πρὶν εἰδέναι'. Καὶ τὰ ἄρθρα δὲ ἐναλλάσσει πολλάκις, ἀντὶ τῶν ὑποτακτικῶν τοῖς προτακτικοῖς χρώμενος, οἷον τοὺς ἔτεκε Ζεφύρῳ ἀνέμῳ Ἄρπυια Ποδάγρη καὶ [τοῦναντίον] καὶ θώρηχ'· ὁ γὰρ ἦν οἱ, ἀπώλεσε πιστὸς ἑταῖρος. ^[645]

(650) Οὕτω καὶ τὰς προθέσεις εἶωθε μεταλλάσσειν, <οἶον> χθιζὸς ἔβη μετὰ δαῖτα ἀντὶ τοῦ 'ἐπὶ δαῖτα', καὶ νοῦσον ἀνὰ στρατὸν ὥρσε κακὴν <ἀντὶ τοῦ 'κατὰ στρατόν'>. Ὀμοίως δὲ καὶ προθέσει πτώσιν ὀνόματος οὐκ οἰκείαν ἐπιφέρει, ὡς ἐν τούτῳ· μή πως καὶ διὰ νύκτα μενοιήσωσι μάχεσθαι ἀντὶ τοῦ 'διὰ νυκτός'. Ἐνίστε δὲ ἀφαιρεῖ τὰς προθέσεις, οἷον τῆς ὃ γε κεῖτ' ἀχέων ἀντὶ τοῦ 'περὶ ἧς', καὶ ποτιδέγμενος εἴ τι μιν εἴπη ἀντὶ τοῦ 'προσείπη'. καὶ ἄλλας προθέσεις ὁμοίως τὰς μὲν ὑπαλλάσσει, τὰς δὲ ἀφαιρεῖ. Καὶ ἐπιρρήματά τινα ἐναλλάσσει, τοῖς εἰς τόπον καὶ τοῖς ἐν τόπῳ καὶ τοῖς ἐκ τόπου ἀδιαφόρως χρώμενος, οἷον οἱ δ' ἐτέρωσε καθίζον ἀντὶ τοῦ 'ἐτέρωθι', καὶ Αἴας δ' ἐγγύθεν ἦλθεν ἀντὶ τοῦ 'ἐγγύς'. Ἔστι δὲ παρ' αὐτῷ καὶ τῶν συνδέσμων ἐναλλαγή, οἷον εὐνῇ δ' οὐ ποτ' ἔμικτο, χόλον δ' ἀλέεινε γυναικὸς ἀντὶ τοῦ 'χόλον γὰρ ἀλέεινε γυναικός'. τ <οι> αὐτὰ μὲν δὴ τὰ κατὰ λέξιν ἐστὶ σχήματα, οἷς καὶ ἄλλοι πάντες οὐ μόνον ποιηταὶ ἀλλὰ καὶ πεζῶν λόγων συνθῆται κέχρηται. Ἔστι δὲ καὶ ἡ διάνοια παρ' αὐτῷ πολλοῖς εἴδεσιν ἐσχηματισμένη, ὧν ἐστὶ καὶ ἡ προαναφώνησις, ἣτις γίνεται, ὅταν τις διηγούμενος μεταξὺ τὸ ἐν ἐτέροις τάξιν ἔχον τοῦ ῥηθῆναι προλέγῃ, ὡς ἐν τούτῳ· ἦ τοι οἶστοῦ γε πρῶτος γεύσασθαι ἔμελλε. καὶ ἡ ἐπιφώνησις, <***>, οἷόν ἐστι ῥεχθὲν δέ τε νήπιος ἔγνω. Ἔστι παρ' αὐτῷ πολὺ καὶ ποικίλον τὸ τῆς προσωποποιίας. πολλὰ μὲν γὰρ καὶ διάφορα πρόσωπα εἰσάγει διαλεγόμενα, οἷς καὶ ἦθη παντοῖα περιτίθησιν. ἐνίστε δὲ καὶ τὰ μὴ <παρ> ὄντα πρόσωπα ἀναπλάσσει, ὡς ὅταν εἴπη ἦ κε μέγ' οἰμῶξε γέρων ἱππηλάτα Πηλεὺς. Ἔστι καὶ ἡ διατύπωσις, ἐξεργασία πραγμάτων ἢ γενομένων ἢ ὄντων ἢ πραχθησομένων εἰς τὸ παραστήσαι ἐναργέστερον τὸ λεγόμενον, ὡς ἐν τούτῳ· ἄνδρας μὲν κτείνουσι, πόλιν δέ τε πῦρ ἀμαθύνει, τέκνα δέ τ' ἄλλοι ἄγουσι βαθυζώνους τε γυναῖκας. ἢ πρὸς τὸ οἶκτον κινῆσαι δύσμορον, ὃν ῥα πατήρ Κρονίδης ἐπὶ γήραος οὐδῶ νοῦσῳ ἐν ἀργαλήϊ φθίσει, κακὰ πόλλ' ἐπιδόντα, υἴας τ' ὀλλυμένους ἐλκυσθείσας τε θύγατρας, καὶ θαλάμους κεραϊζομένους, καὶ νήπια τέκνα βαλλόμενα προτὶ γαίῃ ἐν αἰνῇ δημοτῇ. Ἔστι καὶ ἡ εἰρωνεία παρ' αὐτῷ, λόγος διὰ τοῦ ἐναντίου δηλῶν τὸ ἐναντίον μετὰ τινος ἠθικῆς ὑποκρίσεως, οἷόν ἐστι τὸ τοῦ Ἀχιλλέως ὁ δ' Ἀχαιῶν ἄλλον ἐλέσθω, ὅς τις οἷ τ' ἐπέοικε καὶ ὃς βασιλεύτερός ἐστιν· ἐμφαίνει γὰρ ὅτι οὐκ ἂν εὖροι ἕτερον βασιλικώτερον. ^[695]

(700) καὶ τὸ ἄλλ', Ὀδυσσεῦ, σὺν σοί τε καὶ ἄλλοισιν βασιλεῦσι φραζέσθω νήεσσιν ἀλεξέμεναι δῆιον πῦρ. καὶ οὗτος μὲν ὁ τρόπος ἐστίν, ὅταν περὶ αὐτοῦ λέγῃ τις εὐτελῶς, ἵνα τὴν ἐναντίαν δόξαν παράσῃ. ἕτερος δέ, ὅταν τις ἄλλον ἐπαινεῖν προσποιῇται, τῇ ἀληθείᾳ ψέγων. καὶ τ <οι> οὗτό ἐστι <τὸ> παρ' Ὀμήρῳ λεγόμενον ὑπὸ Τηλεμάχου Ἀντίνο', ἢ μευ καλὰ πατήρ ὡς κήδεαι υἱός· τῷ γὰρ ἐχθρῷ λέγει· ὡς πατήρ υἱοῦ πεφρόντικας'. καὶ πάλιν, ὅταν χλευάζων τις ἐπαίρῃ τὸν πέλας, ὡς οἱ μνηστῆρες ἦ μάλα Τηλέμαχος φόνον ἡμῖν μερμηρίζει. ἢ τινὰς ἐκ Πύλου ἄξει ἀμύντορας ἡμαθόεντος, ἢ νῦ καὶ ἐκ Σπάρτης, ἐπεὶ νῦ περ ἵεται οὕτως. Ἔστι δέ τι εἶδος εἰρωνείας καὶ ὁ σαρκασμός, ἐπειδάν τις διὰ τῶν ἐναντίων ὀνειδίῃ τινι μετὰ προσποιήτου μειδιάματος, ὡς Ἀχιλλεὺς τοῖσι μὲν ἔμπεδα κεῖται, ἐμεῦ δ' ἀπὸ μούνου Ἀχαιῶν εἴλετ', ἔχει δ' ἄλοχον θυμαρέα· τῇ παριαύων τερπέσθω. Τούτοις παραπλησίως ἔχει καὶ ἡ ἀλληγορία, ἥπερ ἕτερον δι' ἐτέρου παρίστησιν, οἷόν ἐστι τοῦτο· νῦν μὲν δὴ μάλα πάγχυ, Μελάνθιε, νύκτα φυλάξεις, εὐνῇ ἔνι μαλακῇ καταλέγμενος, ὡς ἐπέοικε· τὸν γὰρ ἐν δεσμοῖς ὄντα καὶ

ἀννηρημένον ἐν κοίτῃ ἀπαλῇ ὑπνώσειν λέγει. Κέχρηται πολλάκις καὶ τῇ ὑπερβολῇ, ἥτις ὑπεραίρουσα τὴν ἀλήθειαν πολλὴν ἐπίτασιν ἐμφαίνει, οἷον λευκότεροι χιόνος, θείειν δ' ἀνέμοισιν ὁμοῖοι. τοιούτοις μὲν δὴ τρόποις καὶ σχήμασι χρησάμενος Ὅμηρος καὶ τοῖς μετ' αὐτὸν ὑποδείξας τῆς ἐπὶ τούτοις εὐδοξίας πρὸ πάντων δικαίως τυγχάνει. Ἐπεὶ δὲ καὶ χαρακτηρὲς εἰσι τῶν λόγων, τὰ καλούμενα πλάσματα, ὧν τὸ μὲν ἄδρὸν, τὸ δὲ ἰσχνόν, τὸ δὲ μέσον λέγεται, ἴδωμεν εἰ πάντα ἐστὶ παρ' Ὀμήρῳ, τῶν μετ' αὐτὸν ποιητῶν ἢ λογογράφων ἐπιτηδευσάντων ἔν τι τούτων ἐκάστου, ὧν καὶ ἔστι παραδείγματα, Θουκυδίδου μὲν τὸ ἄδρὸν, Λυσίου δὲ τὸ ἰσχνόν, Δημοσθένους δὲ τὸ μέσον. τὸ μὲν οὖν ἄδρὸν πλάσμα ἐκεῖνό ἐστι τὸ καὶ τῇ τῶν λέξεων καὶ τῇ τῶν νοημάτων κατασκευῇ μεγάλας ἔχον ἐμφάσεις, οἷόν ἐστι ὡς εἰπὼν σύναγεν νεφέλας, ἐτάραξε δὲ πόντον χερσὶ τρίαιναν ἑλών· πάσας δ' ὀρόθυνεν ἀέλλας παντοίων ἀνέμων, σὺν δὲ νεφέεσσι κάλυψε γαῖαν ὁμοῦ καὶ πόντον· ὀρώρει δ' οὐρανόθεν νύξ, ἰσχνὸν δὲ τὸ καὶ τῇ ὕλῃ τῶν πραγμάτων μικρὸν καὶ τῇ λέξει κατεξεσμένον, οἷόν ἐστι τοῦτο· ὡς εἰπὼν οὗ παιδὸς ὀρέξατο φαίδιμος Ἑκτωρ· ἂψ δ' ὁ πάϊς πρὸς κόλπον ἐυζώνοιο τιθήνης ἐκλίνθη ἰάχων, πατρὸς φίλου ὃψιν ἀτυχθεῖς, ταρβήσας χαλκὸν τε ἰδὲ λόφον ἵπποχαίτην. μέσον δὲ τὸ ἐκατέρου τούτων μεταξύ, τοῦ μὲν ἰσχνότερον, τοῦ δὲ ἄδρότερον, οἷον αὐτὰρ ὁ γυμνώθη ῥακέων πολύμητις Ὀδυσσεύς, ἄλτο δ' ἐπὶ μέγαν οὐδόν, ἔχων βῖδον ἠδὲ φαρέτρην ἰὼν ἐμπλείην, ταχέας δ' ἐκχεύατ' ὀιστοὺς αὐτοῦ πρόσθε ποδῶν, μετὰ δὲ μνηστῆρσιν ἔειπεν. [755]

(750) Ὅτι δὲ καὶ τὸ ἀνθηρὸν εἶδος τῶν λόγων ἐστὶ πολὺ παρὰ τῷ ποιητῇ, κάλλος ἔχον καὶ χάριν εἰς τὸ τέρπειν καὶ ἡδεῖν ὥσπερ ἄνθος, τί ἂν τις καὶ λέγοι; μεστὴ γάρ ἐστιν ἡ ποιήσις τῆς τοιαύτης κατασκευῆς. ἡ μὲν δὴ τῆς φράσεως ἰδέα τοιαύτην ἔχει ποικιλίαν παρὰ τῷ Ὀμήρῳ, οἷαν διήλθομεν ὀλίγα παραδείγματα <παρα> θέμενοι, ἐξ ὧν ἔστι καὶ τὰ ἄλλα κατανοεῖν. Ἐπεὶ δὲ παντὸς τοῦ ἀσκουμένου παρὰ ἀνθρώποις λόγου ὁ μὲν τίς ἐστιν ἱστορικός, ὁ δὲ πολιτικός, φέρε θεασώμεθα εἰ καὶ τούτων εἰσὶν αἱ ἀρχαὶ παρ' αὐτῷ. ὁ μὲν δὴ ἱστορικός ἐστιν ὁ τῶν γεγονότων πραγμάτων ἔχων διήγησιν. πάσης δὲ διηγήσεως ἀφορμαὶ γίνονται πρόσωπον, [αἰτία], τόπος, χρόνος, <αἰτία>, ὄργανον, πρᾶξις, πάθος, τρόπος καὶ οὐδὲν ἔξω τούτων ἐν ἱστορίᾳ περιέχει οὐδεμία διήγησις. οὕτως ἔστι καὶ παρὰ τῷ ποιητῇ πολλὰ πράγματα ὡς γεγονότα ἢ ὄντα διηγουμένῳ, ἐνίοτε δὲ καὶ ἐκάστου τούτων διηγήσεις εὐρεῖν ἔστι. Προσώπου μὲν, ὡς τὸ τοιόνδε· ἦν δὲ τις ἐν Τρώεσσι Δάρης ἀφνειὸς ἀμύμων ἱρεὺς Ἡφαίστιο· δύω δὲ οἱ υἱέες ἦσθη, Φηγεὺς Ἰδαῖός τε, μάχης εὖ εἰδότε πάσης, καὶ ἐν οἷς εἶδη τινῶν διαγράφει, ὡς ἐπὶ τοῦ Θεορίτου φολκὸς ἔην, χωλὸς δ' ἕτερον πόδα· τῷ δὲ οἱ ὦμον κυρτῷ, ἐπὶ στήθος συνοχωκότε· αὐτὰρ ὑπερθεν φοξὸς ἔην κεφαλὴν, ψεδνὴ δ' ἐπενήνοθε λάχνη. καὶ ἄλλα πολλά, ἐν οἷς ἡ γένος ἢ εἶδος ἢ τρόπον ἢ πρᾶξιν ἢ τύχην προσώπου διέξεισι πολλάκις, ὡς ἐν τούτοις· Δάρδανον αὖ πρῶτον τέκετο νεφεληγερέτα Ζεὺς καὶ τὰ ἐξῆς. Τόπου δὲ ἔστι παρ' αὐτῷ διήγησις, ὅποια περὶ τῆς νήσου τῆς γειτνιώσεως τῇ τῶν Κυκλώπων λέγει, ἐν οἷς τὸ εἶδος τοῦ τόπου διαγράφει καὶ τὸ πηλίκον καὶ τὸ ποιὸν αὐτοῦ καὶ τὰ ἐν αὐτῷ καὶ τὰ παρ' αὐτῷ. καὶ περὶ τῶν παρακειμένων τῷ ἄντρῳ τῆς Καλυψοῦς ὕλη δὲ σπέος ἀμφὶ πεφύκει τηλεθώσας, κλήθρη τ' αἴγειρός τε καὶ εὐώδης κυπάρισσος καὶ τὰ ἐξῆς. καὶ μυρία ἄλλα τοιαῦτα. Χρόνου δὲ, οἷον ἐννέα δὴ βεβάασι Διὸς μεγάλου ἐνιαυτοὶ καὶ χθιζά τε καὶ πρωῒζ', ὅτ' ἐς Αὐλίδαν νῆες Ἀχαιῶν ἠγέρεθοντο κακὰ Πριάμῳ καὶ Τρωσὶ φέρουσαι. Αἰτίας δὲ, ἐν οἷς ἐμφαίνει δι' ὃ γίνεται τι ἢ γέγονεν, οἷά ἐστι τὰ ἐν ἀρχῇ τῆς Ἰλιάδος εἰρημένα τίς τ' ἄρ σφωε θεῶν ἔριδι ξυνέηκε μάχεσθαι; Λητοῦς καὶ Διὸς υἱός· ὁ γὰρ βασιλῆϊ χολωθεὶς νοῦσον ἀνὰ στρατὸν ὥρσε κακὴν, ὀλέκοντο δὲ λαοί, οὐνεκα τὸν Χρῦσην ἠτίμησ' ἀρητῆρα Ἀτρεΐδης καὶ τὰ ἐξῆς. [795]

(800) ἐν γὰρ τούτοις λέγει τὰς αἰτίας, τῆς μὲν Ἀχιλλέως καὶ Ἀγαμέμνονος διαφορᾶς τὸν λοιμόν, τοῦ δὲ λοιμοῦ τὸν Ἀπόλλωνος χόλον, τοῦ δὲ χόλου τὴν ὕβριν τὴν εἰς τὸν ἱερέα τοῦ δαίμονος. Ὅργανου δὲ διήγησίς <ς ἐστι> ν, ὅποια διέξεισι <περὶ> τῆς ἀσπίδος, ἣν Ἡφαιστος Ἀχιλλεῖ

κατεσκεύασε. καὶ ἄλλη σύντομος περὶ τοῦ Ἑκτορος δόρατος ἔνθ' Ἑκτωρ εἰσῆλθε Διὶ φίλος, ἐν δ' ἄρα χειρὶ ἔγχος ἔχ' ἐνδεκάπηχυν· πάροιθε δὲ λάμπετο δουρὸς αἰχμὴ χαλκεΐη, περὶ δὲ χρύσεος θέε πόρκης. Πράξεως δὲ διηγῆσεις εἶεν ἄλλαι τε καὶ αἱ τοιαίδε· οἱ δ' ὅτε δὴ ῥ' ἐς χώρον ἔνα ξυνιόντες ἵκοντο, σὺν ῥ' ἔβαλον ῥίνους, σὺν δ' ἔγχεα καὶ μένε' ἀνδρῶν χαλκεοθωρήκων· ἀτὰρ ἀσπίδες ὀμφαλόεσσαι ἔπληντ' ἀλλήλησι, πολὺς δ' ὀρυμαγδὸς ὀρώρει. Πάθους δὲ διηγήσις ἐστίν, ἐν ἧ τὸ συμβαῖνον ἐξ αἰτίου ἢ ἐνεργείας σαφηνίζεται, ὁποῖα φησι περὶ τῶν ὑπὸ ὀργῆς ἢ φόβου ἢ λύπης κατεσχημένων ἢ τιτρωσκομένων ἢ ἀποκτιννυμένων ἢ ἄλλο τι τοιοῦτον πασχόντων, οἷον ἐξ αἰτίου μὲν ἀχνύμενος· μένεος δὲ μέγα φρένες ἀμφὶ μέλαιναι πίμπλαντ', ὅσσε δὲ οἱ πυρὶ λαμπετόωντι εἴκτην. ἐξ ἐνεργείας δὲ αἵματί οἱ δεύοντο κόμαι· Χαρίτεσσιν ὁμοῖαι πλοχοὶ θ', οἱ χρυσῷ τε καὶ ἀργύρῳ ἐσφῆκωντο. Ὁ δὲ τρόπος ἐστὶ ποιητικὸς πράξεως ἢ παθήματος ἢ σχέσεώς τινος, καθ' ἣν τὸ μὲν ὧδέ πη ἐνεργεῖ καὶ πάσχει, τὸ δὲ ὧδέ πως ἔχει, καὶ πάσῃ ἀκολουθεῖ τοιαύτῃ διηγῆσει. παράδειγμα δὲ αὐτοῦ τὸ τοιόνδ' ἂν εἴη· τὸν δ' Ὀδυσσεὺς κατὰ λαιμὸν ἐπισχόμενος βάλεν ἰῶ, ἐκλίνθη δ' ἐτέρωσε, δέπας δὲ οἱ ἔκπεσε χειρὸς βλημένου, αὐτίκα δ' αὐλὸς ἀνὰ ῥίνας παχὺς ἦλθεν αἵματος ἀνδρομέοιο καὶ τὰ ἐξῆς. Ἔστι δὲ διήγησις παρ' αὐτῷ ὡς μὲν ἐπὶ τὸ πλεῖστον πλατεῖαν φράσιν καὶ ἐξεργασίαν ἀρμόζουσιν τοῖς ὑποκειμένοις ἔχουσα. ἐνίοτε δὲ εὐτονος, ὡς ἡ τοιαύτη κεῖται Πάτροκλος, νέκυος δὲ δὴ ἀμφιμάχονται γυμνοῦ· ἀτὰρ τά γε τεύχε' ἔχει κορυθαίολος Ἑκτωρ. τοῦτο δὲ τὸ εἶδος πολλάκις ἐστὶ χρησίμων· τὸ γὰρ τάχος τῶν λόγων εὐτονώτερον καθίστησι καὶ τὸν λέγοντα καὶ τὸν ἀκροώμενον καὶ ῥαδίως τυγχάνει τοῦ προκειμένου. Διηγεῖται δὲ ποτὲ μὲν ψιλῶς, ποτὲ δὲ μετὰ εἰκόνας ἢ ὁμοιώσεως ἢ παραβολῆς, εἰκόνας μὲν, ὡς ὅταν εἴπῃ ἡ δ' ἵεν ἐκ θαλάμοιο περίφρων Πηνελόπεια, Ἀρτέμιδι ἱκέλῃ ἢ χρυσῇ Ἀφροδίτῃ, ὁμοιώσεως δέ, οἷον αὐτὸς δὲ κτίλος ὡς ἐπιπωλεῖται στίχας ἀνδρῶν, παραβολῆς δέ, ὅταν παραπλησίων πραγμάτων παράθεσιν ποιήσῃται, ἔχουσιν ἀνταπόδοσιν τὴν ἀπὸ τοῦ προκειμένου διηγήματος. καὶ ἔστι παρ' αὐτῷ ποικίλα τὰ εἶδη τῶν παραβολῶν· συνεχῶς γὰρ καὶ πολυτρόπως παρατίθησι ταῖς τῶν ἀνθρώπων πράξεσι καὶ σχέσεσι ζώων ἄλλων ἐνεργείας καὶ φύσεις. ^[845]

- (850) Καὶ ἔστι μὲν ὅτε ἀπὸ τῶν ἐλαχίστων ποιεῖται τὴν ὁμοίωσιν, οὐ πρὸς τὸ μέγεθος τοῦ σώματος ἀλλὰ πρὸς τὴν φύσιν ἐκάστου ἀφορῶν, ὅθεν τὴν μὲν ἰταμότητα ἀπέεικε μύϊα καὶ οἱ μύϊς θάρσος ἐνὶ στήθεσσι ἐθηκε καὶ τὴν συνέχειαν τῷ αὐτῷ ζῷῳ ἢ τε μυιάων ἀδινάων ἔθνεα πολλά, τὸν δὲ ἀθροισμὸν καὶ τὴν πολυπλήθειαν μετ' εὐταξίας μελίσσαις ἢ τε ἔθνεα εἰσι μελισσάων ἀδινάων. οὕτω δὲ καὶ τὴν ὀργὴν καὶ τὴν δίωξιν ἔδειξεν, εἰπὼν σφῆκεσσιν ἐοικότες εἰνοδίοισι καὶ ἔτι προσθεὶς οὓς παῖδες ἐριδμαίνουσιν ἔθοντες, ἵνα μᾶλλον τὸ ἐκ φύσεως αὐτῶν θυμοειδὲς τῷ ἀπὸ τῶν παίδων ἐρεθισμῷ ἐπιτείνῃ. ἐπὶ δὲ συνεχοῦς φωνῆς φησιν ἐσθλοί, τεττίγεσσιν ἐοικότες· λαλίστατον γὰρ τὸ ζῷον καὶ ἄπαυστον ἐν τούτῳ. τῶν δὲ ἀσυντάκτως φερομένων φωνὰς <τὰς> παμμιγεῖς οὕτως εἴκασεν· ἢ τε περ κλαγγὴ γεράνων πέλει οὐρανόθι πρό. τὰ δὲ εἰς τάξιν καθιστάμενα πλήθη τοῖς καθιπταμένοις ὀρνέοις ὁμοιοῖ κλαγγηδὸν προκαθιζόντων. τὴν δὲ ὀξύτητα τῆς τε ὀψεως καὶ τῆς πράξεως ποτὲ μὲν ἱέρακι παραβάλλει ὠκέϊ, φασσοφόνῳ, ὅς τ' ὠκιστος πετεηνῶν, ποτὲ δὲ αἰετῷ ὃν τε καὶ ὑψόθ' ἐόντα πόδας ταχὺς οὐκ ἔλαθε πτώξ· παρίστησι γὰρ τὴν μὲν ὀξυδέρκειαν ἐν τῷ πόρρωθεν ἰδεῖν, τὸ δὲ τάχος ἐν τῷ ποδωκέστατον ζῷον ἐλεῖν. τὸν δὲ ἐκπλαγέντα πρὸς ὄψιν πολεμίου δράκοντος ὁράματι προσεείκασεν, οὐκ ὀκνήσας οὐδ' ἀπὸ τῶν ἐρπετῶν παραδείγματα λαβεῖν ὡς δ' ὅτε τίς τε δράκοντα ἰδὼν παλίνορσος ἀπέστη. ἀπὸ δὲ τῶν ἄλλων ζώων δειλίας μὲν ἀπὸ τοῦ λαγωοῦ λαμβάνει καὶ ἀπὸ τῶν ἐλάφων ὁμοίως τίφθ' οὕτως ἔστητε τεθηπότες ἢ τε νεβροί· <*** καὶ ἀπὸ τῶν> κυνῶν δὲ ὅτε μὲν ἀλκὴν ὡς δ' ὅτε καρχαρόδοντες δύω κύνε, εἰδότε θήρης, ὅτε δὲ φιλοτεκνίαν ὡς δὲ κύων ἀμαλῆσι περὶ σκυλάκεσσι βεβῶσα, ὅτε δὲ προθυμίαν πρὸς τὸ φυλάσσειν ὡς δὲ κύνες περὶ μῆλα δυσωρήσονται ἐν αὐλῇ. Ἀρπαγὴν δὲ ἅμα θυμικῶς καὶ

ἰταμῶς πρᾶσσομένην λύκοις εἵκασεν ὥς δὲ λύκοι ἄρνεσσιν ἐπέχραον ἢ ἐρίφοισι. τὸ δὲ ἄλκιμον καὶ ἄτρεπτον διὰ τε συῶν ἀγρίων καὶ παρδάλεων καὶ λεόντων ἔδειξε, μερίζων ἐκάστῳ τὸ πρὸς τὴν φύσιν οἰκεῖον, τῶν μὲν συῶν ἀγρίων τὴν ὁρμήν, ἣν ἔχει πρὸς μάχην, ἀνυπόστατον ποιῶν Ἰδομενεὺς δ' ἄρ' ἐνὶ προμάχοις, συῖ εἵκελος ἀλκὴν, τῶν δὲ παρδάλεων τὸ ἄπαυστον τῆς τόλμης ἀλλὰ τε καὶ περὶ δουρὶ πεπαρμένη οὐκ ἀπολήγει, λεόντων δὲ τὸ μέλλον μὲν, εἰς τέλος δὲ γενναῖον οὐρῇ δὲ πλευράς τε καὶ ἰσχία ἀμφοτέρωθεν μαστίεται. ^[895]

(900) πάλιν δὲ παραβάλλει δρόμον ἀνδρὸς γενναίου ἵππῳ τροφῆς κεκορεσμένῳ ὥς δ' ὅτε τις στατὸς ἵππος, ἀκοστήσας ἐπὶ φάτνῃ. καὶ τοῦναντίον βραδεῖαν πορείαν, ἀήττητον ἐν τῷ καρτερεῖν, οὕτως ἔδειξεν· ὥς δ' ὅτ' ὄνος παρ' ἄρουραν ἰὼν ἐβίησατο παῖδας. σχῆμα δὲ βασιλείον καὶ ὑπερέχον ἐτύπωσε διὰ τούτων· ἥ τε βοῦς ἀγέληφι μέγ' ἔξοχος ἔπλετο πάντων. Οὐκ ἀπέλιπε δὲ οὐδὲ τὰς τῶν θαλασσίων ζώων ὁμοιότητος, πολυπόδος μὲν τὸ παράμονον καὶ δυσαπόσπαστον τῶν πετρῶν ὥς δ' ὅτε πολυπόδος θαλάμης ἐξελκομένοιο, δελφῖνος δὲ τὸ ἡγεμονικὸν καὶ κρατιστεῦον τῶν ἄλλων ὥς δ' ὑπὸ δελφίνος μεγακῆτος ἰχθύες ἄλλοι. Πολλάκις δὲ τὰ ὑπὸ ἀνθρώπων πρᾶσσόμενα ἄλλαις ὁμοίαις πράξεσι παραβάλλει, ὥσπερ ἐν τούτῳ· οἱ δ', ὥς τ' ἀμνητῆρες ἐναντίοι ἀλλήλοισι, τὴν ἔνστασιν καὶ καρτερίαν δεικνύων τῶν ἀνδρῶν. τῷ δ' ἀγεννῶς δακρύοντι ὀνειδίζει μετὰ ἐναργοῦς ὁμοιώσεως τίπτε δεδάκρυσαι, Πατρόκλεις, ἥ τε κούρη νηπίη; Ἐτόλμησε δὲ καὶ τοῖς στοιχείοις παραβαλεῖν πράξεις ἀνθρωπίνας, ὥς ἐν τούτῳ· ὥς ἔφατ', Ἀργεῖοι δὲ μέγ' ἴαχον, ὥς ὅτε κύμα ἀκτῇ ἐφ' ὑψηλῇ, ὅτε κίνησῃ Νότος ἐλθὼν, προβλῆτι σκοπέλῳ· τὸν δ' οὐ ποτε κύματα λείπει παντοίων ἀνέμων, ὅτ' ἂν ἔνθ' ἢ ἔνθα γένωνται. ἐν οἷς δηλὸς ἐστὶ καὶ ὑπερβολῇ καὶ αὐξήσει κεχρημένος. οὐ γὰρ ἤρκεσε κύματος ἥχῳ τὴν κραυγὴν ἀπεικᾶσαι ἀλλὰ τῶν προσφερομένων ἀκτῇ ἐφ' ὑψηλῇ, ὅπου μετεωριζόμενον τὸ κύμα μείζονα ἥχον ἀποτελεῖ. καὶ οὐχ ἀπλῶς κύμα ἀλλὰ τὸ κινηθὲν ἀπὸ Νότου, τοῦ μάλιστα τὰ ὑγρά κινουῦντος, καὶ ἐπὶ 'σκοπέλῳ προβλῆτι', τῷ ἀνατεταμένῳ εἰς τὸ πέλαγος καὶ περικλυζομένῳ ὑπ' αὐτοῦ, ὃς καὶ ἀδιάλειπτον ἔχει τὸν κλύδωνα, ὁπόθεν ἂν προσπίπτωσιν οἱ πνέοντες ἄνεμοι. τοιαῦτα μὲν ἐστὶ τὰ τῆς ἐν τῷ διηγεῖσθαι ἐξεργασίας παρ' αὐτῷ, ἅπερ ἔνεστι καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων κατανοεῖν ἐκ τῶν ὀλίγων παραδειγμάτων. Σκεψώμεθα δὲ καὶ τὰ λοιπὰ εἶδη τῶν λόγων, εἰ ἔστι παρὰ τῷ Ὀμήρῳ πρῶτῳ καὶ τὰς ἐννοίας αὐτῶν λαβόντι καὶ ἐναργῶς κατασκευάσαντι. ὁμοίως ὀλίγα παραδείγματα παρατεθέντα καὶ τὰ ἄλλα <κατα> νοεῖν παρασκευάσει. Ὁ δὲ θεωρητικὸς λόγος ἐστὶν ὁ περιέχων τὰ καλούμενα θεωρήματα, ἅπερ ἐστὶ γνῶσις τῆς ἀληθείας γινομένη μετὰ τέχνης. ἀφ' ὧν ἔστι τὴν φύσιν τῶν ὄντων, θείων τε καὶ ἀνθρωπίνων πραγμάτων, κατανοεῖν, καὶ τὰς περὶ τὸ ἥθος ἀρετὰς καὶ κακίας διαιρεῖν, καὶ εἴ τιτι τέχνη λογικῇ μετέρχεσθαι τὴν ἀλήθειαν προσήκει μανθάνειν. ταῦτα δὲ μετεχειρίσαντο οἱ ἐν φιλοσοφίᾳ διατρίψαντες, ἧς ἐστὶ μέρη τὸ φυσικὸν καὶ ἠθικὸν καὶ διαλεκτικόν. ^[945]

(950) ἐν δὲ πᾶσι τούτοις τὰς ἀρχὰς καὶ τὰ σπέρματα ἐνδιδόντα Ὅμηρον εἰ καταμάθοιμεν, πῶς οὐκ ἂν εἴη πρὸ πάντων θαυμάζεσθαι ἄξιος; εἰ δὲ δι' αἰνιγμάτων καὶ μυθικῶν λόγων τινῶν ἐμφαίνεται τὰ νοήματα, οὐ χρὴ παράδοξον ἡγεῖσθαι· τούτου γὰρ αἴτιον <ἡ> ποιητικὴ καὶ <τὸ> τῶν ἀρχαίων ἥθος, ὅπως οἱ μὲν φιλομαθοῦντες μετὰ τινος εὐμουσίας ψυχαγωγούμενοι ῥᾶον ζητῶσί τε καὶ εὐρίσκωσι τὴν ἀλήθειαν, οἱ δὲ ἀμαθεῖς μὴ καταφρονῶσι τούτων ὧν οὐ δύνανται συνιέναι. καὶ γὰρ ἐστὶ πῶς τὸ μὲν δι' ὑπονοίας σημαίνόμενον ἀγωγόν, τὸ δὲ φανερώς λεγόμενον εὐτελές. Ἀρξώμεθα τοίνυν ἀπὸ τῆς τοῦ παντός ἀρχῆς καὶ γενέσεως, ἣν θαλῆς ὁ Μιλήσιος εἰς τὴν τοῦ ὕδατος οὐσίαν ἀναφέρει, καὶ θεασώμεθα εἰ πρῶτος Ὅμηρος τοῦθ' ὑπέλαβεν, εἰπὼν Ὡκεανὸς θ' ὅς περ γένεσις πάντεσσι τέτυκται. μετ' ἐκείνον δὲ Ξενοφάνης ὁ Κολοφώνιος, ὑφιστάμενος τὰς πρώτας ἀρχὰς εἶναι τὸ ὕδωρ καὶ τὴν γῆν, ἔοικε σπάσαι τὴν ἀφορμὴν ταύτην ἐκ τῶν Ὀμηρικῶν τούτων· ἀλλ' ὑμεῖς μὲν πάντες ὕδωρ καὶ γαῖα γένοισθε· σημαίνει γὰρ τὴν ἀνάλυσιν εἰς τὰ γεννητικὰ στοιχεῖα τοῦ παντός. ἡ δὲ μάλιστα ἀληθὴς δόξα

τέσσαρα στοιχεῖα συνίστησι, πῦρ, ἀέρα, ὕδωρ, γῆν. ταῦτα δὲ καὶ Ὅμηρος εἰδὼς φαίνεται, μνημονεύων ἐν πολλοῖς αὐτῶν ἐκάστου. Καὶ τὴν τάξιν δὲ αὐτῶν ὅπως ἔχει κατέμαθεν. ὅτι μὲν γὰρ ἡ γῆ κατωτάτω πάντων ἐστί, θεασώμεθα· σφαιροειδοῦς γὰρ ὄντος τοῦ κόσμου, ὁ μὲν περιέχων τὰ πάντα οὐρανὸς τὸν ἄνω τόπον ἐπέχειν εἰκότως λέγοιτ' ἄν, ἡ δὲ γῆ, ἐν μέσῳ οὖσα πανταχόθεν, κατωτέρω τοῦ περιέχοντός ἐστι. τοῦτο δὲ ὁ ποιητὴς ἐν τούτοις μάλιστα δηλοῖ, ἐν οἷς φησιν ὁ Ζεὺς, <εἰ> ἀπὸ τοῦ Ὀλύμπου σειρὰν ἀνάψαιτο, τὴν γῆν καὶ τὴν θάλασσαν ἀνασπάσειν, ὥς πάντα μετέωρα γενέσθαι· ἀλλ' ὅτε κεν καὶ ἐγὼ πρόφρων ἐθέλοιμι ἐρύσσαι, αὐτῇ κεν γαίῃ ἐρύσαιμι· αὐτῇ τε θαλάσῃ· σειρὴν μὲν κεν ἔπειτα περὶ ῥίον Οὐλύμποιο δησαίμην, τὰ δὲ κ' αὐθι μετήορα πάντα γένοιτο. Ὑπὲρ δὲ <τῆς> γῆς ὄντος τοῦ ἀέρος, τὸν αἰθέρα ὑψηλότερον εἶναί φησιν οὕτως· εἰς ἐλάτην ἀναβὰς περιμήκετον, ἢ τότε ἐν Ἰδῇ ἀκροτάτῃ πεφυῖα δι' ἡέρος αἰθέρ' ἵκανε. τοῦ δὲ αἰθέρος ἀνωτέρω τὸν οὐρανὸν ὥς οἱ μὲν μάρναντο, σιδήρειος δ' ὀρυμαγδὸς χάλκεον οὐρανὸν ἵκε δι' αἰθέρος ἀτρυγέτοιο καὶ ἔτι ἐν τούτοις· ἡερίῃ δ' ἀνέβη μέγαν οὐρανὸν Οὐλυμπόν τε. τὸ γὰρ καθαρώτερον τοῦ ἀέρος, ἀνωτάτω ὄν, καὶ τὸ μάλιστ' ἀπέχον τῆς γῆς καὶ τῶν ἐξ αὐτῆς ἀναθυμιάσεων ὥς ὅλον λαμπρόν· φασιν Ὀλυμπον προσηγορεῦσθαι. Ἐν οἷς δὲ φησιν ὁ ποιητὴς συνοικεῖν τῷ Διὶ τὴν Ἥραν, οὖσαν ἀδελφήν, δοκεῖ ταῦτα ἀλληγορεῖσθαι, ὅτι Ἥρα μὲν νοεῖται ὁ ἀήρ, ἥπερ ἐστὶν <ἡ> ὑγρὰ οὐσία· διὸ καὶ λέγει ἡέρα δ' Ἥρη πίτνα πρόσθε βαθεῖαν. Ζεὺς δὲ ὁ αἰθήρ, τουτέστιν ἡ πυρώδης καὶ ἔνθερμος οὐσία, Ζεὺς δ' ἔλαχ' οὐρανὸν εὐρὺν ἐν αἰθέρι καὶ νεφέλῃσιν. ^[995]

(1000) ἀδελφοὶ μὲν οὖν ἔδοξαν διὰ τὴν συνάφειαν καὶ τὴν κατὰ τι ὁμοιότητα, ὅτι ἄμφω κοῦφοι καὶ κινούμενοι, σύνοικοι δὲ καὶ ὁμόλεκτροι, ὅτι ἐξ αὐτῶν συνιόντων γεννᾶται τὰ πάντα. διὸ καὶ ἐν τῇ Ἰδῇ συνέρχονται καὶ ἡ γῆ αὐτοῖς φύει τὰς πόας καὶ τὰ ἄνθη. Τοῦ δὲ αὐτοῦ λόγου ἔχεται κάκεινα, ἐν οἷς φησιν ὁ Ζεὺς κρέμασθαι τὴν Ἥραν καὶ ἐξάπτεσθαι τῶν ποδῶν αὐτῆς ἄκμονας δύο, τουτέστι τὴν γῆν καὶ τὴν θάλασσαν. μάλιστα δὲ ἐν ἐκείνοις ἐξεργάζεται τὸν περὶ τῶν στοιχείων λόγον, δι' ὧν ὁ Ποσειδῶν λέγει αὐτῷ· τρεῖς γάρ τ' ἐκ Κρόνου εἰμὲν ἀδελφεοί, οὓς τέκε Ῥέα, Ζεὺς καὶ ἐγώ, τρίτατος δ' Αἰδης, ἐνέροισιν ἀνάσσω καὶ τριχθὰ δὲ πάντα δέδασται, ἕκαστος δ' ἔμμορε τιμῆς καὶ ὅτι ἐν τῇ τοῦ παντὸς νομῇ Ζεὺς μὲν ἔλαχε τὴν τοῦ πυρὸς οὐσίαν, Ποσειδῶν δὲ τὴν τοῦ ὕδατος, Αἰδης δὲ τὴν τοῦ ἀέρος· τοῦτον γὰρ λέγει ζόφον ἡερόεντα, ἐπειδὴ φῶς οἰκεῖον οὐκ ἔχει ἀλλ' ὑπὸ ἡλίου καὶ σελήνης καὶ τῶν ἄλλων ἄστρον καταλάμπεται. Τετάρτη δὲ κατελείφθη καὶ κοινὴ πάντων ἡ γῆ. ἡ μὲν γὰρ τῶν τριῶν στοιχείων οὐσία κινεῖται αἰεὶ, μόνῃ δὲ ἀκίνητος ἡ γῆ μένει, ἥ καὶ τὸν Ὀλυμπον προσέθηκεν, εἰ μὲν γὰρ ὁρος ἐστίν, ὥς μέρος τῆς γῆς, εἰ δὲ τοῦ οὐρανοῦ τὸ λαμπρότατον καὶ καθαρώτατον, ὥς καὶ ταύτης οὐσῆς ἐν τοῖς στοιχείοις πέμπτης οὐσίας, ὅπερ ὤφθησάν τινες τῶν ἐνδόξων φιλοσόφων. ὥστε κατὰ τὸ εἰκὸς κοινὰ ὑπέθετο εἶναι, τὴν τε γῆν κατωτάτω διὰ βαρύτητα καὶ τὸν Ὀλυμπον ἀνωτάτω ὄντα διὰ κουφότητα, ὅτι εἰς ταῦτα αἰ μεταξὺ φύσεις πῇ μὲν καταφέρονται, πῇ δὲ ἀναφέρονται. Τῆς δὲ τῶν στοιχείων φύσεως ἐξ ἐναντίων συνεστώσης, ξηρότητός τε καὶ ὑγρότητος καὶ θερμότητός <τε> καὶ ψυχρότητος, ὑπὸ δὲ τῆς πρὸς ἄλληλα ἀναλογίας καὶ κράσεως ἐναπεργαζομένης τὸ πᾶν καὶ μεταβολὰς μὲν μερικὰς ὑπομενούσης, τοῦ δὲ παντὸς λύσιν μὴ ἐπιδεχομένης, Ἐμπεδοκλῆς ἔφη τὰ ὅλα συνεστάναι οὕτως· ἄλλοτε μὲν Φιλότητι συνερχόμεν' εἰς ἓν ἅπαντα, ἄλλοτε δ' αὐθις ἕκαστα φορεύμενα Νείκεος ἔχθει, τὴν μὲν συμφωνίαν καὶ ἔνωσιν τῶν στοιχείων φιλίαν προσαγορεύσας, νεῖκος δὲ τὴν ἐναντίωσιν. Πρὸ δὲ τούτου Ὅμηρος τὴν φιλίαν καὶ τὸ νεῖκος <ἐν> ἐκείνοις αἰνίσσεται, ἐν οἷς φησιν ἡ Ἥρα παρ' αὐτῷ· εἴμι γὰρ ὀψομένη πολυφόρβου πείρατα γαίης, Ὠκεανόν τε, θεῶν γένεσιν, καὶ μητέρα Τηθύν· τοὺς εἴμι ὀψομένη, καὶ σφ' ἄκριτα νεῖκεα λύσω. Τοιοῦτον δὲ τι καὶ τὴν Ἀφροδίτην καὶ τὸν Ἄρην ὁ μῦθος αἰνίσσεται, τῆς μὲν ταῦτ' οὐκ ἀναιδέως ὁ παρὰ τῷ Ἐμπεδοκλεῖ ἡ φιλία, τοῦ δὲ ὁ παρ' ἐκείνῳ τὸ νεῖκος. ὅθεν ποτὲ μὲν σύνεισιν ἀλλήλοισι, ποτὲ δὲ διαλύονται. [ἐλέγχει δὲ

αὐτοὺς Ἥλιος] καὶ δεσμεῖ μὲν αὐτοὺς Ἥφαιστος, λύει δὲ Ποσειδῶν. ἐν οἷς δὴλόν ἐστιν ὅτι ἡ ἔνθερμός <τε> καὶ ξηρὰ οὐσία καὶ ἡ ταύτη ἐναντία, ἡ ψυχρά τε καὶ ὑγρά, ποτὲ μὲν συνάγουσι τὰ πάντα, ποτὲ δὲ λύουσιν. Ἀκολουθεῖ δὲ τούτοις καὶ τὸ παρὰ τοῖς ἄλλοις ποιηταῖς εἰρημένον, ὅτι ἐκ τῆς Ἄρεος καὶ Ἀφροδίτης συνουσίας Ἀρμονία συνέστηκεν, ἐξ ἐναντίων, βαρέων τε καὶ ὀξέων, κίρναμένων ἀλλήλοις ἀναλόγως. [1045]

(1050) ὅπως δὲ ἀντίκειται ἀλλήλοις τὰ τῆς ἐναντίας φύσεως τετυχηκότα, αἰνίττεσθαι ἔοικεν ὁ ποιητὴς καὶ ἐν τῇ παρατάξει τῶν θεῶν, ἐν ἧ πεποίηκε τοὺς μὲν τοῖς Ἑλλήσι, τοὺς δὲ τοῖς Τρωσὶ βοηθοῦντας, ἀλληγορικῶς ἐμφαίνων τὰς δυνάμεις ἐκάστου. καὶ τὸν μὲν Φοῖβον τῷ Ποσειδῶνι ἀντιτάσσει, τὸ θερμὸν καὶ ξηρὸν τῷ ὑγρῷ καὶ ψυχρῷ, τὴν δὲ Ἀθηνᾶν τῷ Ἄρει, τὸ λογικὸν τῷ ἀλογίστῳ (τουτέστι τὸ ἀγαθὸν τῷ κακῷ), τὴν δὲ Ἥραν τῇ Ἀρτέμιδι, τὸν ἄερα τῇ σελήνῃ, ὅτι ὁ μὲν σταθερός, ἡ δὲ πολυκίνητος, τὸν δὲ Ἑρμῆν τῇ Λητοῖ, ὅτι ὁ μὲν λόγος αἰεὶ ζητεῖ καὶ μέμνηται, ἡ δὲ λήθη τούτῳ ἐστὶν ἐναντία, τὸν δὲ Ἥφαιστον τῷ ποταμῷ κατὰ τὸν αὐτὸν λόγον, καθ' ὃν τὸν ἥλιον τῇ θαλάσῃ. θεατὴν δὲ τῆς μάχης <παρίστησι> τὸν πρῶτον θεὸν καὶ ἐπὶ τούτῳ γεγηθότα. Ἐκ δὲ τῶν προειρημένων ἅμα καὶ τοῦτο ὑποδεικνύς Ὅμηρος φαίνεται, ὅτι εἷς ἐστὶν ὁ κόσμος καὶ πεπερασμένος. εἰ γὰρ ἄπειρος ἦν, οὐκ ἂν εἰς ἀριθμὸν πέρας ἔχοντα <τὰ πάντα> διηρεῖτο. καὶ ἐν τῷ ὀνόματι σημαίνει τὸ σύμπαν, ὡς καὶ ἐν ἄλλοις πολλοῖς χρήται ἀντὶ τοῦ ἐνικοῦ τῷ πληθυντικῷ. σαφέστερον δὲ τὸ αὐτὸ δηλοῖ ἐν τῷ εἰπεῖν πείρατα γαίης καὶ πάλιν ἐν οἷς φησιν οὐδ' εἴ κε τὰ νείατα πείραθ' ἵκηται γαίης καὶ [πάλιν ἐν οἷς] πόντοιο καὶ ἐν τῷ ἀκροτάτῃ κορυφῇ πολυδειράδος Οὐλύμπιο· ὅπου γὰρ ἐστὶν ἀκρότης, ἐκεῖ καὶ πέρας. Ὅπως δὲ καὶ περὶ ἡλίου γινώσκει, οὐκ ἄδηλον. ὅτι κυκλοφορικὴν ἔχων δύναμιν ποτὲ μὲν ὑπὲρ γῆς φαίνεται, αὐθις δὲ ὑπὸ γῆν ἄπεισι, καὶ τοῦτο δηλὸν ποιεῖ, λέγων ὦ φίλοι, οὐ γάρ τ' ἴδμεν ὅπη ζόφος οὐδ' ὅπη ἠώς, οὐδ' ὅπη ἡέλιος φαεσίμβροτος εἷς ὑπὸ γαῖαν, οὐδ' ὅπη ἀννεῖται. καὶ ὅτι αἰεὶ ὑπὲρ ἡμᾶς ἰών (καὶ διὰ τοῦτο Ὑπερίων' προσαγορευόμενος ὑπὸ αὐτοῦ τοῦ ποιητοῦ) τὴν τε ἀνατολὴν ἐκ τοῦ περιέχοντος τὴν γῆν ὕδατος, τουτέστι τοῦ Ὠκεανοῦ, ποιεῖται καὶ εἰς αὐτὸν καταδύεται, δηλοῖ σαφῶς, τὴν μὲν ἀνατολὴν <ἐν τε ἄλλοις> καὶ ἐν τούτοις ἡέλιος δ' ἀνόρουσε, λιπὼν περικαλλέα λίμνην, οὐρανὸν ἐς πολύχαλκον, ἵν' ἀθανάτοισι φαείνη, τὴν δὲ δύσιν ἐν δ' ἔπερ' Ὠκεανῷ λαμπρὸν φάος ἡέλιοιο, ἔλκον νύκτα μέλαιναν ἐπὶ ζείδωρον ἄρουραν. Δείκνυσι δὲ αὐτοῦ καὶ τὸ εἶδος λαμπρὸς δ' ἦν ἡέλιος ὥς, καὶ τὸ μέγεθος εὖτε γὰρ ἡέλιος φαέθων ὑπερέσχεθε γαῖαν καὶ ἔτι μᾶλλον ἐν τούτῳ· ἦμος δ' ἡέλιος μέσον οὐρανὸν ἀμφιβεβήκει, καὶ τὴν δύναμιν Ἥέλιος, ὃς πάντ' ἐφορᾷ καὶ πάντ' ἐπακούει, καὶ τὸ ἔμψυχον καὶ τὸ ἐπὶ τῇ κινήσει αὐτοπροαίρετον, ἐν οἷς ἀπειλεῖ δύσσομαι εἰς Αἶδα καὶ ἐν νεκύεσσι φαείνω. καὶ ἐπὶ τούτῳ ὁ Ζεὺς αὐτὸν παρακαλεῖ Ἥέλι', ἧ τοι μὲν σὺ μετ' ἀθανάτοισι φάεινε καὶ θνητοῖσι βροτοῖσιν ἐπὶ ζείδωρον ἄρουραν. [1095]

(1100) ἐξ ὧν δηλοῖ ὅτι οὐ πῦρ ἐστὶν ὁ ἥλιος ἀλλ' ἑτέρα τις κρείσσω οὐσία, ὅπερ καὶ Ἀριστοτέλης ὑπέλαβεν, εἴ γε τὸ μὲν πῦρ ἐστὶν ἀνωφερὲς καὶ ἄψυχον καὶ διαλεῖπον καὶ φθαρτόν, ὁ δὲ ἥλιος κυκλοφορικὸς καὶ ἔμψυχος καὶ αἰδῖος καὶ ἀφθαρτος. Καὶ τῶν ἄλλων δὲ τῶν κατὰ τὸν οὐρανὸν ἄστρον ὅτι οὐκ ἀπείρως Ὅμηρος εἶχε, φανερόν ἐστιν ἐξ ὧν πεποίηκε Πληιάδας θ' Ὑάδας τε τό τε σθένος Ὠρίωνος καὶ τὴν Ἄρκτον τὴν αἰεὶ στρεφομένην περὶ τὸν αἰφανῆ πόλον τὸν βόρειον καὶ διὰ τὸ μετέωρον μὴ ἀπτομένην τοῦ ὀρίζοντος, ὅτι ἐν ἴσῳ χρόνῳ ὃ τε μικρότατος κύκλος, ἐν ᾧ ἐστὶν <ἡ> Ἄρκτος, καὶ ὁ μέγιστος, ἐν ᾧ <ὁ> Ὠρίων, στρέφεται ἐν τῇ τοῦ κόσμου περιφορᾷ, καὶ τὸν βραδέως δυόμενον Βοώτην, ὅτι πολυχρόνιον ποιεῖται τὴν κατάδυσιν, οὕτω πεπτωκὼς θέσει, ὥστε ὀρθὸν καταφέρεισθαι καὶ συγκαταδύεσθαι τέσσαρσι ζωδίοις, τῶν πάντων εἰς ὅλην τὴν νύκτα μεριζομένων ἐξ ζωδίων. εἰ δὲ μὴ πάντα τὰ περὶ τῶν ἄστρον θεωρούμενα διεξῆλθεν, ὡς Ἄρατος ἢ ἄλλος τις, οὐ χρὴ θαυμάζειν· οὐ γὰρ τοῦτο προέκειτο αὐτῷ. Οὐκ ἄγνοε δὲ τὰς αἰτίας τῶν περὶ τὰ στοιχεῖα συμπτωμάτων, οἷον σεισμῶν καὶ ἐκλείψεων. ἐπεὶ γὰρ

ἡ γῆ σύμπασα μετέχει ἐν ἑαυτῇ ἀέρος τε καὶ πυρὸς καὶ ὕδατος, ὅν καὶ περιέχεται, κατὰ τὸ εἰκὸς ἐν βάθει αὐτῆς συνίστανται ἀτμοὶ πνευματώδεις. τούτους φασὶν ἔξω μὲν φερομένους κινεῖν τὸν ἀέρα, εἰρχθέντας δὲ ἀνοιδαίνειν καὶ εἰς τὸ ἔξω βιαζομένους <ἀποτελεῖν τοὺς σεισμούς, τοῦ δὲ> ἀνελεῖσθαι τὸ πνεῦμα ἐντὸς τῆς γῆς τὴν θάλασσαν αἰτίαν εἶναι νομίζουσιν, ἐμφράσσουσιν ἐνίοτε τὰς εἰς τὸ ἔξω διόδους, ἔστι δ' ὅτε ὑποχωροῦσιν αὐτὴν κατερείπειν τῆς γῆς τινα μέρη. καὶ τοῦτο οὖν Ὅμηρος εἰδὼς τὴν αἰτίαν τῶν σεισμῶν τῷ Ποσειδῶνι ἀνατίθησι, 'Ταίηοχόν' τε αὐτὸν καὶ 'Ἐνὸσίχθονα' προσαγορεύων. Ἐπεὶ δέ, τῶν πνευμάτων ἐντὸς τῆς γῆς καθειργνυμένων, νηνεμία συμβαίνουνσι καὶ ζόφοι καὶ ἀμαυρώσεις τοῦ ἡλίου, σκεψώμεθα εἰ καὶ τοῦτο συνεῖδε. πεποίηκε μὲν γὰρ τὸν Ποσειδῶνα σείοντα τὴν γῆν μετὰ τὴν Ἀχιλλέως ἔξοδον ἐπὶ τὴν μάχην, προειρήκει δὲ ἐπὶ τῆς προτεραίας, ὅποια ἦν ἡ τοῦ ἀέρος κατάστασις, ἐπὶ μὲν τοῦ Σαρπηδόνοιο Ζεὺς δ' ἐπὶ νύκτ' ὅλοην τάνυσσε κρατερῇ ὑσμίνῃ καὶ πάλιν ἐπὶ τοῦ Πατρόκλου οὐδὲ κε φαίης οὔτε ποτ' ἡέλιον σόον ἔμμεναι οὔτε σελήνην· ἡέρι γὰρ κατέχοντο. καὶ μετ' ὀλίγον ὁ Αἴας εὔχεται Ζεῦ πάτερ, ἀλλὰ σὺ ῥῦσαι ὑπ' ἡέρος νῆας Ἀχαιῶν, ποίησον δ' αἴθρην, δὸς δ' ὀφθαλμοῖσιν ἰδέσθαι. μετὰ δὲ τὸν σεισμόν, τοῦ πνεύματος ἔξω καταστάντος, σφοδροὶ γίνονται ἄνεμοι, ὅθεν ἡ Ἥρα φησὶν αὐτὰρ ἐγὼ Ζεφύροιο καὶ Ἀργέσταο Νότοιο εἶσομαι ἐξ ἀλόθεν χαλεπὴν ὄρσουσα θύελλαν. εἶτα τῇ ὑστεραίᾳ τοὺς ἀνέμους ἡ Ἥρα ἐπὶ τὴν πυρὰν τοῦ Πατρόκλου παρακαλεῖ, οἱ δ' ὀρέοντο πνοιῇ ὑπὸ λιγυρῇ νέφεα κλονέοντες ὀπισθεν. [1145]

(1150) οὕτως δὲ καὶ τὴν ἔκλειψιν τοῦ ἡλίου φυσικῶς γινομένην, ὅταν ἡ σελήνη ἐν τῇ πρὸς αὐτὸν συνόδῳ κατὰ κάθετον ὑπελθοῦσα ἐπισκοτήσῃ, εἰδὼς φαίνεται. προειπὼν γὰρ ὅτι ἐλεύσεται ὁ Ὀδυσσεὺς τοῦ μὲν φθίνοντος μηνός, τοῦ δ' ἰσταμένοιο, τουτέστιν ὅτε ἅμα παύεται καὶ ἄρχεται ὁ μῆν, συνιούσης τῷ ἡλίῳ τῆς σελήνης, ἅμα τῷ ἐλθεῖν αὐτὸν φησὶν ὁ μάντις πρὸς τοὺς μνηστῆρας ἃ δειλοί, τί κακὸν τόδε πάσχετε; νυκτὶ μὲν ὑμέων εἰλύεται κεφαλαί τε πρόσωπά τε νέρθε τε γούνα· εἰδώλων δὲ πλεον πρόθυρον, πλείη δὲ καὶ αὐλή, ἐρχομένων Ἑρεβόσδε ὑπὸ ζόφον· ἡέλιος δὲ οὐρανοῦ ἐξαπόλωλε, κακὴ δ' ἐπιδέδρομεν ἀχλύς. Καὶ ἀνέμων δὲ φύσιν ἀκριβῶς κατενόησεν, ὧν τὴν γένεσιν <φησιν> ἐκ τῶν ὑγρῶν εἶναι· τοῦ μὲν γὰρ ὕδατος ἡ μεταβολὴ εἰς ἀέρα γίνεται, ὁ δ' ἄνεμός ἐστιν ἀπὸ ῥέων. τοῦτο δὲ ἔν τε ἄλλοις πολλοῖς ἐμφαίνει καὶ ἐν οἷς φησιν ἀνέμων μένος ὑγρὸν ἀέντων. τὴν δὲ τάξιν αὐτῶν ὡς ἔχει διέθηκε σὺν δ' Εὐρύς τε Νότος τ' ἔπεσε Ζέφυρός τε δυσαῆς καὶ βορέης αἰθρηγενέτης, μέγα κύμα κυλίνδων. τούτων γὰρ ὁ μὲν ἀπὸ ἀνατολῆς ὀρμαῖται, ὁ δὲ ἀπὸ μεσημβρίας, ὁ δὲ ἀπὸ δύσεως, ὁ δὲ ἀπὸ ἄρκτου. καὶ ὁ μὲν Ἀπηνιῶτης ὑγρὸς ὧν μεταβάλλει εἰς Νότον θερμὸν ὄντα, ὁ δὲ Νότος λεπυνόμενος εἰς Ζέφυρον, ὁ δὲ Ζέφυρος ἔτι μᾶλλον λεπυνόμενος εἰς βορέαν ἀποκαθαίρεται· διὸ <καὶ λέγει ὥρσε δ'> ἐπὶ κραιπνὸν βορέην, τὰ δὲ κύματα ἄξεν. καὶ τὴν ἀντίθεσιν δὲ αὐτῶν φυσικῶς ἐξηγήσατο ἄλλοτε μὲν τε Νότος βορέη προέηκε φέρεσθαι, ἄλλοτε δ' αὖτ' Εὐρύς Ζεφύρῳ εἰζασκε διώκειν. Ἠπίστατο δὲ κακεῖνο, ὅτι ὁ βορείος πόλος ὑπὲρ γῆν ἐστὶ μετέωρος, ὡς καθ' ἡμᾶς τοὺς ἐν τῷ κλίματι τούτῳ κατοικοῦντας, ὁ δὲ νότιος ἐκ τοῦ ἐναντίου βαθύς. ὅθεν ἐπὶ μὲν τοῦ βορείου φησὶ καὶ βορέης αἰθρηγενέτης, μέγα κύμα κυλίνδων, <ἐπὶ δὲ τοῦ νοτίου ἔνθα Νότος μέγα κύμα ποτὶ σκαιὸν ῥίον ὠθεῖ. καὶ τῷ μὲν 'κυλίνδων'> τὴν ἄνωθεν ἐμπίπτουσαν φορὰν τοῦ ἀνέμου ἐμφαίνει, τῷ δὲ 'ὠθεῖ' τὴν ἀπὸ τοῦ κοιλοτέρου πρὸς τὸ ἄνω βίαν. Ὅτι δὲ καὶ ἡ τῶν ὑετῶν γένεσις ἐστὶν ἐκ τῆς τῶν ὑγρῶν ἀναθυμιάσεως, ἐπεδήλωσεν εἰπὼν κατὰ δ' ὑπόθεσιν ἦκεν ἑρσας αἵματι μυδαλέας ἐξ αἰθέρος καὶ αἵματοέσσας δὲ ψιάδας κατέχευεν ἔραζε· προειρήκει γὰρ τῶν νῦν αἵμα κελαινὸν ἐύρροον ἀμφὶ σκάμανδρον ἐσκέδας' ὁξὺς Ἄρης, ψυχὰ δ' Αἰδόσδε κατῆλθον. ὅθεν δῆλόν ἐστιν ὅτι τὰ ἀναφερόμενα ἀπὸ τῶν περὶ γῆν ὑδάτων ὑγρά, ἀναπεφυρμένα τῷ αἵματι, τοιαῦτα ἄνωθεν κατηνέχθη. τοῦ δ' αὐτοῦ λόγου ἔχεται κακεῖνο· ἦματ' ὀπωρινῶ, ὅτε λαβρότατον χεῖρ ὕδωρ· τότε γὰρ ὁ ἥλιος ἐκ βάθους ἀνασπῶν διὰ ξηρότητα τῆς γῆς τὰ ὑγρά θολερὰ καὶ γεώδη ἀναφέρει, τὰ δὲ ὑπὸ βάρους λάβρα καταρρήγνυται. [1195]

(1200) αἱ μὲν οὖν ὑγραὶ ἀναθυμιάσεις ὑετοὺς γεννῶσιν, αἱ δὲ ξηραὶ ἀνέμους. ὅταν δὲ νέφει ἑναποληφθῇ ἄνεμος, ἔπειτα βία ῥήξη τὸ νέφος, βροντὰς καὶ ἀστραπὰς ἀποτελεῖ. εἰ δὲ ἐπὶ πλεῖον ἐκπίπτει ἡ ἀστραπή, κεραυνὸν ἀφίησιν. ὅπερ εἰδὼς ὁ ποιητὴς λέγει τὰ τοιαῦτα· ἀστράψας δὲ μάλα μεγάλ' ἔκτυπε καὶ ἐν ἄλλοις Ζεὺς δ' ἄμυδις βρόντησε καὶ ἔμβαλε νηὶ κεραυνόν. Θεοὺς δὲ εἶναι πάντες οἳ γε ὀρθῶς φρονοῦντες νομίζουσι, καὶ πρῶτος Ὅμηρος, αἰὶ γὰρ μέμνηται τῶν θεῶν, λέγων μάκαρες θεοὶ <καὶ θεοὶ> ῥεῖα ζῶντες. ἀθάνατοι γὰρ ὄντες ῥαδίαν καὶ ἄπαυστον ἔχουσι τὴν τοῦ ζῆν φύσιν καὶ οὐ δέονται τροφῆς, ἥς δεῖται τῶν θνητῶν ζώων τὰ σώματα· οὐ γὰρ σίτον ἔδους', οὐ πίνουσ' αἶθοπα οἶνον, τοῦνεκ' ἀναίμονές εἰσι καὶ ἀθάνατοι καλέονται. Ἐπεὶ δὲ ἐδεῖτο ἡ ποίησις θεῶν ἐνεργούντων, ἵνα τὴν γνώμην αὐτῶν <τῇ> αἰσθήσει τῶν ἐντυγχανόντων παραστήσῃ, περιέθηκεν αὐτοῖς σώματα. οὐδὲν δὲ ἄλλο σώματος εἶδος ἢ τοῦ ἀνθρώπου δεκτικόν ἐστιν ἐπιστήμης καὶ λόγου. <ῶ> προσεικάσας ἕκαστον τῶν θεῶν μετὰ τοῦ κοσμήσαι μεγέθει τε καὶ κάλλει ἅμα καὶ τοῦτο ὑπέδειξε τὸ εἰκόνας καὶ ἀγάλματα θεῶν εἰς ἀνθρώπων εἶδος ἡκριβωμένα ἰδρῦσθαι ὑπὲρ τοῦ παρέχειν ὑπόμνησιν καὶ τοῖς ἔλασσον φρονοῦσιν, ὅτι εἰσὶ θεοί. Τούτων δὲ πάντων ἀρχηγὸν καὶ ἡγεμόνα τὸν πρῶτον θεὸν νομίζόντων τῶν ἀρίστων φιλοσόφων, ἀσώματον ὄντα καὶ νοήσει μόνον καταληπτόν, καὶ Ὅμηρος ταῦτα ὑπολαμβάνων φαίνεται, παρ' ᾧ λέγεται ὁ Ζεὺς πατὴρ ἀνδρῶν τε θεῶν τε καὶ ὧ πάτερ ἡμέτερε Κρονίδη, ὕπατε κρειόντων. καὶ αὐτὸς μὲν ὁ Ζεὺς φησιν ὅσσον ἐγὼ περὶ τ' εἰμὶ θεῶν περὶ τ' εἴμ' ἀνθρώπων, ἡ δὲ Ἀθηνᾶ πρὸς αὐτὸν εὖ νυ καὶ ἡμεῖς ἴδμεν ὅ τοι σθένος οὐκ ἐπιεικτόν. εἰ δὲ δεῖ καὶ τοῦτο ζητῆσαι, εἰ νοητὸν ἡπίστατο τὸν θεόν, οὐκ ἄντικρυς μὲν λέγεται ἐν <τῇ> ποιήσει, πολὺ τὸ μυθῶδες ἐχούση, ὅμως δὲ ἔστι καταμαθεῖν ἐν οἷς φησιν εὗρεν δ' εὐρύοπα Κρονίδην ἄτερ ἡμενον ἄλλων καὶ ἐν οἷς αὐτὸς λέγει ἄλλ' ἢ τοι μὲν ἐγὼ μενέω πτυχὶ Οὐλύμποιο ἡμενος, ἔνθ' ὁρώων φρένα τέρψομαι· ἡ γὰρ μόνωσις αὕτη καὶ τὸ μὴ καταμιγνύειν τοῖς ἄλλοις θεοῖς ἑαυτὸν ἀλλὰ χαίρειν ἑαυτῷ συνόντα καὶ χρώμενον, ἡσυχίαν ἄγοντι καὶ αἰεὶ διακοσμοῦντι τὰ πάντα, τὴν τοῦ νοητοῦ θεοῦ φύσιν παρίστησιν. οἶδε δὲ ὅτι νοῦς ἐστὶν ὁ θεὸς ὁ πάντα ἐπιστάμενος καὶ διέπων τὸ πᾶν· φησὶ γὰρ ὁ Ποσειδῶν ἢ μὰν ἀμφοτέροισιν ὁμὸν γένος ἡδ' ἴα πάτρη, ἀλλὰ Ζεὺς πρότερος γηγόνει καὶ πλείονα ἦδει. καὶ τοῦτο <τὸ> πολλάκις ἐνθ' αὐτ' ἄλλ' ἐνόησε τοῦτο σημαίνει, ὅτι αἰεὶ διανοεῖται. ^[1245]

(1250) Τῆς δὲ τοῦ θεοῦ διανοίας ἔχεται καὶ ἡ πρόνοια καὶ ἡ εἰμαρμένη, περὶ ὧν εἴρηνται λόγοι πολλοὶ παρὰ τοῖς φιλοσόφοις. τούτων δὲ πάντων τὰς ἀφορμὰς Ὅμηρος παρέσχε. τὰ μὲν γὰρ τῆς προνοίας τῶν θεῶν τί ἂν καὶ λέγοι τις, ὅπου διὰ πάσης τῆς ποιήσεως οὐ μόνον πρὸς ἀλλήλους ὑπὲρ τῶν ἀνθρώπων διαλέγονται ἀλλὰ καὶ καταβάντες ἐπὶ τὴν γῆν τοῖς ἀνθρώποις ὁμιλοῦσιν; ὀλίγα δὲ παραδείγματος ἕνεκα θεασώμεθα, ἐν οἷς ἐστὶν ὁ Ζεὺς λέγων πρὸς τὸν ἀδελφὸν ἔγνων, Ἐννοσίγαιε, ἐμὴν ἐν στήθεσι βουλήν, ὧν ἕνεκα ξυνάγειρα· μέλουσί μοι ὀλλύμενοί περ, καὶ ἐν ἄλλοις ὧ πόποι, ἢ φίλον ἄνδρα διωκόμενον περὶ τεῖχος ὀφθαλμοῖσιν ὀρώμαι· ἐμὸν δ' ὀλοφύρεται ἦτορ. Ἔτι δὲ τὸ βασιλικὸν ἀξίωμα καὶ τὸ φιλάνθρωπον ἦθος ἐμφαίνει, εἰπὼν πῶς ἂν ἔπειτ' Ὀδυσῆος ἐγὼ θείοιο λαθοίμην, ὃς περὶ μὲν νόον ἐστὶ βροτῶν, περὶ δ' ἱρὰ θεοῖσιν ἀθανάτοισι δέδωκε, τοὶ οὐρανὸν εὐρὺν ἔχουσιν; ἐν οἷς ὁρᾶν ἔστιν ὅτι ἐπήνεσε τὸν ἄνδρα πρῶτον <μὲν> ἐπὶ τῷ νοῦν ἔχειν, δεύτερον δὲ ἐπὶ τῷ σέβειν τοὺς θεοὺς. Πῶς δὲ καὶ αὐτοῖς τοῖς ἀνθρώποις ὁμιλοῦντας ποιεῖ τοὺς θεοὺς, ἐν πολλοῖς ἔστι καταμαθεῖν, ὥσπερ καὶ τὴν Ἀθηνᾶν ποτὲ μὲν τῷ Ἀχιλλεῖ, αἰεὶ δὲ τῷ Ὀδυσσεῖ, καὶ τὸν Ἑρμῆν τῷ Πριάμῳ καὶ αὐτὸς πάλιν τῷ Ὀδυσσεῖ. καθόλου δὲ αἰεὶ τοὺς θεοὺς τοῖς ἀνθρώποις παραστατεῖν οἴεται· φησὶ γὰρ καὶ τε θεοὶ <ξεῖνοισιν> ἐοικότες ἁλλοδαποῖσι, παντοῖοι τελέθοντες, ἐπιστρωφῶσι πόλιας, ἀνθρώπων ὕβριν τε καὶ εὐνομίην ἐφορῶντες. Τῆς δὲ προνοίας τῶν θεῶν ἰδίον ἐστὶ τὸ βούλεσθαι δικαίως τοὺς ἀνθρώπους βιοῦν, καὶ τοῦτό φησιν ὁ ποιητὴς ἐναργέστατα οὐ γὰρ σχέτλια ἔργα θεοὶ μάκαρες φιλέουσιν, ἀλλὰ δίκην τίουσιν καὶ αἵσιμα ἔργ' ἀνθρώπων καὶ Ζεὺς, ὃς τ' ἄνδρεςσι

κοτεσσάμενος χαλεπήνη, οἷ βίη <εἶν> ἀγορῇ σκολιάς κρίνωσι θέμιστας. ὥσπερ γὰρ τοὺς θεοὺς προνοομένους τῶν ἀνθρώπων εἰσάγει, οὕτω καὶ τοὺς ἀνθρώπους μεμνημένους αὐτῶν ἐν πάσῃ τύχῃ. καὶ ὁ μὲν εὐημερῶν στρατηγός φησιν ἔλπομαι εὐχόμενος Δίί τ' ἄλλοισίν τε θεοῖσιν ἐξελάαν ἐνθένδε κύνας κηρεσσιφορήτους, ὁ δὲ κινδυνεύων Ζεῦ πάτερ, ἀλλὰ σὺ ῥῦσαι ὑπ' ἥερος υἱᾶς Ἀχαιῶν, καὶ πάλιν ὁ μὲν κτείνας ἐπεὶ δὴ τόνδ' ἄνδρα θεοὶ δαμάσασθαι ἔδωκαν, ὁ δὲ θνήσκων φράζο νῦν, μή τοί τι θεῶν μήνιμα γένωμαι. Πόθεν οὖν ἄλλοθεν ἢ ἐκ τῶν εἰρημένων ἐστὶ τὸ δόγμα ἐκεῖνο τῶν Στωικῶν, τὸ δὴ ἓνα μὲν εἶναι τὸν κόσμον, συμπολιτεύεσθαι δὲ ἐν αὐτῷ θεοὺς καὶ ἀνθρώπους δικαιοσύνης μετέχοντας φύσει; καὶ γὰρ ὅταν εἴπῃ Ζεὺς δὲ Θέμιστ' ἐκέλευσε θεοὺς ἀγορήνδε καλέσσαι <καὶ> τίπτ' αὐτ', ἀργικέραυνε, θεοὺς ἀγορήνδ' ἐκάλεσσας; ἢ τι περὶ Τρώων καὶ Ἀχαιῶν μερμηρίζεις; τί ἄλλο ὑποδείκνυσιν ἢ ὅτι νόμῳ πόλεως ὁ κόσμος διοικεῖται καὶ προβουλεύονται οἱ θεοί, ἐξάρχοντος τοῦ θεῶν τε καὶ ἀνθρώπων πατρός; Τὴν δὲ περὶ τῆς εἰμαρμένης δόξαν δείκνυσιν ἐν ἐκείνοις σαφῶς μοῖραν δ' οὐ τινά φημι πεφυγμένον ἔμμεναι ἀνδρῶν, οὐ κακόν, οὐδὲ μὲν ἐσθλόν, ἐπὶ τὰ πρῶτα γένηται καὶ ἐν οἷς ἄλλοις κρατύνει τὴν δύναμιν τῆς εἰμαρμένης. ^[1310]

(1300) ἡγεῖται μέντοι καὶ αὐτός, ὥσπερ καὶ μετ' αὐτὸν οἱ δοκιμώτατοι τῶν φιλοσόφων, Πλάτων καὶ Ἀριστοτέλης καὶ Θεόφραστος, οὐ πάντα καθ' εἰμαρμένην παραγίνεσθαι ἀλλὰ τι καὶ ἐπὶ τοῖς ἀνθρώποις εἶναι. ὥ ὑπάρχει μὲν τὸ ἐκούσιον, τούτῳ δέ πως συνάπτει τὸ κατηναγκασμένον, ὅταν τις, πράξας ὃ βούλεται, εἰς ὃ μὴ βούλεται ἐμπέσῃ. καὶ ταῦτα σαφῶς ἐν πολλοῖς δεδήλωκεν, ὥσπερ καὶ ἐν ταῖς ἀρχαῖς ἐκατέρας τῆς ποιήσεως, ἐν μὲν τῇ Ἰλιάδι λέγων τὴν ὀργὴν τοῦ Ἀχιλλέως αἰτίαν τῆς ἀπωλείας τῶν Ἑλλήνων γενέσθαι καὶ τότε τὴν τοῦ Διὸς βούλησιν ἐκτελεσθῆναι, ἐν δὲ τῇ Ὀδυσσεΐα τοὺς ἐταίρους τοῦ Ὀδυσσεύς διὰ τὴν αὐτῶν ἀβουλίαν ὀλέθρῳ περιπεσεῖν· ἐξήμαρτον γὰρ ἀψάμενοι τῶν ἱερῶν τοῦ Ἡλίου βοῶν, ἐξὸν ἀποσχέσθαι αὐτῶν· καὶ γὰρ ἦν προειρημένον τὰς εἰ μὲν κ' ἀσινέας ἐάας νόστου τε μέδῃαι, καὶ κεν ἔτ' εἰς Ἰθάκην κακὰ περ πάσχοντες ἴκοισθε· εἰ δέ κε σίνῃαι, τότε τοι τεκμαίρομ' ὀλεθρον. οὕτως τὸ μὲν μὴ ἀδικῆσαι ἐπ' αὐτοῖς, τὸ δὲ ἀδικήσαντας ἀπολέσθαι ἐκ τῆς εἰμαρμένης ἀκόλουθον ἦν. Ἔνεστι δὲ καὶ τὸ ἄλλως συμβαῖνον ἐκ προνοίας διαφυγεῖν, ὅπερ ἐν τούτῳ παρίστησιν· ἔνθα δὲ καὶ δύστηνος ὑπὲρ μόρον ὦλετ' Ὀδυσσεύς, εἰ μὴ ἐπὶ φρεσὶ θῆκε θεὰ γλαυκῶπις Ἀθήνη. ἀμφοτέρῃσι δὲ χερσὶν ἐπεσσύμενος λάβε πέτρης, τῆς ἔχετο στενάχων, εἴως μέγα κύμα παρῆλθεν· ἐνταῦθα γὰρ ἐκ τοῦ ἐναντίου, κινδυνεύων ὑπὸ τύχης ἀπολέσθαι, ἐκ προνοίας διεσώθη. Καθάπερ δὲ περὶ τῶν θείων πολλοὶ καὶ ποικίλοι παρὰ τοῖς φιλοσόφοις κεκίνηται λόγοι, τὰς πλείστας ἀφορμὰς ἐξ Ὀμήρου λαβοῦσιν, οὕτω καὶ περὶ τῶν ἀνθρωπείων πραγμάτων, ὧν πρῶτον περὶ τῆς ψυχῆς πειρασώμεθα. τὸ μὲν δὴ τῶν δογμάτων Πυθαγόρου καὶ Πλάτωνος γενναιότατόν ἐστι, τὸ εἶναι τὴν ψυχὴν ἀθάνατον, ἢ καὶ πτερὰ τῷ λόγῳ προστίθῃσιν ὁ Πλάτων. τίς οὖν τοῦτο πρῶτον ἀνεφώνησεν ἢ Ὀμηρος, εἰπὼν ἄλλα τε καὶ ταῦτα· ψυχὴ δ' ἐκ ρεθέων παταμένη Ἀιδόσδε βεβήκει, εἰς τὸν αἰετὶ καὶ ἀόρατον, εἴτε ἀέρα θείῃ τις εἴτε ὑπόγειον τόπον. καὶ ἐν μὲν τῇ Ἰλιάδι ποιῶν τὴν τοῦ Πατρόκλου ψυχὴν ἐφισταμένην κοιμωμένῳ τῷ Ἀχιλλεῖ ἦλθε δ' ἐπὶ ψυχὴ Πατροκλῆος δειλοῖο καὶ λόγους αὐτῷ περιτίθῃσιν, ἐν οἷς καὶ τοῦτο λέγει· τῆλέ με εἵργουσι ψυχαί, εἶδωλα καμόντων. ^[1345]

(1350) ἐν δὲ τῇ Ὀδυσσεΐα δι' ὅλης τῆς Νεκυίας τί ἄλλο ἢ τὰς ψυχὰς δείκνυσιν μετὰ θάνατον διαμενούσας καὶ φθεγγομένας ἅμα τῷ πιεῖν τοῦ αἵματος; καὶ γὰρ τοῦτο ἥδει, ὅτι τὸ αἷμα νομὴ καὶ τροφή ἐστὶ τοῦ πνεύματος, τὸ δὲ πνεῦμά ἐστὶν αὐτὴ ἡ ψυχὴ ἢ ὄχημα τῆς ψυχῆς. Ἐναργέστατα δὲ κάκεῖνο ἀπέφηνεν, ὅτι τὸν ἀνθρωπον οὐδὲν ἄλλο ἢ τὴν ψυχὴν νομίζει, ἐν οἷς λέγει ἦλθε δ' ἐπὶ ψυχὴ Θηβαίου Τειρεσίαο, χρύσειον σκῆπτρον ἔχων. ἐπίτηδες γὰρ ἀπὸ τοῦ τῆς ψυχῆς ὀνόματος εἰς τὸ ἀρρενικὸν μετέβαλεν, ἵνα δείξῃ ὅτι ἡ ψυχὴ ἦν ὁ Τειρεσίας. καὶ ἐν τοῖς ἐξῆς πάλιν τὸν δὲ μετ' εἰσενόησα βίην Ἡρακλεΐην, εἶδωλον· αὐτὸς δὲ μετ' ἀθανάτοισι

〈θεοῖσι〉 · καὶ γὰρ ἐν τούτοις πάλιν ἐδήλωσεν ὅτι τὸ μὲν εἶδωλον, ὅπερ ἦν ἀποπτάμενον τοῦ σώματος, οὐκέτι 〈τι〉 τῆς ἐκείνου ὕλης ἐφελκόμενον ἐφαντάζετο, τὸ δὲ καθαρώτατον τῆς ψυχῆς ἀπελθὼν αὐτὸς ἦν ὁ Ἡρακλῆς. Ὅθεν κακεῖνο δοκεῖ τοῖς φιλοσόφοις τὸ εἶναι τὸ σῶμα τρόπον τινὰ τῆς ψυχῆς δεσμωτήριον. καὶ τοῦτο δὲ Ὅμηρος πρῶτος ἐδήλωσε· τὸ μὲν γὰρ τῶν ζώντων ἀεὶ ‘δέμας’ προσαγορεύει, ὡς ἐν τούτοις· οὐ δέμας οὐδὲ φυὴν καὶ δέμας δ’ ἦικτο γυναικὶ καὶ ἦ τοι ἐμὴν ἀρετὴν εἰδὸς τε δέμας τε. τὸ δὲ ἀποβεβληκὸς τὴν ψυχὴν οὐδὲν ἄλλο ἢ ‘σῶμα’ καλεῖ, ὡς ἐν τούτοις· σῶμα δὲ οἶκαδ’ ἐμὸν δόμεναι πάλιν καὶ σῶματ’ ἀκηδέα κεῖται ἐνὶ μεγάροις Ὀδυσῆος καὶ σῶμα γὰρ ἐν Κίρκης μεγάρῳ κατελείπομεν ἡμεῖς. τὸ γὰρ αὐτὸ ζώντος μὲν τοῦ ἀνθρώπου δεσμὸς ἦν τῆς ψυχῆς, τελευτήσαντος δὲ ὥσπερ εἰ σῆμα καταλέλειπται. Τούτῳ δὲ ἔπεται καὶ ἕτερον δόγμα τοῦ Πυθαγόρου, τὸ μεταβαίνειν τὰς ψυχὰς τῶν τελευτησάντων εἰς ἕτερα σώματων εἶδη. ἀλλ’ οὐδὲ τοῦτο τῆς Ὀμήρου διανοίας ἐκτός ἐστιν. ὁ γὰρ ποιήσας καὶ τὸν Ἕκτορα τοῖς ἵπποις διαλεγόμενον καὶ τὸν Ἀντίλοχον καὶ αὐτὸν τὸν Ἀχιλλέα, καὶ μὴ ὅτι διαλεγόμενον ἀλλὰ καὶ ἀντακούοντα, καὶ τὸν κύνα πρὸ τῶν ἀνθρώπων καὶ τῶν οἰκείων ἐπιγινώσκοντα τὸν Ὀδυσσεά, τί ἄλλο ἢ τὴν κοινωνίαν τοῦ λόγου καὶ συγγένειαν τῆς ψυχῆς τῶν ἀνθρώπων καὶ τῶν ἄλλων ζῶων παρίστησι; καὶ οἱ τὰς βοῦς τοῦ Ἥλιου καταφαγόντες καὶ ἐκ τούτων ὀλέθρῳ περιπεσόντες ἐλέγχουσιν ὅτι οὐ μόνον βόες ἀλλὰ καὶ πάντα τὰ ἄλλα ζῶα, ὡς τῆς αὐτῆς φύσεως ζωτικῆς μετέχοντα, τιμᾶται ὑπὸ τῶν θεῶν. Καὶ τὸ μεταβάλλειν δὲ τοὺς ἐταίρους τοῦ Ὀδυσσεὺς εἰς σύας καὶ τοιαῦτα ζῶα τοῦτο αἰνίττεται, ὅτι τῶν ἀφρόνων ἀνθρώπων αἱ ψυχαὶ μεταλλάττουσιν εἰς εἶδη σωμάτων θηριωδῶν, ἐμπεσοῦσαι εἰς τὴν τοῦ παντὸς ἐγκύκλιον περιφορὰν, ἣν Κίρκην προσαγορεύει καὶ κατὰ τὸ εἰκὸς Ἥλιου παῖδα ὑποτίθεται, οἰκοῦσαν ἐν τῇ Αἰαίῃ νήσῳ· ταύτην δὲ ἀπὸ τοῦ ‘αἰάζειν’ καὶ ὀδύρεσθαι τοὺς ἀνθρώπους ἐπὶ τοῖς θανάτοις κέκληκεν. ^[1395]

(1400) ὁ δὲ ἔμφρων ἀνὴρ, αὐτὸς ὁ Ὀδυσσεύς, οὐκ ἔπαθε τὴν τοιαύτην μεταβολήν, παρὰ τοῦ Ἑρμοῦ (τουτέστι τοῦ λόγου) τὸ ἀπαθὲς λαβών. αὐτὸς δὲ οὗτος καὶ εἰς Ἀΐδου κάτεισιν, ὥσπερ εἶναι λέγων χωρίζει τὴν ψυχὴν ἀπὸ τοῦ σώματος καὶ θεατῆς ψυχῶν τῶν τε ἀγαθῶν καὶ τῶν φαύλων γιγνόμενος. Αὐτὴν δὲ τὴν ψυχὴν οἱ Στωικοὶ ὀρίζονται πνεῦμα 〈ἡμῖν〉 συμφυὲς καὶ ἀναθυμίασιν αἰσθητικὴν, ἀναδιδομένην ἀπὸ τῶν ἐν τῷ σώματι ὑγρῶν, Ὀμήρῳ ἀκολουθήσαντες λέγοντι εἰς ὃ κ’ αὐτμὴ ἐν στήθεσσι μένη καὶ πάλιν ψυχὴ δὲ κατὰ χθονὸς ἢ τε καπνὸς 〈ῶχετο τετριγυῖα〉 . ἐν οἷς τὸ μὲν ζωτικὸν πνεῦμα ἅτε ἔνικμον ‘αὐτμῇ’ δηλοῖ, τὸ δὲ κατασβεννύμενον ἤδη ‘καπνῷ’ ἀπεικάζει. καὶ αὐτῷ δὲ τῷ τοῦ πνεύματος ὀνόματι κέχρηται ἐπ’ αὐτῆς ὡς εἰπὼν ἔμπνευσε μένος μέγα ποιμένι λαῶν καὶ θυμὸν ἀποπνεύων καὶ ἢ δ’ ἐπεὶ οὖν ἄμπνυτο, καὶ ἐς φρένα θυμὸς ἀγέρθη (τουτέστι τὸ πνεῦμα διεσπαρμένον συνελέξατο) καὶ αὖθις δ’ ἀμπνύνθη, περὶ δὲ πνοιῇ Βορέας ζῶγρει ἐπιπνεῖουσα κακῶς κεκαφητότα θυμόν· τοῦ γὰρ λειποθυμοῦντος τὸ πνεῦμα ῥίπισασα ἢ ἔξωθεν πνοὴ συμφυῆς οὔσα ζῶντα αὐτὸν κατέστησε. συναίρεται δὲ τῷ λόγῳ, ὅτι καὶ ἐπὶ τοῦ ἐκτὸς πνεύματος τῷ τῆς ψυχῆς ὀνόματι κέχρηται, εἰπὼν ἦκα μάλα ψύξασα· βούλεται γὰρ εἰπεῖν [ἀντὶ τοῦ] ‘πνεύσασα’. Πλάτων δὲ καὶ Ἀριστοτέλης τὴν ψυχὴν ἀσώματον εἶναι ἐνόμισαν, ἀεὶ μέντοι περὶ τὸ σῶμα εἶναι καὶ τούτου ὥσπερ ὀχήματος δεῖσθαι· διὸ καὶ ἀπαλλασσομένην τοῦ σώματος τὸ πνευματικὸν ἐφέλκεσθαι, πολλάκις καθάπερ ἐκμαγεῖον ἦν ἔσχε 〈ν ἐν〉 τῷ σώματι μορφὴν διαφυλάσσουσιν. οὕτως οὖν καὶ Ὅμηρος οὐδαμοῦ τῆς ποιήσεως εὐρεθήσεται σῶμα τὴν ψυχὴν καλῶν, ἀλλὰ τὸ ἐστερημένον ψυχῆς ἀεὶ τούτῳ τῷ ὀνόματι προσαγορεύει, ὡς καὶ τινων ἐν τοῖς πρόσθεν ἐμνημονεύσαμεν. Τῆς δὲ ψυχῆς ἐχούσης, ὡς καὶ τοῖς φιλοσόφοις δοκεῖ, τὸ μὲν λογικὸν ἐνιδρυμένον τῇ κεφαλῇ, τὸ δὲ ἄλογον, καὶ τούτου τὸ μὲν θυμικὸν ἐνοικοῦν τῇ καρδίᾳ, τὸ δὲ ἐπιθυμητικὸν ἐν τοῖς περὶ τὴν γαστέρα, ἄρ’ οὖν οὐ πρότερος Ὅμηρος εἶδε τὴν τούτου διαφορὰν, ὃς ἐποίησεν ἐπὶ μὲν τοῦ Ἀχιλλέως τὸν λογισμὸν τῷ θυμῷ μαχόμενον καὶ ἐν τῇ αὐτῇ ῥοπῇ διανοούμενον ἢ ἀμύνασθαι τὸν

λελυπηκότα ἢ παῦσαι τὸν χόλον ἕως ὃ ταῦθ' ὥρμαινε κατὰ φρένα καὶ κατὰ θυμόν, τουτέστι τὴν φρόνησιν καὶ τὴν ἀντικειμένην αὐτῇ θυμικὴν ὀργήν, ἥς τὴν φρόνησιν ἐπικρατοῦσαν πεποίηκε· τοῦτο γὰρ αὐτῷ ἡ ἐπιφάνεια τῆς Ἀθηνᾶς βούλεται. καὶ ἐν ἄλλοις δὲ ποιεῖ τὸν λογισμὸν τῷ θυμῷ παραινοῦντα καὶ ὥσπερ ἄρχοντα τῷ ὑποτεταγμένῳ κελεύοντα τέτλαθι δῆ, κραδίη· καὶ κύντερον ἄλλο ποτ' ἔτλης. καὶ πολλάκις μὲν τῷ λογισμῷ πείθεται τὸ θυμούμενον, ὡς ἐν τούτοις· ὡς ἔφατ', ἐν στήθεσσι καθαπτόμενος φίλον ἦτορ· τῷ δ' αὖτ' ἐν πείσῃ κραδίη μένε τετληυῖα. ^[1445]

(1450) ὁμοίως δὲ καὶ τὸ λυπούμενον ἀλλὰ τὰ μὲν προτετύχθαι ἐάσομεν ἀχνύμενοί περ, θυμὸν ἐνὶ στήθεσσι φίλον δαμάσαντες ἀνάγκῃ. ἐνίοτε δὲ περιγινόμενον τὸν θυμὸν τοῦ λογισμοῦ παρίστησιν, ὅπερ οὐκ ἐπαινῶν ἀλλὰ ψέγων φανερός ἐστιν, ὡς ὁ Νέστωρ τῷ Ἀγαμέμνονι τὴν εἰς τὸν Ἀχιλλεῆα ὕβριν ὀνειδίζων φησὶν οὐ τι καθ' ἡμέτερόν γε νόον· μάλα γάρ τοι ἔγωγε πόλλ' ἀπεμυθεόμην· σὺ δὲ σῶ μεγαλήτορι θυμῷ εἴζας ἄνδρα φέριστον, ὃν ἀθάνατοί περ ἔτισαν, ἠτίμησας. ὅμοια δὲ τούτοις καὶ ὁ Ἀχιλλεὺς πρὸς τὸν Αἴαντα λέγει πάντα τί μοι κατὰ μοῖραν ἐείσω μυθήσασθαι· ἀλλὰ μοι οἰδάνεται κραδίη χόλῳ, ὅππότε' ἐκείνου μνήσομαι, ὅς μ' ἀσύφηνον ἐν Ἀργείοισιν ἔρεξεν. οὕτω δὲ καὶ ὑπὸ φόβου ἔστιν ὅτε ὁ λογισμὸς ἐξίσταται, ὅπου Ἐκτωρ μὲν διανοεῖται ὑποστῆναι τὴν πρὸς τὸν Ἀχιλλεῆα μάχην βέλτερον αὐτ' ἔριδι ξυνελαυνέμεν ὅττι τάχιστα· εἶδομεν ὅποτέρῳ κεν Ὀλύμπιος εὖχος ὀρέξῃ, εἴτ' ἀναχωρεῖ πλησίον γενομένου τοῦ Ἀχιλλέως Ἐκτορα δ', ὡς ἐνόησεν, ἔλε τρόμος· οὐδ' ἄρ' ἔτ' ἔτλη αὖθι μένειν, ὀπίσω δὲ πύλας λίπε, βῆ δὲ φοβηθείς. Ἔστι δὲ κάκεῖνο δηλόν, ὅτι τὰ πάθη περὶ τὴν καρδίαν συνίστησιν, ὀργὴν μὲν οὕτως· κραδίη δὲ οἱ ἔνδον ὑλάκει, λύπην δὲ τέο μέχρις ὀδυρόμενος καὶ ἀχεύων σὴν ἔδεαι· κραδίην, τὸν δὲ φόβον· κραδίη δὲ μοι ἔξω στηθέων ἐκθρώσκει, τρομέει δ' ὑπὸ φαίδιμα γυῖα. κατὰ τὸν αὐτὸν δὲ λόγον, ὥσπερ τὸν φόβον, οὕτω καὶ θάρσος περὶ καρδίαν ἀποφαίνει· <ἐν δὲ σθένος ὥρσεν ἐκάστω>· καρδίη ἄλληκτον πολεμίζειν ἢ δὲ μάχεσθαι. (ἐκ δὲ τῶν εἰρημένων ἔδοξε τοῖς Στωικοῖς τὸ ἡγεμονικὸν εἶναι περὶ καρδίαν.) τὸ δὲ ἐπιθυμητικὸν ὅπως περὶ γαστέρα, ἔν <τε> ἄλλοις διασαφεῖ καὶ ἐν τούτοις· ἀλλὰ με γαστήρ ὀτρύνει· κακοεργὸς καὶ γαστέρα δ' οὐ πως ἔστιν ἀποκρύψαι μεμαυῖαν. Καὶ τὰς αἰτίας δὲ τῶν περὶ τὸ θυμικὸν μέρος τῆς ψυχῆς φύσει συμβαινούσας κατεῖδε, τὴν μὲν ὀργὴν ὑπὸ λύπης ἐγγινομένην, ζέσιν δὲ τινὰ τοῦ αἵματος καὶ τοῦ ἐν αὐτῷ πνεύματος οὔσαν ἐμφαίνων, ὡς ἐν τούτοις· ἀχνύμενος· μένεος δὲ μέγα φρένες ἀμφὶ μέλαιναί· πίμπλαντ', ὅσσε δὲ οἱ πυρὶ λαμπετόνων· ἐίκτην· 'μένοσ' γὰρ τὸ πνεῦμα προσαγορεύειν ἔοικε, τοῦτο δὲ ἐκτείνεσθαι καὶ φλέγεσθαι ἐπὶ τῶν θυμουμένων οἶται. ^[1495]

(1500) πάλιν δὲ αὖ τὸ τῶν φοβουμένων πνεῦμα συγχεόμενον καὶ καταψυχόμενον τὰς φρίκας καὶ τοὺς τρόμους ποιεῖ καὶ τὰς ὠχριάσεις ἐν τοῖς σώμασι. πάντα γὰρ ταῦτα συμβαίνει ὑπὸ ψύξεως, ἢ μὲν ὠχρότης, ὅτι τοῦ θερμοῦ συντρέχοντος εἰς τὰ μέσα τὸ ἔρρυθρον ἀπολείπει τὴν ἐπιφάνειαν, ὃ δὲ τρόμος, ὅτι ἐντὸς συνειλούμενον τὸ πνεῦμα ἀράσσει τὸ σῶμα, ἢ δὲ φρίκη, ὅτι πηγνυμένου τοῦ ὑγροῦ αἱ τρίχες πιεζόμεναι ἀνίστανται. πάντα οὖν ταῦτα σαφῶς σημαίνει Ὅμηρος· φησὶ γὰρ χλωροὶ ὑπαὶ δέϊους καὶ χλωρὸν δέος ἦρει καὶ τρομέει δ' ὑπὸ φαίδιμα γυῖα καὶ ὡς φάτο, σὺν δὲ γέροντι νόος χύτο, δέϊδιε δ' αἰνῶς, ὀρθαὶ δὲ τρίχες ἔσταν ἐνὶ γναμπτοῖσι μέλεσσι. κατὰ ταῦτα οὖν καὶ τὸ ἐφοβήθη· ῥίγησε· λέγει καὶ τὸν φόβον· 'κρυόεντα'· προσαγορεύει, ἐκ δὲ τοῦ ἐναντίου· 'θαλπωρὴν'· τὸ θάρσος καὶ τὴν ἀγαθὴν ἐλπίδα. τὰ μὲν οὖν φαῦλα πάθη τοῦτον τὸν τρόπον διαιρεῖ. Πάλιν δὲ τῶν περὶ Ἀριστοτέλην ἀστεῖα πάθη ἡγουμένων τὴν νέμεσιν καὶ τὸν ἔλεον (τοὺς γὰρ ἀγαθοὺς δάκνεσθαι ἐπὶ τοῖς πλησίον, εἰ παρ' ἀξίαν εὐτυχοῦσιν, ὅπερ νέμεσις καλεῖται, ἢ παρ' ἀξίαν δυστυχοῦσιν, ὃ δὲ λέγεται ἐλεεῖν), ταῦτα καὶ Ὅμηρος τοῖς ἀγαθοῖς προσήκειν νομίζει, ὅπου καὶ τῷ Διὶ ἀνατίθῃσιν αὐτά· ποιεῖ γὰρ ἄλλα τε καὶ ταῦτα· Αἴαντος δ' ἀλέεινε μάχην Τελαμωνιάδαο· Ζεὺς γὰρ οἱ νεμεσᾷθ' ὅτ' ἀμείνονι φωτὶ μάχοιτο. καὶ ἐν ἄλλοις πάλιν οἰκτεῖρει τὸν αὐτὸν [τρόπον] διωκόμενον περὶ τεῖχος. Περὶ δὲ ἀρετῆς καὶ κακίας ψυχῆς

ἦν ἔχει δόξαν ὁ ποιητής, ἐν πολλοῖς παρίστησιν. ἐπεὶ γὰρ τὸ μὲν τι τῆς ψυχῆς νοερὸν καὶ λογικόν ἐστι, τὸ δὲ ἄλογον καὶ ἐμπαθές, καὶ διὰ τοῦτο μέσος θεοῦ καὶ θηρίου γέγονεν ἄνθρωπος, τὴν μὲν ἄκραν ἀρετὴν θείαν ἡγεῖται, τὴν δὲ ἄκραν κακίαν θηριώδη, ὡς ὕστερον Ἀριστοτέλης ἐνόμισε. καὶ ταῦτα ἐμφανίζει ἐν ταῖς ὁμοιώσεσιν· αἰ γὰρ <τοὺς> ἀγαθοὺς ὀνομάζει 'θεοειδεῖς' καὶ Διὶ μῆτιν ἀτάλαντον. τῶν δὲ φαύλων τοὺς μὲν δειλοὺς φυζακινοῖς ἐλάφοισιν εἰκάζει καὶ 'προβάτοις ἀσημάντοισ' καὶ 'λαγωῖς διωκομένοις'. ἐπὶ δὲ τῶν προπετῶς καὶ ἀνοήτως ὑπὸ ὀργῆς φερομένων φησὶν οὗτ' οὖν παρδάλιος τόσσον μένος οὔτε λέοντος οὔτε σὺδος κάπρου ὀλοόφρονος, οὗ τε μέγιστος θυμὸς ἐνὶ στήθεσσι περὶ σθένει βλεμεαίνει, ὅσσον Πάνθου υἱὲς εὐμμελῖαι φορέουσιν. τοὺς δὲ <τῶν> λυπουμένων ἐμπαθέστερον ὀδυρμούς ἀηδόνων φωναῖς ἀπεικάζει <οἷσί τε> τέκνα ἀγρόται ἐξείλοντο πάρος πετεηνὰ γενέσθαι.

[1545]

- (1550) Οἱ μὲν οὖν Στωικοὶ τὴν ἀρετὴν τίθενται ἐν τῇ ἀπαθείᾳ, ἐκείνοις ἐπόμενοι, ἐν οἷς πᾶν πάθημα ἀναιρεῖ, λέγων περὶ μὲν λύπης ἀλλὰ χρὴ τὸν μὲν καταθάπτειν ὅς κε θάνῃσι, νηλέα θυμὸν ἔχοντας, ἐπ' ἥματι δακρύσαντας καὶ τίπτε δεδάκρυσαι, Πατρόκλεις, ἡύτε κούρη, περὶ δὲ ὀργῆς ὡς ἕρις ἔκ τε θεῶν ἔκ τ' ἀνθρώπων ἀπόλοιτο, περὶ δὲ τοῦ φόβου μὴ τι φόβον δ' ἀγόρευ', ἐπεὶ οὐδὲ σε πεισέμεν οἶω καὶ ὅς δέ κεν ὑμέων βλήμενος ἢ τυπεῖς θάνατον καὶ πότμον ἐπίσπῃ, τεθνάτω. οὕτως καὶ προκαλούμενοι εἰς μονομαχίαν ἀφόβως ὑπακούουσι καὶ πλείους ἀνθ' ἑνὸς ἀνίστανται. καὶ ὁ τετρωμένος οὐδὲν ἥσσον ἔχει τὸ θάρσος παραμένον, ὥς πού φησι νῦν δέ μ' ἐπιγράψας ταρσὸν ποδὸς εὐχέαι αὐτως. καὶ πᾶς [ὁ] γενναῖος ἀπεικάζεται λέοντι ἢ κάπρῳ ἢ χειμάρρῳ ἢ λαίλαπι. Οἱ δ' ἐκ τοῦ Περιπάτου τὴν ἀπάθειαν ἀνέφικτον ἀνθρώπῳ νομίζουσι, τὴν δὲ μετριοπάθειαν εἰσάγοντες, τῷ τὴν ὑπερβολὴν τῶν παθῶν ἀναιρεῖν, μεσότητι τὴν ἀρετὴν ὀρίζονται. καὶ Ὅμηρος αἰὲ παράγει τοὺς ἀρίστους οὔτε ἀγεννεῖς οὔτε μὴν ἀφόβους ἢ ἀλύπους <ἢ ἀοργήτους> παντελῶς, ἐν τῷ μὴ ἄγαν δὲ τοῖς πάθεσι κρατεῖσθαι τῶν φαύλων διαφέροντας· φησὶ γὰρ τοῦ μὲν γάρ τε κακοῦ τρέπεται χρῶς ἄλλυδις ἄλλῃ, οὐδὲ οἱ ἀτρέμας ἦσθαι ἐρητύετ' ἐν φρεσὶ θυμός, ἐν δέ τέ οἱ κραδίη μεγάλα στέρνοισι πατάσσει κῆρας ὀιομένῳ, πάταγος δέ τε γίνετ' ὀδόντων· τοῦ δ' ἀγαθοῦ οὗτ' ἄρ τρέπεται χρῶς οὔτε τι λήην ταρβεῖ. εὐδελον γὰρ ὅτι τοῦ ἀγαθοῦ τὸ λίαν φοβεῖσθαι ὑφελὼν τὸ μέτριον κατέλιπε. (τοῦτο δὲ καὶ ἐπὶ τῶν ὁμοίων, λύπης τε καὶ ὀργῆς, χρὴ νοεῖν.) τοιοῦτόν ἐστι κάκεινο· Τρῶας μὲν τρόμος αἰνὸς ὑπὴλυθε γυῖα ἕκαστον, Ἐκτορί τ' αὐτῷ θυμὸς ἐνὶ στήθεσσι πάτασεν. οἱ μὲν γὰρ ἄλλοι καὶ ὀρώντες ἔτρεμον, ὁ δ' ἐν τῷ κινδύνῳ καθεστὼς ἀνδρεῖος ὦν μόνον ἡγωνία. ὅθεν ἄλλως μὲν ποιεῖ τὸν Δόλωνα καὶ τὸν Λυκάονα φοβουμένους, ἄλλως δὲ τὸν Αἴαντα καὶ τὸν Μενέλαον, ἐντροπαλιζομένους καὶ βάδην ὑποχωροῦντας, ὥσπερ ἀπωσμένους σταθμοῦ λέοντας. ὡσαύτως δὲ καὶ λυπουμένων διαφορὰς ἐπιδείκνυσι καὶ ἡδομένων ὁμοίως, ὥσπερ ὁ μὲν Ὀδυσσεύς, διηγούμενος ὃν τρόπον τοὺς Κύκλωπας ἐξηπάτησεν, ἔφη ἐμὸν δ' ἐγέλασσε φίλον κῆρ, οἱ δὲ μνηστήρες, πεσόντα τὸν πτωχὸν ἰδόντες, χεῖρας ἀνασχόμενοι γέλω ἐκθανον· φαίνεται δὲ ἐν ἐκατέρῳ ἢ τοῦ μετρίου διαφορὰ. καὶ ὁ μὲν Ὀδυσσεύς τῆς ἑαυτοῦ γυναικὸς ἐρῶν καὶ κλαίουσαν ἐπ' αὐτῷ ὀρῶν φέρει, ὀφθαλμοὶ δ' ὡς εἰ κέρα ἔσταςαν ἢ σίδηρος, τῶν δὲ μνηστήρων, τῆς αὐτῆς ἐρώντων, θεασαμένων αὐτὴν λύτο γούνατ', ἔρωσ δ' ἄρα θυμὸν ἔθελγε, πάντες δ' ἠρήσαντο παραὶ λεχέεσσι κλιθῆναι. [1595]

- (1600) τοιαῦτα μὲν ἐστὶ τὰ παρὰ τῷ ποιητῇ περὶ ψυχῆς δυνάμεων καὶ παθῶν. Περὶ δὲ ἀγαθῶν καὶ εὐδαιμονίας πολλῶν <λόγων> εἰρημένων παρὰ τοῖς φιλοσόφοις, τὸ τὴν ἀρετὴν τῆς ψυχῆς μέγιστον εἶναι τῶν ἀγαθῶν κατὰ πάντας συνέστηκεν, ἀλλ' οἱ μὲν Στωικοὶ τὴν ἀρετὴν αὐτάρκη ἡγοῦνται πρὸς εὐδαιμονίαν, λαβόντες τὸ ἐνδόσιμον ἐκ τῶν Ὀμηρικῶν τούτων, ἐν οἷς τὸν σοφώτατον καὶ φρονιμώτατον πεποίηκεν ὑπὲρ εὐκλείας πόνου καταφρονοῦντα καὶ ἡδονῆς ὑπερορῶντα· τὸ μὲν πρότερον οὕτως· ἀλλ' οἷον τόδ' ἔρξε καὶ ἔτλη καρτερὸς ἀνὴρ. αὐτόν μιν

πληγῆσιν ἀεικελίῃσι δαμάσσας, σπεῖρα κάκ' ἄμφ' ὥμοισι βαλὼν, οἰκῇ ἐοικώς, ἀνδρῶν
 δυσμενέων κατέδου πόλιν, τὸ δὲ δεύτερον οὕτως ἦ μὲν μ' αὐτόθ' ἔρυκε Καλυψώ, δῖα θεάων. ὥς
 δ' αὐτως Κίρκη κατερήτυεν ἐν μεγάροισιν Αἰαίῃ δολόεσσα, λιλαιομένη πόσιν εἶναι. ἀλλ' ἐμὸν
 οὐ ποτε θυμὸν ἐνὶ στήθεσσι ἐπειθε. μάλιστα δὲ ἐν τούτοις τὴν τῆς ἀρετῆς δόξαν συνίστησιν,
 ἐν οἷς τὸν μὲν Ἀχιλλεῖα ποιεῖ οὐ μόνον ἀνδρεῖον ἀλλὰ καὶ κάλλιστον τὸ εἶδος καὶ
 ποδωκέστατον καὶ εὐγενέστατον καὶ <ἐκ> πατρίδος ἐπιφανοῦς καὶ ὑπὸ τοῦ μεγίστου τῶν
 θεῶν βοηθούμενον, τὸν δὲ Ὀδυσσεῖα συνετὸν μὲν καὶ καρτερόν τῇ ψυχῇ, τὰ δὲ ἄλλα οὐχ ὁμοίᾳ
 τύχῃ κεκρημένον, ἡλικίας τε καὶ ὄψεως οὐκ ἴσης καὶ γονέων οὐ πάντῃ ὀνομαστῶν καὶ
 πατρίδος ἀδόξου, καὶ ἀπεχθόμενον ἐτέρῳ θεῷ, ὧν οὐδὲν ἐκώλυεν αὐτὸν εἶναι εὐκλεᾶ, τὴν τῆς
 ψυχῆς ἀρετὴν κεκτημένον. Οἱ δ' ἐκ τοῦ Περιπάτου πρωτεύειν μὲν τὰ τῆς ψυχῆς ἀγαθὰ
 νομίζουσιν, οἷον φρόνησιν, ἀνδρείαν, σωφροσύνην, δικαιοσύνην, δεύτερα δὲ εἶναι τὰ τοῦ
 σώματος, οἷον ὑγίειαν, ἰσχύν, κάλλος, τάχος, τρίτα δὲ τὰ ἐκτός, οἷον εὐγένειαν, εὐδοξίαν,
 πλοῦτον. ἔπαινετὸν μὲν γὰρ εἶναι καὶ θαυμαστὸν τὸ ἐν ἀλγηδόσι καὶ νόσῳ καὶ ἀπορίᾳ καὶ
 συμφοραῖς ἀβουλήτοις χρῆσθαι τῇ ἀρετῇ τῆς ψυχῆς ἀντεχούσης τοῖς κακοῖς, οὐ μέντοι αἰρετὸν
 οὐδὲ μακάριον· τὸ δ' ἐν ἀγαθοῖς νοῦν ἔχειν τῷ ὄντι εὐδαιμον· οὐδὲ γὰρ τὴν κτῆσιν μόνην τῆς
 ἀρετῆς ἀλλὰ καὶ τὴν χρῆσιν καὶ τὴν ἐνέργειαν εἶναι καλόν. ταῦτα δὴ καὶ Ὀμηρὸς δείκνυσιν
 ἄντικρυς· τοὺς μὲν γὰρ θεοὺς αἰεὶ ποιεῖ δωτῆρας ἑάων, τουτέστι τῶν ἀγαθῶν, ἃ καὶ εὖχονται οἱ
 ἄνθρωποι παρέχειν αὐτοῖς τοὺς θεοὺς, οὐκ ἀνωφελῇ δηλονότι ὄντα αὐτοῖς οὐδὲ ἀδιάφορα
 ἀλλὰ πρὸς εὐδαιμονίαν χρήσιμα. Τίνα οὖν ἐστὶ τὰ ἀγαθὰ, ὧν ἐφίενται οἱ ἄνθρωποι καὶ δι' ἃ
 μακαρίζονται, ἐν πολλοῖς διασαφεῖ, ἅμα μὲν πάντα ἐπὶ τοῦ Ἑρμοῦ οἷος δὴ σὺ δέμας καὶ εἶδος
 ἀγῆτος, πέπνυσαι δὲ νόφ, μακάρων δ' ἕξ ἐσσι τοκῆων (μαρτυρεῖ γὰρ αὐτῷ κάλλος σώματος καὶ
 φρόνησιν καὶ εὐγένειαν), τὰ δὲ κατὰ μέρος τῷ δὲ θεοὶ κάλλος τε καὶ ἡνωρέην ἐρατεινήν
 ὥπασαν καὶ <καί σφιν> θεσπέσιον πλοῦτον κατέχευε Κρονίων· δῶρον γάρ ἐστι καὶ τοῦτο τοῦ
 θεοῦ Ζεὺς δ' αὐτὸς νέμει ὄλβον Ὀλύμπιος ἀνθρώποισι. ^[1655]

(1650) Ποτὲ δὲ καὶ τὴν τιμὴν ἡγεῖται καλὸν τιοίμην δ' ὥς τίετ' Ἀθηναίη καὶ Ἀπόλλων, ποτὲ δὲ τὴν
 εὐπαιδίαν ὥς ἀγαθὸν καὶ παῖδα καταφθιμένοιο λιπέσθαι, ποτὲ δὲ τὴν τῶν οἰκείων ἀπόλαυσιν
 πέμπετέ με σπεΐσαντες ἀπήμονα, χαίρετε δ' αὐτοῖ· ἤδη γὰρ τετέλεσται ἅ μοι φίλος ἤθελε θυμός,
 πομπὴ καὶ φίλα δῶρα, τά μοι θεοὶ Οὐρανίωνες ὄλβια ποιήσειαν. ἀμύμονα δ' οἴκοι ἄκοιτιν
 νοστήσας εὖροιμι σὺν ἀρτεμέεσσι φίλοισιν. ὑμεῖς δ' αὖθι μένοντες εὐφραίνοιτε γυναῖκας
 κουριδίας καὶ τέκνα· θεοὶ δ' ἀρετὴν ὀπάσειαν παντοίην, καὶ μὴ τι κακὸν μεταδήμιον εἴη. Ὅτι δὲ
 ἐν τῇ τῶν ἀγαθῶν συγκρίσει τοῦ πλούτου κρεῖσσόν ἐστιν αὐτὸ τὸ δύνασθαι, δηλοῖ διὰ τούτων
 ὅς καὶ χρυσὸν ἔχων πόλεμόνδ' ἵεν ἢ τε κούρη, νῆπιος, οὐδέ τί οἱ τόδ' ἐπήρκεσε λυγρὸν
 ὄλεθρον καὶ ὥς οὐ τοι χαίρων τοῖσδε κτεάτεσσιν ἀνάσσω. καὶ ὅτι αἰεὶ τοῦ δύνασθαι τὸ φρονεῖν
 ἄμεινον ἄλλος μὲν γάρ τ' εἶδος ἀκιδνότερος πέλει ἀνὴρ, ἀλλὰ θεὸς μορφὴν ἔπεσι στέφει.
 Δῆλον μὲν οὖν ὅτι καὶ τὰ περὶ τὸ σῶμα καὶ τὰ ἐκτός εὐτυχούμενα ἀγαθὸν νομίζει. ὅτι δὲ ἄνευ
 τούτων οὐκ ἔστιν αὐτάρκης ἡ ἀρετὴ μόνη πρὸς εὐδαιμονίαν, ἐν ἐκείνοις παρίστησι· δύο γὰρ
 ἄνδρας εἰς τέλος ἀρετῆς ἤκοντας ὑποθέμενος, τὸν Νέστορα καὶ τὸν Ὀδυσσεῖα, καὶ τῶν μὲν
 ἄλλων διαφέροντας, ἀλλήλοις δὲ ὁμοίους φρονήσει καὶ ἀνδρείᾳ καὶ λόγων δυνάμει, οὐκέτι
 ὁμοίους ἐν ταῖς τύχαις πεποίηκεν, ἀλλὰ τῷ μὲν Νέστορί <φησι> τοὺς θεοὺς ὄλβον ἐπικλῶσαι
 γαμέοντι τε γεινομένῳ τε, αὐτὸν μὲν λιπαρῶς γηρασκέμεν ἐν μεγάροισιν, υἱέας αὖ πινυτούς τε
 καὶ ἔγχεσιν εἶναι ἀρίστους, τὸν δὲ Ὀδυσσεῖα, καίπερ ἔπητὴν ὄντα καὶ ἀγχινοόν· καὶ
 ἔχεφρονα, ἀποκαλεῖ δὴ δύστηνον· πολλάκις. καὶ γὰρ τὸν μὲν ἐς τὴν ἀνακομιδὴν πλεῦσαι ταχέως
 καὶ ἀσφαλῶς, τὸν δὲ πλανηθῆναι χρόνῳ πολλῷ καὶ πόνους καὶ κινδύνους ὑπομένειν αἰεὶ
 μυρίους. οὕτως αἰρετὸν καὶ μακάριόν ἐστιν, ὅταν τῇ ἀρετῇ συναιρομένη καὶ μὴ ἀντιπράττουσα
 ἡ τύχη παρῇ. Πῶς δὲ ἡ κτῆσις τῆς ἀρετῆς οὐδὲν ἔστ' ὄφελος, ἂν μὴ καὶ ἐνεργῇ, φανερόν ἐκ

τούτων, ὅπου ὁ μὲν Πάτροκλος ἐπιπλήσων τῷ Ἀχιλλεῖ λέγει αἰναρέτη· τί σευ ἄλλος ὀνήσεται ὀψίγονός περ, αἶ κε μὴ Ἀργείοισιν ἀεικέα λοιγὸν ἀμύνης; οὕτω γὰρ προσεῖπε τὸν τῇ ἀπραξίᾳ ἀνωφελῇ ποιοῦντα τὴν ἀρετὴν. ὁ δὲ Ἀχιλλεὺς τὴν ἀπραξίαν ταύτην ὀδυρόμενός φησιν ἀλλ' ἦμαι παρὰ νηυσὶν ἐτώσιον ἄχθος ἀρούρης, τοῖος ἐὼν οἷος οὗ τις Ἀχαιῶν χαλκοχιτώνων. ^[1695]

(1700) ἄχθεται γὰρ ὅτι τὴν ἀρετὴν κεκτημένος οὐ κέχρηται αὐτῇ, ἀλλὰ μηνίων τοῖς Ἀχαιοῖς οὐδέ ποτ' εἰς ἀγορὴν πωλέσκετο κυδιάνειραν <οὔτε ποτ' ἐς πόλεμον,> ἀλλὰ φθινύθεσκε φίλον κῆρ αὐθι μένων, ποθέεσκε δ' αὐτὴν τε πτόλεμόν τε. καὶ γὰρ οὕτως ὁ Φοῖνιξ ἐπαίδευε μύθων τε ῥητῆρ' ἔμεναι πρηκτῆρά τε ἔργων. ὅθεν καὶ τεθνεὺς ἄχθεται τῇ ἀπραγίᾳ, λέγων βουλοίμην κ' ἐπάρουρος ἐὼν θητευέμεν ἄλλω, ἀνδρὶ παρ' ἀκλήρῳ, ᾧ μὴ βίοςτος πολὺς εἴη, ἢ πᾶσιν νεκύεσσι καταφθιμένοισιν ἀνάσσειν, καὶ ἐπιφέρει τὴν αἰτίαν εἰ γὰρ ἐγὼν ἐπαρωγὸς ὑπ' αὐγὰς ἡελίοιο, τοῖος ἐὼν οἷός ποτ' ἐνὶ Τροίῃ εὐρείῃ. Ἔτι τοίνυν οἱ Στωικοὶ φίλους θεῶν τοὺς ἀγαθοὺς ἄνδρας ἀποφαίνοντες παρ' Ὀμήρου καὶ τοῦτο ἔλαβον, λέγοντος ἐπὶ τοῦ Ἀμφιαράου ὃν περὶ κῆρι φίλει Ζεὺς αἰγίοχος καὶ Ἀπόλλων καὶ ἐπὶ τοῦ Ὀδυσσεὺς χαῖρε δ' Ἀθηναίη πεπνυμένῳ ἀνδρὶ δικαίῳ. Ἔστι δὲ τῶν αὐτῶν φιλοσόφων δόγμα καὶ τὸ διδακτὴν εἶναι τὴν ἀρετὴν, ἔχουσιν μὲν ἀρχὴν τὴν εὐγένειαν, ὃ καὶ Ὀμηρὸς φησι τοίου γὰρ <καὶ> πατρός, ὃ καὶ πεπνυμένα βάζεις, ὑπὸ δὲ παιδείας εἰς τὸ τέλειον προαγομένην. ἔστι γὰρ ἀρετὴ ἐπιστήμη τοῦ ὁρθῶς βιοῦν, τουτέστιν ὧν τοὺς εὖ βιωσομένους πράσσειν προσήκει. καὶ ταῦτα οὖν ἔστι παρ' Ὀμήρῳ· λέγει γὰρ νήπιον, οὗ πω εἰδόθ' ὁμοίου πολέμοιο οὐδ' ἀγορέων καὶ ἐν ἄλλοις οὐδέ με θυμὸς ἄνωγεν, ἐπεὶ μάθον ἔμμεναι ἐσθλός. καὶ ὁ Φοῖνιξ φησιν ἐπὶ τοῦ Ἀχιλλέως τοῦνεκά με προέηκε διδασκέμεναι τάδε πάντα, μύθων τε ῥητῆρ' ἔμεναι πρηκτῆρά τε ἔργων. ἐπεὶ γὰρ ὁ βίος ἐκ πράξεων καὶ λόγων συνέστηκε, τούτων φησὶ διδάσκαλον ἑαυτὸν τοῦ νεανίσκου γεγονέναι. ἐκ δὲ τῶν εἰρημένων δῆλον ὅτι πᾶσαν ἀρετὴν ἀποφαίνει διδακτὴν. οὕτω μὲν οὖν πρῶτος Ὀμηρὸς ἐν τε ἡθικοῖς καὶ φυσικοῖς φιλοσοφεῖ. Ἐχεται δὲ τῆς αὐτῆς θεωρίας καὶ ἀριθμητικὴ καὶ μουσικὴ, ἃς καὶ Πυθαγόρας διαφερόντως ἐτίμησεν. ἴδωμεν οὖν εἰ καὶ <περὶ> τούτων ἔστι παρὰ τῷ ποιητῇ λόγος. ἀλλὰ μὴν πλεῖστος. ὀλίγα δὲ ἐκ πολλῶν παρατεθέντα ἐξαρκέσει. ὁ γὰρ Πυθαγόρας τοὺς ἀριθμοὺς μεγίστην δύναμιν ἔχειν ἡγούμενος καὶ πάντα εἰς ἀριθμοὺς ἀναφέρων, τῶν τε ἄστρον τὰς περιόδους καὶ τῶν ζώων τὰς γενέσεις, δύο τὰς ἀνωτάτω ἀρχὰς ἐλάμβανε, τὴν μὲν ὠρισμένην μονάδα, τὴν δὲ ἀόριστον δυάδα καλῶν, τὴν μὲν ἀγαθῶν, τὴν δὲ κακῶν οὔσαν ἀρχήν. ἡ μὲν γὰρ τῆς μονάδος φύσις ἐγγενομένη τῷ μὲν περιέχοντι εὐκρασίαν, ψυχαῖς δὲ ἀρετὴν, σώμασι δὲ ὑγίειαν, πόλεσι δὲ καὶ οἴκοις εἰρήνην καὶ ὁμόνοιαν παρέσχε· πᾶν γὰρ ἀγαθὸν συμφωνίας οἰκεῖόν ἐστιν. ^[1745]

(1750) ἡ δὲ τῆς δυάδος, πᾶν τούναντίον, ἀερί χειμῶνα, ψυχαῖς κακίαν, σώμασι νόσους, πόλεσι δὲ καὶ οἰκίαις στάσεις καὶ ἔχθρας ἐγέννησε· πᾶν γὰρ κακὸν ἐκ διαστάσεως καὶ διαφορᾶς γίνεται. ὅθεν καὶ τῶν ἐφεξῆς ἀριθμῶν τὸν μὲν ἄρτιον ἐνδεᾶ <τε> καὶ ἀτελῆ, τὸν δὲ περισσὸν πλήρη τε καὶ τέλειον ἀπέφηνεν, ὅτι <ὁ μὲν περισσὸς> μιγνύμενός τε πρὸς τὸν ἄρτιον αἰεὶ τὴν ἑαυτοῦ δύναμιν διασφῶζει, τοῦ περισσοῦ καὶ ἐν τούτοις ἐπικρατοῦντος, ἑαυτῷ τε συντιθέμενος γεννᾷ τὸν ἄρτιον· γόνιμος γὰρ ἐστὶ καὶ ἔχει δύναμιν ἀρχῆς καὶ διαίρεσιν οὐκ ἐπιδέχεται, αἰεὶ τῆς μονάδος ἐν αὐτῷ περιούσης. ὁ δὲ ἄρτιος οὔτε γεννᾷ ποτε τὸν περισσὸν συντιθέμενος ἑαυτῷ οὔτε ἐστὶν ἀδιαίρετος. καὶ Ὀμηρὸς τοίνυν τὴν τε τοῦ ἐνὸς φύσιν ἐν τῇ τοῦ ἀγαθοῦ μοίρᾳ καὶ τὴν τῆς δυάδος ἐν τῇ ἐναντίᾳ τιθεὶς φαίνεται πολλάκις, 'ἐνῆά' τὸν ἀγαθὸν λέγων πολλάκις καὶ 'ἐνηείην' τὴν τοιαύτην διάθεσιν, 'δύην' δὲ τὴν κάκωσιν, καὶ ὅτι οὐκ ἀγαθὸν πολυκοιρανίῃ· εἷς κοίρανος ἔστω καὶ μήτ' ἐν πολέμοις δίχα βάζειν μήτ' ἐνὶ βουλῇ, ἀλλ' ἓνα θυμὸν ἔχοντε νόψω καὶ ἐπίφρονι βουλῇ. αἰεὶ δὲ τῷ περισσῷ ἀριθμῷ χρῆται ὡς κρείσσονι· καὶ γὰρ τὸν σύμπαντα κόσμον πέντε μοίρας ἔχοντα ποιῶν τὰς τρεῖς τούτων οὔσας μέσας διαιρεῖ τριχθὰ δὲ πάντα δέδασται, ἕκαστος δ' ἔμμορε τιμῆς. διὸ καὶ Ἀριστοτέλης πέντε εἶναι τὰ στοιχεῖα ἐνόμισεν, ὡς

τοῦ περισσοῦ καὶ τελείου ἐν παντὶ τὸ κράτος ἔχοντος. καὶ τοῖς μὲν οὐρανίοις δαίμοσι τὰ περισσὰ ἀπονέμει· ὃ τε γὰρ Νέστωρ τῷ Ποσειδῶνι θύει ἐννεάκις ἐννέα ταύρους, καὶ τὸν Ὀδυσσεὰ θύειν κελεύει ὁ Τειρεσίας ἀρνειὸν ταῦρόν τε συῶν τ' ἐπιβήτορα κάπρον. ὁ δὲ Ἀχιλλεὺς τῷ Πατρόκλῳ ἐναγίζει πάντα ἄρτια, ἵππους μὲν τέσσαρας, δώδεκα δὲ Τρώων μεγαθύμων υἱέας ἐσθλοὺς, καὶ ἐννέα κυνῶν ὄντων τοὺς δύο ἐμβάλλει τῇ πυρᾷ, ἵνα τοὺς ἐπτὰ ἑαυτῷ ὑπολίπηται. καὶ ἐν πολλοῖς τῷ τῶν τριῶν καὶ πέντε καὶ ἐπτὰ ἀριθμῷ χρηταί, μάλιστα δὲ τῷ τῶν ἐννέα ὡς νείκεσ' ὁ γέρων, τοῖ δ' ἐννέα πάντες ἀνέστησαν καὶ ἐννέωροι γὰρ τοί γε καὶ ἐννεαπήχες ἦσαν εὖρος, ἀτὰρ μῆκός γ' ἐγενέσθην ἐννεόργυιοι καὶ ἐννῆμαρ μὲν ἀνὰ στρατὸν ὥχετο κῆλα θεοῖο καὶ ἐννῆμαρ ξείνισσε καὶ ἐννέα βοῦς ἰέρευσε. τί δή ποτ' οὖν ἐστὶν ὁ τῶν ἐννέα ἀριθμὸς τελειότατος; ὅτι <πρῶτός> ἐστὶν ἀπὸ τοῦ πρώτου περισσοῦ τετράγωνος καὶ περισσάκις περισσός, εἰς τρεῖς διαιρούμενος τριάδας, ὧν ἐκάστη πάλιν εἰς τρεῖς μονάδας διαιρεῖται. Οὐ μόνον δὲ τὴν δύναμιν τῶν ἀριθμῶν ἀλλὰ καὶ τὴν λογιστικὴν μέθοδον ὑπέδειξεν, ἐν μὲν τῷ Καταλόγῳ ποιήσας τῶν μὲν πεντήκοντα νέες κίον, ἐν δὲ ἐκάστη κοῦροι Βοιωτῶν ἑκατὸν καὶ εἴκοσι βαῖνον καὶ πάλιν <ἐν δὲ ἐκάστη> πεντήκοντ' ἔσαν ἄνδρες. ^[1795]

(1800) ἐξ ὧν λογίζεσθαι πάρεστιν ὅτι, τῶν νεῶν πασῶν οὐσῶν ἐγγὺς χιλίων διακοσίων καὶ ἐχουσῶν ἐκάστης ἑκατὸν ἄνδρας, ὁ σύμπας ἀριθμὸς δώδεκά που μυριάδων γίνεται. πάλιν δὲ ἐπὶ τῶν Τρώων φήσας χίλι' ἄρ' ἐν πεδίῳ πυρὰ καίετο, πὰρ δὲ ἐκάστῳ πεντήκοντ' ἔσαν ἄνδρες παρέχει λογίζεσθαι ὅτι ἦσαν πεντάκις μύριοι ἄνευ τῶν συμμάχων. Τὴν δὲ μουσικὴν, οἰκειοτάτην οὖσαν τῇ ψυχῇ, καθότι ἐστὶν ἀρμονία κεκραμένη ἐκ διαφόρων ἀρχῶν, καὶ τοῖς μέλεσι καὶ ῥυθμοῖς τό τε ἐκκελυμένον αὐτῆς ἐπιτείνουσιν καὶ τὸ σφοδρὸν ἀνιῆσαν, οἳ τε Πυθαγόριοι διὰ σπουδῆς εἶχον καὶ πρὸ αὐτῶν Ὀμηρος. καὶ ἐγκώμιον μὲν αὐτῆς ἐπὶ τῶν Σειρήνων διεξέρχεται, ᾧ καὶ ἐπιλέγει ἀλλ' ὃ γε τερψάμενος νεῖται καὶ πλείονα εἰδώς. ἄλλοτε δ' ἐν ταῖς εὐωχίαις τὴν κιθάραν παραλαμβάνει, ὡς καὶ παρὰ τοῖς μνηστῆρσι φόρμιγξ <ἡπύει>, ἣν ἄρα δαιτὶ θεοὶ ποίησαν ἐταίρην, καὶ παρ' Ἀλκινόῳ ὁ κιθαρωδὸς ἀνεβάλλετο καλὸν ἀεΐδειν, καὶ ἐν γάμοις αὐλοὶ φόρμιγγές τε βοὴν ἔχον, καὶ ἐν ἔργοις, ὅπου τρυγωμένης ὀπώρας πάϊς φόρμιγγι λιγείῃ ἡμερόεν κιθάριζε, λίνον δ' ὑπὸ καλὸν ἀεΐδεν, καὶ ἐν πολέμῳ αὐλῶν συρίγγων τ' ἐνοπὴν ἀκούεσθαι λέγει. οὐδὲν δὲ ἦσσαν καὶ εἰς πένθη παραλαμβάνει τὴν μουσικὴν, θρήνων ἐξάρχους <τούς> ἀοιδούς ποιῶν, ὡς τῇ λειότητι τῶν μελῶν τὴν τραχύτητα τῆς ψυχῆς καταστέλλοντας. Οὐκ ἄδηλον δὲ ὅτι διττὴ ἐστὶν ἡ μελωδία, ἡ μὲν ἐν τῇ φωνῇ, ἡ δὲ ἐν ὀργάνοις, τοῖς τε ἐμπνευστοῖς τοῖς τε ἐντατοῖς. τῶν δὲ ἐν αὐτῇ φθόγγων ὁ μὲν ἐστὶ βαρὺς, ὁ δὲ ὀξύς. καὶ τούτων δὲ τὰς διαφορὰς Ὀμηρος ἔγνω, ὃς γυναῖκας μὲν καὶ παῖδας καὶ γέροντας ὀξυφώνους ποιεῖ διὰ τὸ λεπτὸν τοῦ πνεύματος, τοὺς δὲ ἄνδρας βαρυφώνους ἔν τε ἄλλοις καὶ ἐν τούτοις· τῷ δὲ βαρὺ στενάχοντι παρίστατο πότνια μήτηρ, ὀξὺ δὲ κωκύσασα κάρη λάβε παιδὸς ἐοῖο καὶ πάλιν ὡς ὁ βαρὺ στενάχων ἔπε' Ἀργείοισι μετηύδα. οἱ δὲ γέροντες τέττιζιν ἐοικότες ζῶοις ὀξυφώνοις ἰσάζονται. καὶ ἐν τοῖς ὀργάνοις δὲ αἱ χορδαί, ὅσαι λεπταὶ εἰσι καὶ συντόνως κινούμεναι, ῥαδίως τέμνουσι τὸν ἀέρα, ὅθεν τὸν ὀξὺν φθόγγον ἀποτελοῦσιν, αἱ δὲ παχεῖαι, βραδεῖαν ἔχουσιν τὴν κίνησιν, ἥχ <ὃν ἀποτελ> οὔσιν βαρύν, καθ' ὃν λόγον καὶ Ὀμηρος τὴν μάστιγα 'λιγυρὴν' προσηγόρευσε, ἐπεὶ λεπτὴ οὖσα ὀξὺν ἦχον ἀποδίδωσι. ταῦτα μὲν οὖν περὶ τῆς παρ' Ὀμήρῳ μουσικῆς. Ἐπεὶ δὲ ἐν τούτοις καὶ Πυθαγόρου ἐμνημονεύσαμεν, ᾧ μάλιστα ἤρεσκεν ἡ ἐχεμυθία καὶ τὸ σιγᾶν ἢ μὴ χρὴ λέγειν, θεασώμεθα εἰ καὶ Ὀμηρος ταύτην ἔσχε τὴν γνώμην. ^[1845]

(1850) ἐπὶ τε γὰρ τῶν παροινούντων ἔφη καὶ τι ἔπος προέηκεν ὃ πέρ τ' ἄρρητον ἄμεινον. καὶ τῷ Θεοσίτῃ ἐπιπλήττει Θεοσίτ' ἀκριτόμυθε, λιγὺς περ ἐὼν ἀγορητής, ἴσχεο. καὶ τοῦ Ἰδομενέως καθαπτόμενος ὁ Αἴας λέγει αἰεὶ μύθοις λαβρεύεαι· οὐδέ τί σε χρὴ λαβραγόρην ἔμεναι. καὶ τῶν στρατευμάτων εἰς μάχην συνιόντων Τρῶες μὲν κλαγγῇ τ' ἐνοπῇ τ' ἴσαν, ὄρνιθες ὡς, οἱ δ' ἄρ'

ἴσαν σιγῇ μένεα πνεύοντες Ἀχαιοί. βαρβαρικὸν γὰρ ἡ κραυγή, Ἑλληνικὸν δὲ ἡ σιωπή. διὸ καὶ τοὺς φρονιμωτάτους ἐγκρατεστάτους γλώσσης πεποίηκε καὶ τὸν Ὀδυσσεῦα τῷ υἱῷ διακελευόμενον εἰ ἑτεόν γ' ἐμός ἐσσι, ἐμοὶ δέ σε γείνατο μήτηρ, μήτε τι Λαέρτης ἴστω τόδε μήτε συβώτης μήτε τις οἰκείων μήτ' αὐτὴ Πηνελόπεια. καὶ πάλιν αὐτῷ παραινέει σίγα καὶ κατὰ σὸν νόον ἴσχανε μηδ' ἐρέεινε. τοιαῦτα μὲν δὴ τῶν ἐνδόξων φιλοσόφων τὰ ἐξ Ὀμήρου τὴν ἀρχὴν ἔχοντα δόγματα. Εἰ δὲ δεῖ καὶ τῶν ἰδίας τινὰς αἰρέσεις ἐλομένων μνημονεῦσαι, εὖροιμεν ἂν κάκείνους παρ' Ὀμήρου τὰς ἀφορμὰς λαβόντας, Δημόκριτον μὲν τὰ εἰδῶλα ποιήσαντα ἐξ ἐκείνων· αὐτὰρ ὁ εἰδῶλον τεῦξ' ἀργυρότοξος Ἀπόλλων, ἄλλους δὲ πλανηθέντας, οἷς ἐκεῖνος οὐχ ἐπόμενος ἀλλὰ πρὸς τὸν παραπίπτοντα καιρὸν ἀρμοζόμενος παρέθηκεν. ἐπεὶ γὰρ ὁ Ὀδυσσεὺς παρ' Ἀλκινόῳ κατεχόμενος, ἡδυπαθείᾳ καὶ τρυφῇ κεχρημένῳ, πρὸς χάριν αὐτῷ διαλεγόμενος ἔφη οὐ γὰρ ἐγὼ γέ τί φημι τέλος χαριέστερον εἶναι ἢ ὅταν εὐφροσύνη μὲν ἔχη κατὰ δῆμον ἅπαντα, δαιτυμόνες δ' ἄνὰ δώματ' ἀκουάζωνται αἰδοῦ ἡμενοὶ ἐξείης, παρὰ δὲ πλήθωσι τράπεζαι σίτου καὶ κρειῶν, μέθυ δ' ἐκ κρητῆρος ἀφύσσων οἶνοχόος φορέῃσι καὶ ἐγχείῃ δεπάεσσι· τοῦτό τί μοι κάλλιστον ἐνὶ φρεσὶν εἶδεται εἶναι, τούτοις παραχθείς καὶ Ἐπίκουρος τὴν ἡδονὴν τέλος εὐδαιμονίας ἐνόμισε. καὶ ἐπεὶ αὐτὸς οὗτος ὁ Ὀδυσσεὺς ποτὲ μὲν οὔλη καὶ ἀπαλῇ χλανίδι ἡμπίσχετο, ποτὲ δὲ ῥακίοις καὶ πήραις, καὶ νῦν μὲν τῇ Καλυψοῖ συνανεπαύετο, νῦν δὲ ὑπὸ Ἴρου καὶ Μελανθίου περιυβρίζετο, ταύτην εἰκόνα τοῦ βίου παραλαβὼν Ἀρίστιππος καὶ πενία καὶ πόνοις συνηνέχθη ἐρρωμένως καὶ ἡδονῇ ἀφειδῶς ἐχρήσατο. Τῆς δ' Ὀμήρου σοφίας κάκεῖνα καταμαθεῖν ἔστι δείγματα, ὅτι πολλὰ καὶ καλὰ σοφῶν ἀνδρῶν ἀποφθέγματα προανεφώνησεν, οἷον τὸ 'ἔπου θεῶ' ὅς κε θεοῖς ἐπιπιέθηται, μάλα δ' ἔκλυον αὐτοῦ καὶ 'μηδὲν ἄγαν' καὶ δ' ἄλλω νεμεσῶ, ὅς κ' ἔξοχα μὲν φιλέησιν, ἔξοχα δ' ἐχθαίρησιν· ἀμείνω δ' αἴσιμα πάντα καὶ 'ἐγγύα, πάρα δ' ἄτα' δειλαί τοι δειλῶν γε καὶ ἐγγύαι ἐγγυάσθαι. ^[1895]

(1900) καὶ τὸ τοῦ Πυθαγόρου πρὸς τὸν πυθόμενον 'τί ἐστὶ φίλος' ῥηθὲν 'ἄλλος ἐγὼ' ἴσον ἐμῇ κεφαλῇ. Ἔστι δὲ τῆς αὐτῆς ιδέας [τῶν ἀποφθεγμάτων] καὶ ἡ καλουμένη γνώμη, ἥπερ ἐστὶν ἀπόφασις καθολικὴ περὶ τῶν κατὰ τὸν βίον λόγῳ συντόμῳ. καὶ τούτῳ δὴ χρησαμένων πάντων τῶν ποιητῶν καὶ φιλοσόφων καὶ λογογράφων καὶ γνωμικῶς τινα ἀποφαίνεσθαι ἐπιτηδευσάντων πρῶτος Ὀμηρος πολλὰς καὶ ἀγαθὰς γνώμας ἐξήνεγκε δι' ὅλης τῆς ποιήσεως, τοῦτο μὲν ἀποφαινόμενος, οἷόν ἐστιν ὃ βούλεται παραστήσαι, ὡς ὅταν εἴπῃ κρείσσων γὰρ βασιλεὺς ὅτε χώσεται ἀνδρὶ χέρῃ, τοῦτο δὲ ὡς δέον πράσσειν τι, οἷον οὐ χρὴ παννύχιον εὐδεν βουλευφόρον ἄνδρα. Πολλὰς δὲ γνώμας καὶ παραινέσεις ἀγαθὰς Ὀμήρου ἐξενεγκόντος, παρέφρασαν οὐκ ὀλίγοι τῶν μετ' αὐτόν. ὣν τινα παραδείγματα οὐκ ἄκαιρόν ἐστι παραθέσθαι, οἷόν ἐστι τὸ Ὀμήρου νήπιοι, οἱ Ζηνὶ μενεαίνομεν ἀφρονέοντες· ἢ ἔτι μιν μέμαμεν καταπαυσέμεν ἄσσον ἰόντες ἢ ἔπει ἢ ἐ βίῃ· ὁ δ' ἀφήμενος οὐκ ἀλεγίζει οὐδ' ὀθεται· φησὶν γὰρ ἐν ἀθανάτοισι θεοῖσι κάρτεϊ τε σθένεϊ τε διακριδὸν εἶναι ἄριστος. τῷ ἔχεθ' ὅττι κεν ὕμμι κακὸν πέμπῃσιν ἐκάστω. παρὰ τοῦτο δὲ ἐστὶ τὸ Πυθαγορικὸν ὅσα δὲ δαιμονίαισι τύχαις βροτοὶ ἄλγε' ἔχουσιν, ἦν ἂν μοῖραν ἔλῃς, ταύτην φέρε μὴ δ' ἀγανάκτει. καὶ ἐπὶ τούτοις τὸ Εὐριπίδου τοῖς πράγμασιν γὰρ οὐχὶ θυμοῦσθαι χρεῶν· μέλει γὰρ αὐτοῖς οὐδέν· ἀλλ' οὐ <ὕν> τυγχάνων, τὰ πράγματ' ὀρθῶς ἂν τιθῇ, πράσσει καλῶς. Πάλιν Ὀμηρος μὲν φησι τέκνον ἐμόν, τέο μέχρις ὀδυρόμενος καὶ ἀχεύων σὴν ἔδδει κραδίην, ὁ δὲ Πυθαγόρας φεῖδεο τῆς ζωῆς, μὴ μιν καταθυμοβορήσης. Ἔτι Ὀμήρου εἰπόντος τοῖος γὰρ νόος ἐστὶν ἐπιχθονίων ἀνθρώπων οἷον ἐπ' ἡμᾶρ ἄγῃσι πατὴρ ἀνδρῶν τε θεῶν τε, Ἀρχίλοχος τὰ τε ἄλλα αὐτοῦ μιμούμενος καὶ τοῦτο <τὸ εἶρη> μὲν <ον> παρέφρασεν εἰπὼν τοῖος ἀνθρώποισι θυμός, Γλαῦκε Λεπτίνεω πάι, γίνεται θνητοῖς, ὁποῖον Ζεὺς ἐφ' ἡμέρην ἄγῃ. Καὶ ἐν ἄλλοις Ὀμήρου εἰπόντος ἄλλω μὲν γὰρ ἔδωκε θεὸς πολεμῆια ἔργα, ἄλλω δ' ἐν στήθεσσι τιθεὶ νόον εὐρύοπα Ζεὺς ἐσθλόν, τοῦ δὲ τε πολλοὶ ἐπαυρίσκοντ'

ἄνθρωποι, καί τε πόλεις ἐσάωσε, μάλιστα δὲ καὶ τὸς ἀνέγνω, Εὐριπίδης παρὰ τοῦτο ἐποίησε γυνώμαις γὰρ ἀνδρὸς εὖ μὲν οἰκοῦνται πόλεις, εὖ δ' οἶκος, εἰς δ' αὖ πόλεμον ἰσχύει μέγα· σοφὸν γὰρ ἐν βούλευμα τὰς πολλὰς χέρας νικᾶ, σὺν ὅλῳ δ' ἀμαθία πλεῖστον κακόν. ^[1945]

(1950) Ἄ δὲ παρακελευόμενον τῷ ἐταίρῳ τὸν Ἰδομενέα πεποίηκεν ὧ πέπον, εἰ μὲν δὴ πόλεμον περὶ τόνδε φυγόντες αἰεὶ δὴ μέλλοιμεν ἀγήρω τ' ἀθανάτω τε ἔσσεσθ', οὔτε κεν αὐτὸς ἐνὶ πρώτοις μαχοίμην οὔτε κε σὲ στέλλοιμι μάχην ἐς κυδιάνειραν· νῦν δ' ἔμψης γὰρ κῆρες ἐφεστᾶσιν θανάτοιο μυρίαί, ἃς οὐκ ἔστι φυγεῖν βροτὸν οὐδ' ὑπαλύξαι, ἴομεν, ἢ ἐπὶ εὖχος ὀρέζομεν, ἢ τις ἡμῖν, Αἰσχύλος μὲν δεύτερος λέγων οὕτως ἔφη ἄλλ' οὔτε πολλὰ τραύματα ἐν στέρνοισι λαβὼν θνήσκει τις, εἰ μὴ τέρμα συντρέχοι βίου, οὔτ' ἐν στέγῃ τις ἡμενος παρ' ἐστίᾳ φεύγει τι μᾶλλον τὸν πεπρωμένον μόρον, ἐν δὲ πεζῇ λέξει Δημοσθένης οὕτως· ἑπεί μὲν γὰρ ἐστὶν ἅπασιν ἀνθρώποις τοῦ βίου θάνατος, καὶ ἐν οἰκίσκῳ τις αὐτὸν καθεύδων τηρῇ· δεῖ δὲ τοὺς ἀγαθοὺς ἄνδρας ἐγχειρεῖν μὲν ἅπασιν αἰεὶ τοῖς καλοῖς, φέρειν δ' ὅ τι ἂν ὁ θεὸς διδῶ γενναίως. Πάλιν δὲ τὸ Ὀμήρου οὐ τοι ἀπόβλητ' ἐστὶ θεῶν ἐρικυδέα δῶρα Σοφοκλῆς παρέφρασεν εἰπὼν θεοῦ τὸ δῶρον τοῦτο· χρὴ δ' ὅς' ἂν θεοὶ διδῶσι, φεύγειν μηδέν', ὧ τέκνον, ποτέ. Παρ' ἐκεῖνο δὲ τοῦ καὶ ἀπὸ γλώσσης μέλιτος γλυκίων ῥέεν αὐδὴ Θεόκριτος εἶπεν οὐνεκά οἱ γλυκὺ Μοῦσα κατὰ στόματος χέε νέκταρ. <Ὁμο> ἰὼς δὲ καὶ Ἄρατος παρέφρασε τὸ μὲν οἷον δ' ἄμμορός ἐστι λοετρῶν Ὠκεανοῖο, εἰπὼν Ἄρκτοι, κυανέου πεφυλαγμένοι Ὠκεανοῖο, τὸ δὲ τυτθὸν γὰρ ὑπὲκ θανάτοιο φέρονται, εἰπὼν ὀλίγον δὲ διὰ ζύλον Ἄιδ' ἐρύκει. καὶ περὶ μὲν τούτων ἄλλις. Ὁ δὲ πολιτικὸς λόγος ἐστὶν ἐν τῇ ῥητορικῇ τέχνῃ, ἥς ἐντὸς Ὀμηρος πρῶτος γέγονεν, ὡς φαίνεται. εἰ γὰρ ἐστὶν ἡ ῥητορικὴ δύναμις τοῦ πιθανῶς λέγειν, τίς μᾶλλον Ὀμήρου ἐν τῇ δυνάμει ταύτῃ κατέστηκεν, ὃς τῇ τε μεγαλοφωνίᾳ πάντας ὑπεραίρει ἐν τε τοῖς διανοήμασι τὴν ἴσιν τοῖς λόγοις ἰσχὺν ἐπιδείκνυται; Καὶ πρῶτόν ἐστι τῆς τέχνης ἡ οἰκονομία, ἣν δι' ὅλης τῆς ποιήσεως παρίστησι, καὶ μάλιστα ἐν ταῖς ἀρχαῖς τῶν πραγμάτων. οὐ γὰρ πόρρωθεν ἐμβαλὼν τὴν ἀρχὴν τῆς Ἰλιάδος ἐποίησατο, ἀλλὰ καὶ καθ' ὃν χρόνον αἱ πράξεις ἐνεργότεραι καὶ ἀκμαιότεραι κατέστησαν. τὰ δὲ τούτων ἀργότερα, ὅσα ἐν τῷ παρελθόντι χρόνῳ ἐγένοντο, συντόμως ἐν ἄλλοις τόποις παραδιηγῆσατο. τὸ δὲ αὐτὸ καὶ ἐν τῇ Ὀδυσσεΐᾳ πεποίηκεν, ἀρξάμενος μὲν ἀπὸ τῶν τελευταίων τῆς πλάνης τοῦ Ὀδυσσεύος χρόνων, ἐν οἷς καιρὸς ἦν ἤδη καὶ τὸν Τηλέμαχον εἰσάγειν καὶ τὴν τῶν μνηστήρων ὕβριν ἐμφανίζειν. ^[1995]

(2000) τὰ δὲ πρὸ τούτων, ὅσα τῷ Ὀδυσσεΐ ἄλωμένῳ συνέπεσεν, αὐτὸν παράγει διηγούμενον, ἃ καὶ δεινότερα καὶ πιθανώτερα ἔμελλε φαίνεσθαι ὑπὸ αὐτοῦ τοῦ παθόντος λεγόμενα. Αἰεὶ τοίνυν χρωμένῳ τῶν ῥητόρων πάντων τοῖς προοιμίῳ ὑπὲρ τοῦ προσεκτικώτερον ἢ εὐνούστερον ποιεῖν τὸν ἀκροατὴν, αὐτὸς μὲν ὁ ποιητὴς κέχρηται προοιμίῳ τοῖς μάλιστα κινήσαι καὶ ἐπαγαγέσθαι πρὸς τὴν ἀκρόασιν δυναμένοις, ἐν τε τῇ Ἰλιάδι προαναφωνῶν ὅτι μέλλει λέγειν ὅσα διὰ τὴν Ἀχιλλέως ὀργὴν καὶ τὴν Ἀγαμέμνονος ὕβριν κακὰ τοῖς Ἑλλήσι συνέβη, καὶ ἐν τῇ Ὀδυσσεΐᾳ ὅσοις πόνοις καὶ κινδύνοις περιπεσὼν ὁ Ὀδυσσεὺς πάντων τῇ τῆς ψυχῆς συνέσει καὶ καρτερίᾳ περιεγένετο. καὶ ἐν ἐκατέρῳ τῶν προοιμίων τὴν Μοῦσαν παρακαλεῖ, ἵνα θειοτέραν καὶ μείζονα τὴν δόξαν τῶν λεγομένων παραστήσῃ. Πολλὰ δὲ τῶν εἰσαγομένων ὑπ' αὐτοῦ προσώπων λέγοντα ποιῶν ἢ πρὸς οἰκείους ἢ φίλους ἢ ἐχθροὺς ἢ δήμους ἐκάστω τὸ πρέπον εἶδος τῶν λόγων ἀποδίδωσιν, ὥσπερ ἐν ἀρχῇ πεποιήται αὐτῷ ὁ Χρῦσης ἐν τοῖς πρὸς τοὺς Ἑλλήνας λόγοις χρησιμωτάτῳ προοιμίῳ κεχρημένος· συνεύχεται γὰρ αὐτοῖς πρότερον κρατῆσαι τῶν πολεμίων καὶ οἴκαδε ἀναστρέψαι, ἵνα τὴν παρ' αὐτῶν εὐνοίαν ἐπισπάσῃται, ἔπειτα οὕτως ὑπὲρ τῆς παιδὸς παρακαλεῖ. ὁ δὲ Ἀχιλλεὺς ἐπὶ τῇ ἀπειλῇ τοῦ Ἀγαμέμνονος θυμούμενος μιγνύει τὸν ὑπὲρ αὐτοῦ καὶ τῶν Ἑλλήνων λόγον, ἵνα κάκείνους ἀκούσαντας εὐνουστέρους καταστήσῃ· πάντας γὰρ ἐπὶ τὸν πόλεμον ἐστάλθαι οὐκ ἰδίας τινὸς ἀπεχθείας ἔνεκα ἀλλὰ εἰς χάριν αὐτοῦ τοῦ Ἀγαμέμνονος καὶ τοῦ ἀδελφοῦ αὐτοῦ· καὶ πολλὰ μὲν

πεποικηκέναι ἑαυτόν, τὸ δὲ γέρας οὐ παρὰ τούτων ἀλλὰ παρὰ τοῦ κοινοῦ τῶν Ἑλλήνων εἰληφέναι. οἷς ἀντιλέγων ὁ Ἀγαμέμνων οὐκ ἀπορεῖ, ὅπως καὶ αὐτὸς θεραπεύσῃ τὸ πλῆθος· φήσαντος γὰρ τοῦ Ἀχιλλέως ἀπελεύσεσθαι εἰς τὴν πατρίδα δι' ἣν ἔπαθεν ὕβριν, οὐκ εἶπεν ἄπιθι· ἀλλὰ φεῦγε, τὸ ἀπλῶς ῥηθὲν εἰς τὸ ἀδοξότερον μεταβαλὼν, καὶ ὅτι οὐ παρακαλῶ σε μένειν· πάρεισι γὰρ καὶ ἄλλοι, οἳ τιμῆς ἀξιώσουσί με. ἦν δὲ καὶ τοῦτο τοῖς ἀκούουσι κεχαρισμένον. Καὶ ἐπὶ τούτοις εἰσάγεται ῥήτωρ ὁ Νέστωρ, ὃν ἡδυεπὴ καὶ λιγὺν ἀγορητὴν προσεῖπε· τοῦ καὶ ἀπὸ γλώσσης μέλιτος γλυκίων ῥέεν αὐδὴ· οὐ μείζον ἐγκώμιον οὐκ ἂν γένοιτο ῥήτορος. τί δὲ οὗτος διαπράσσεται τῷ λόγῳ; ἄρχεται μὲν ἀπὸ προοιμίου, δι' οὗ μετὰ γνῶσιν ἐμποιεῖν πειρᾶται τοῖς διαφερομένοις ἀριστεύουσιν, ἐννοεῖν αὐτοὺς παρασκευάζων ὅτι μαχόμενοι παρέξουσιν ἀφορμὴν χαρᾶς τοῖς πολεμίοις. πρόεισι δὲ νουθετῶν ἑκάτερον καὶ πείθεσθαι ἑαυτῷ ὡς πρεσβυτέρῳ παραινῶν, καὶ ἐν τῷ σωφρονίζειν τὸν ἕτερον κεχαρισμένα τῷ ἐτέρῳ λέγει· τῷ μὲν γὰρ Ἀγαμέμνονι παραινεῖ μὴ ἀφαιρεῖσθαι τὸ δοθὲν τῷ πολλὰ κεκμηκότι γέρας, τῷ δὲ Ἀχιλλεῖ μὴ ἐρίζειν τῷ βασιλεύειν προκρινομένῳ. καὶ πρέποντα ἑκατέρῳ ἔπαινον <ἀπονέμω>, τῷ μὲν ὡς πλειόνων βασιλεύοντι, τῷ δὲ ὡς πλέον ἰσχύοντι, τοῦτον τὸν τρόπον πρᾶνναι αὐτοὺς ἐπιχειρεῖ. Τί δέ; οὐχὶ καὶ ἐν τοῖς ἐξῆς, ὁπότε εἶδε τὸν ὄνειρον ὁ Ἀγαμέμνων, ἐλπίδας ἀγαθὰς αὐτῷ φέροντα παρὰ τοῦ Διὸς καὶ ὀπλίζειν τοὺς Ἑλληνας παρακελευόμενον, ῥητορικῇ χρῆται τέχνῃ, τοῦναντίον οἷς βούλεται πρὸς τοὺς πολλοὺς λέγων, ἵνα πείραν τῆς ὁρμῆς αὐτῶν λάβῃ καὶ μὴ ἐπαχθῆς ἡ, πολεμεῖν ἀναγκάζων ὑπὲρ ἑαυτοῦ; ἀλλὰ αὐτὸς μὲν πρὸς χάριν λέγει, ἄλλος δὲ τις τῶν πείθειν αὐτοὺς δυναμένων προτρέπει μένειν, ὡς τοῦτο τῇ ἀληθείᾳ τοῦ βασιλέως θέλοντος· καὶ γὰρ ἐν οἷς δημηγορεῖ, ἐμφαίνει ὅτι τοῦναντίον βούλεται.

[2045]

(2050) ὁ δὲ <δια> δεχόμενος τοὺς λόγους τούτους ἐστὶν Ὀδυσσεύς, παρρησίᾳ τῇ πρεπούσῃ χρώμενος καὶ τοὺς μὲν ἀρίστους λόγοις προσηνέσι πείθων, τοὺς δὲ ὑποδεεστέρους καταπληκτικῶς ὑπακούειν τοῖς κρείττοσιν ἀναγκάζων. καὶ τὸ ἄτακτον καὶ θορυβῶδες τῶν πολλῶν καταπαύσας ἅμα πάντας πείθει λόγοις ἔμφοροι, μετρίως μὲν ὀνειδίσας, διότι οὐκέτι τελοῦσιν ἂν ὑπέσχοντο, καὶ ἅμα συγγνώμης ἀξιώσας, ὅτι πολὺν χρόνον ἄπρακτοι μένοντες τῶν φιλάτων ἐστέρηνται, παρακλήσει δὲ καὶ ἐλπίδι τῇ ἐκ τῶν μαντείων συμπείθων μένειν. Ὀμοίως δὲ καὶ ὁ Νέστωρ λόγους ἐξηλλαγμένους μὲν, εἰς ταῦτόν δὲ τείνοντας ποιούμενος καὶ πλείονι παρρησίᾳ πρὸς τοὺς ἥδη μεμαλαγμένους χρώμενος πείθει τὸ πλῆθος. καὶ τὴν αἰτίαν τῆς ὀλιγορίας εἰς ὀλίγους τοῦ μηδενὸς ἀξίους ἀναφέρων τοὺς πολλοὺς ἐντρέπει. προστίθησι δὲ καὶ ἀπειλὴν τοῖς ἀπειθοῦσι καὶ εὐθέως συμβουλεύει τῷ βασιλεῖ, ὅπως χρὴ καταλέγειν τὰ στρατιωτικὰ τάγματα. Πάλιν δὲ ἐν ταῖς κατὰ τὸν πόλεμον πράξεσι τῶν Ἑλλήνων τὰ μὲν εὐτυχησάντων, τὰ δὲ πταισάντων καὶ ἐν φόβῳ καταστάντων, ὁ μὲν Διομήδης, ἅτε τὸ ἐκ τῆς νεότητος θράσος καὶ τὴν ἐκ τῆς ἀριστείας παρρησίαν ἔχων, πρὸ τοῦ ἐπιδείξασθαι τὴν ἀνδραγαθίαν σιωπῆς ἀξιώσας τὸ παρὰ τοῦ βασιλέως ὄνειδος, τότε ἐπιπλήσσει τῷ Ἀγαμέμνονι ὡς ὑπὸ ἀνανδρίας συμβουλεύοντι φεύγειν· φησὶ γὰρ Ἀτρεΐδῃ, σοὶ πρῶτα μαχέσσομαι ἀφραδέοντι, ἡ θέμις ἐστίν, ἄναξ, ἀγορῇ· σὺ δὲ μὴ τι χολωθῆς. ἐν οἷς ἅμα μὲν νουθετεῖν αὐτὸν ἐπιχειρεῖ, ἅμα δὲ τὴν παρ' αὐτοῦ ὀργὴν παραιτεῖται. καὶ τὰ μὲν φθάνοντα διαπεπρᾶχθαι ἑαυτῷ ἀνεπαχθῶς ὑπομιμνήσκει, λέγων ταῦτα δὲ πάντα ἴσας Ἀργείων ἡμὲν νέοι ἡδὲ γέροντες, εἰς δὲ τὰ ἐξῆς προτρέπει τοὺς Ἑλληνας, τεχνικῶς ἐγκωμιάζων αὐτοὺς δαιμόνι, οὕτω που μάλα ἔλπεαι υἱᾶς Ἀχαιῶν ἀπτολέμους τ' ἔμεναι καὶ ἀνάλκιδας, ὡς ἀγορεύεις; καὶ αὐτὸν τὸν Ἀγαμέμνονα δυσωπεῖ, συγχωρῶν αὐτῷ, εἰ βούλεται, ἀπιέναι· τοὺς γὰρ ἄλλους ἐξαρκέσειν <ἐπηπείλησεν> ἢ, κἂν πάντες φύγωσιν, αὐτόν γε σὺν τῷ ἐταίρῳ μενεῖν καὶ μαχεῖσθαι, εἰπὼν νῶϊ δ', ἐγὼ Σθένης εἰμι, μαχησόμεθα. ὁ δὲ Νέστωρ τούτῳ μὲν γνώμης τε καὶ πράξεως ἀρετὴν μαρτυρεῖ, ὅσα δὲ εἰς τέλος τῆς συμβουλῆς διαφέρει, ἑαυτὸν ὡς πρεσβύτερον δεῖν παραινεῖν ἀξιοῖ. καὶ ἐπέξεισι τῷ λόγῳ, τὴν πρὸς

Ἀχιλλέα πρεσβείαν παρασκευάζειν ἐπιχειρῶν. Καὶ ἐν αὐτῇ δὲ τῇ πρεσβείᾳ ποικίλαις τέχναις ποιεῖ χρωμένους τοὺς ῥήτορας. ὁ μὲν γὰρ Ὀδυσσεὺς ἀρχόμενος τοῦ λόγου οὐκ εὐθέως ἔφη ὅτι Ἀγαμέμνων μετεγνωκῶς ἐπὶ τῇ τῆς Βρισηίδος ἀφαιρέσει τήν τε κόρην ἀποδίδωσι καὶ δῶρα τὰ μὲν παραυτίκα πέμπει, τὰ δ' <εἰς> ὕστερον ἐπαγγέλλεται· οὐ γὰρ ἦν χρήσιμον, οἰδοῦντος ἔτι τοῦ θυμοῦ, ταῦτα ὑπομιμνήσκειν· ἀλλὰ πρῶτον ἠθέλησεν ἐμβαλεῖν τὸν Ἀχιλλέα εἰς οἶκτον τῶν Ἑλληνικῶν ἀτυχημάτων. εἶτα εἰπὼν ὡς ὕστερον βουλευθεὶς ἐπανορθώσασθαι τὰς συμφορὰς οὐκέτι δυνήσεται, μετὰ ταῦτα τῶν Πηλέως παραινέσεων ἀνέμνησεν, ἑαυτοῦ μὲν ἀφαιρῶν τὸ ἐπαχθές, τῷ δὲ μᾶλλον ἐντρέπειν δυναμένῳ προσώπῳ τῷ τοῦ πατρὸς περιθεὶς τὸν λόγον.

[2095]

(2100) καὶ ὅτε ἐδόκει πραότερον αὐτὸν εἶναι, τότε καὶ τῶν Ἀγαμέμνονος δώρων ἐμνημόνευσε. καὶ πάλιν εἰς τὰς ὑπὲρ τῶν Ἑλλήνων δεήσεις μετέβαλε τὸν λόγον, ὅτι, εἰ καὶ δικαίως Ἀγαμέμνονι μέμφεται, καλὸν γοῦν σῶσαι τοὺς μηδὲν εἰς αὐτὸν ἐξημαρτηκότας· ἔχρην γὰρ καὶ τὸν ἐπίλογον μηδὲν ἔχειν τῶν λυπούντων τὸν ἀκούοντα, ἐπεὶ καὶ μάλιστα μνημονεύεται τὰ τέλη τῶν λόγων. ἡ δὲ τελευταία παράκλησις ἔχει τι καὶ διεγερτικὸν ἐπὶ τοὺς πολεμίους ὡς καὶ αὐτοῦ καταφρονοῦντας· ‘νῦν γὰρ ἄν’, φησὶν, ‘ἔλοις τὸν Ἑκτορα, εἴ σου κατεναντίον σταίη, ἐπεὶ οὐδένα τῶν Ἑλλήνων ἑαυτῷ φησὶν εἶναι ὅμοιον.’ ὁ δὲ Φοῖνιξ, δεδοικῶς μὴ ἐνδεέστερον ἢ προσῆκε χρῆται τῇ δεήσει, δάκρυα προίεται. καὶ πρῶτον μὲν τῇ ὁρμῇ αὐτοῦ συντίθεται, φήσας μὴ ἀπολειφθῆσθαι αὐτοῦ, εἰ ἀποπλέοι· τοῦτο γὰρ ἦν αὐτῷ κεχαρισμένον. εἶτα καὶ τὴν αἰτίαν λέγει, ὅπως τρέφειν αὐτὸν ἐπιστεύθη, παρὰ τοῦ Πηλέως νήπιον παραλαβὼν, καὶ διδάσκαλος ἔργων καὶ λόγων εἶναι ἡξιώθη. παραδιηγεῖται δὲ καὶ τὰς ἐπὶ τῆς νεότητος ἀμαρτίας αὐτοῦ, ἐμφαίνων ὡς ἄβουλον ἢ τοιαύτη ἡλικία. καὶ προῖων οὐδὲν τῶν εἰς προτροπὴν παραλείπει, πᾶσι τοῖς κεφαλαίοις ῥητορικῶς χρώμενος, ὅτι διηλλάχθαι καλὸν τῷ ἱκετεύοντι καὶ δῶρα πέμποντι καὶ πρέσβεις τοὺς ἀρίστους κἀκεῖνῳ τιμιωτάτους ἀπεσταλκότι, καὶ ὅτι καὶ αὐτὸς δίκαιός ἐστιν ὣν ἀξιοῖ τυγχάνειν, τροφεὺς γε ὢν καὶ διδάσκαλος, καὶ ὅτι μεταγνώσεται προέμενος τὸν παρόντα καιρόν. καὶ παραδείγματι χρῆται τῷ κατὰ Μελέαγρον διηγέματι, ὅτι κἀκεῖνος παρακαλούμενος ὑπὸ τῶν οἰκείων βοηθεῖν τῇ πατρίδι οὐ συγκατέθετο, ἕως ὑπὸ τῆς ἀνάγκης τῶν καταλαβουσῶν τὴν πόλιν συμφορῶν ἐπὶ τὸ ἀμύνειν ἐτράπετο. Αἴας δὲ οἴκτου μὲν καὶ ἱκεσίας οὐδὲν ἐδεήθη, παρρησίᾳ δὲ χρησάμενος καθελεῖν τὸ φρόνημα τοῦ Ἀχιλλέως διέγνω, τὰ μὲν εὐκαίρως ἐπιπλήττων, τὰ δὲ εὐγενῶς παρακαλῶν, ἵνα μὴ τελέως παροξύνῃ· οὕτω γὰρ ἤρμοζε τῷ τῆς <αὐτῆς> ἀρετῆς μετεिल्φότη. πρὸς δὲ τούτων ἕκαστον ὁ Ἀχιλλεὺς ἀποκρινόμενος ἥθος γενναῖον ἅμα καὶ ἀπλοῦν ἐμφαίνει. τοῖς μὲν γὰρ ἄλλοις ἐλεγκτικῶς ἅμα καὶ μεγαλοφρόνως ἀντιλέγει, αἰτίας εὐλόγους τῆς ὀργῆς παριστάς, Αἴαντι δὲ ἀπολογεῖται. καὶ Ὀδυσσεὶ μὲν ἔφη ἀποπλεύσεσθαι τῇ ὑστεραίᾳ, καμπτόμενος δὲ πῶς ταῖς Φοίνικος δεήσεσι βουλευσεσθαί φησι περὶ τοῦ ἀπόπλου. ἐκνικηθεὶς δὲ ὑπὸ τῆς Αἴαντος παρρησίας ἐξομολογεῖται πᾶν ὃ μέλλει ποιήσῃν, ὅτι οὐ πρότερον ἔξισιν ἐπὶ τὸν πόλεμον, πρὶν ἂν ὁ Ἑκτωρ ἐπὶ τὰς σκηναὺς αὐτοῦ καὶ τὰς ναῦς ἀφίκηται, τοὺς πολλοὺς τῶν Ἑλλήνων ἀπεκτονῶς· ‘ἐνθα’, φησὶν ὅτι, ‘καίπερ ἐκθύμως μαχόμενον τὸν Ἑκτορα παύσεσθαι νομίζω· καὶ γὰρ τοῦτο πρὸ <ς τὸ> εἰρημένον πρόσθεν ὑπὸ τοῦ Ὀδυσσεὺς περὶ τοῦ ἐνστήναι τῇ ὁρμῇ τοῦ Ἑκτορος ἀντέθηκεν. Ἐν δὲ τοῖς τοῦ Φοίνικος λόγοις κἀκεῖνο παρίστησιν, ὅτι τέχνη ἐστὶν ἡ ῥητορική· φησὶ γὰρ τῷ Ἀχιλλεῖ διότι ‘παρέλαβόν σε’ νήπιον, οὗ πῶ εἰδόθ’ ὁμοίου πολέμοιο, οὐδ’ ἀγορέων, ἵνα τ’ ἄνδρες ἀριπρεπέες τελέθουσι. τοῦνεκά με προέηκε διδασκόμεναι τάδε πάντα, μύθων τε ῥητῆρ’ ἔμεναι πρηκτῆρά τε ἔργων. ἐν οἷς καὶ τοῦτο δείκνυσιν, ὅτι ἡ τῶν λόγων δύναμις μάλιστα τοὺς ἄνδρας εὐκλεεῖς ἀπεργάζεται. Ἔστι δὲ καὶ ἐν ἄλλοις πολλοῖς τῆς ποιήσεως τόποις εὖρεῖν λόγους τῆς ῥητορικῆς τέχνης ἔχομένους. [2145]

(2150)

καὶ κατηγορίας καὶ ἀπολογίας ὑποδείκνυσιν τρόπον ἔν τε ἄλλοις καὶ ἐν οἷς ὁ Ἑκτωρ καθάπτεται τοῦ ἀδελφοῦ, ὀνειδίζων αὐτῷ δειλίαν καὶ ἀκολασίαν, καὶ ὅτι τοιοῦτος ὢν ἡδίκηκε τοὺς πόρρω ἀπωκισμένους, ὅθεν αἴτιος κακῶν τοῖς οἰκείοις ἐγένετο. καὶ ὁ Ἀλέξανδρος ἐκλύει τὸν θυμὸν τοῦ ἀδελφοῦ, δικαίως ἐπιπλήσσεσθαι συγκατατιθέμενος καὶ τῷ ὑποσχέσθαι τὴν πρὸς τὸν Μενέλαον μάχην ἀπολυόμενος τὸ ἔγκλημα τῆς δειλίας. καὶ ὅτι μὲν τεχνίτης λόγων Ὅμηρος, οὐκ ἂν ἄλλως τις εἴποι εὖ φρονῶν· δηλὰ γὰρ καὶ τὰ ἄλλα ἐξ αὐτῆς τῆς ἀναγνώσεως. Οὐκ ἡμέλησε δὲ οὐδὲ χαρακτηρίσαι τοὺς ῥήτορας. τὸν μὲν γὰρ Νέστορα ἡδὺν καὶ προσηνῇ τοῖς ἀκούουσιν εἰσάγει, τὸν δὲ Μενέλαον βραχυλόγον καὶ εὐχαριν καὶ τοῦ προκειμένου τυγχάνοντα, τὸν δὲ Ὀδυσσεά πολλῇ καὶ πυκνῇ <καὶ κατα> πληκτικῇ τῇ δεινότητι τῶν λόγων κεχρημένον· ταῦτα γὰρ τοῖς δυσὶ τούτοις ἥρωσιν ὁ Ἀντήνωρ μαρτυρεῖ, ἀκούσας αὐτῶν, ὁπότε πρεσβεύοντες ἀφίκοντο εἰς τὴν Ἴλιον. καὶ ταύτας τὰς ιδέας τῶν λόγων Ὅμηρος παρίστησιν, αὐτὸς ἐν τῇ ποιήσει δείξας ἀπάσῃ. Οἶδε δὲ καὶ τὴν ἀντίθεσιν τῶν λόγων, αἰετῶν ἐναντίων ἐπὶ παντὸς πράγματος τιθεμένων καὶ τὸ αὐτὸ κατασκευαζόντων καὶ ἀναιρούντων διὰ τὴν εὐπορίαν τῆς λογικῆς ἔξεως· φησὶ γὰρ στρεπτή δὲ γλῶσς· ἐστὶ βροτῶν, πολέες δ' ἔνι μῦθοι παντοῖοι, ἐπέων δὲ πολὺς νομὸς ἔνθα καὶ ἔνθα. ὁποῖόν κ' εἴπησθα ἔπος, τοῖόν κ' ἐπακούσῃς. Ἐπίσταται δὲ τὰ αὐτὰ καὶ διὰ πολλῶν λέγειν καὶ δι' ὀλίγων ἐπαναλαμβάνειν, ὅπερ καλεῖται ἀνακεφαλαίωσις, καὶ ἔστιν ἐν χρήσει παρὰ τοῖς ῥήτορσιν, ὁπότεν δέη πολλὰ πράγματα εἰρημένα ἀναμνησάσθαι συντόμως. ἃ γὰρ διηγήσατο ὁ Ὀδυσσεὺς παρὰ τοῖς Φαίαισιν ἐν τέτταρσι ῥαψωδίαις, ταῦτα πάλιν βραχέως διέξεισιν ἐν τούτοις ἥρξατο δ' ὡς πρῶτον Κίκονας δάμας', αὐτὰρ ἔπειτα καὶ τὰ ἐξῆς. Τοῦ δὲ πολιτικοῦ λόγου ἔχεται καὶ ἡ τῶν νόμων ἐπιστήμη, καὶ οὐδὲ ταύτης ἐκτὸς τὸν Ὅμηρον εὐροιμεν ἄν. εἰ μὲν οὖν καὶ τὸ ὄνομα τοῦ νόμου ἦν κατ' αὐτὸν ἐν χρήσει, οὐκ ἔστι σαφῶς διορίσασθαι. οἱ μὲν γὰρ φασὶ δηλὸν αὐτὸν εἶναι εἰδότα τοῦνομα τοῦ νόμου ἐν τῷ εἰπεῖν ἀνθρώπων ὕβριν τε καὶ εὐνομίην ἐφορῶντες. Ἀρίσταρχος δὲ ᾤθηται τὴν 'εὐνομίαν' εἰρησθαι παρὰ τὸ 'εὖ νέμεσθαι'. καίτοι καὶ ὁ 'νόμος' λέγεσθαι ἔοικεν ἀπὸ τοῦ 'νέμειν' τὰ ἴσα πᾶσιν ἢ τὸ κατ' ἀξίαν ἐκάστω. ὅτι δὲ τὴν δύναμιν τῶν νόμων οἶδεν, εἰ μὴ καὶ ἐν γραφαῖς ἀλλ' ἐν ταῖς γνώμας τῶν ἀνθρώπων φυλασσομένην, ἐν πολλοῖς παρίστησιν· τὸν γὰρ Ἀχιλλεὺς ποιεῖ ὑπὲρ τοῦ σκήπτρου λέγοντα νῦν αὐτέ μιν υἱὲς Ἀχαιῶν ἐν παλάμαις φορέουσι δικασπόλοι, οἳ τε θέμιστας πρὸς Διὸς εἰρύεται. θέμιστες γὰρ καὶ θεσμοὶ οἱ νόμοι, ὧν τὸν Δία εἰσηγητὴν παραδίδωσιν, ᾧ καὶ τὸν Μίνωα τὸν τῶν Κρητῶν βασιλέα φησὶν ὁμιλεῖν· ἡ δὲ ὁμιλία νόμων μάθησις ἦν, ὡς καὶ Πλάτων μαρτυρεῖ. σαφῶς δὲ καὶ ἐν ἐκείνοις δηλοῖ ὅτι χρή τοῖς νόμοις ἔπεσθαι καὶ μὴ ἀδικεῖν· τῷ μὴ τίς ποτε ἀμπαν ἀνὴρ ἀθεμίστιος εἴη, ἀλλ' ὅ γε σιγῇ δῶρα θεῶν ἔχοι, ὅττι διδοῖεν. Πρῶτος τοίνυν Ὅμηρος τὰ τῆς πολιτείας διεῖλεν· ἐν γὰρ τῇ ἀσπίδι, ἣν τοῦ κόσμου παντὸς μίμημα κατεσκεύασεν Ἥφαιστος (τουτέστιν ἡ πνευματικὴ δύναμις), ἐμπεριεχομένης ἐποίησε δύο πόλεις, τὴν μὲν ἐν εἰρήνῃ καὶ εὐφροσύνῃ διάγουσαν, τὴν δὲ πολέμῳ σχολάζουσαν. ^[2195]

(2200) καὶ παραθεῖς τὰ ἑκατέρω πρόσφορα παρίστησιν ὅτι ὁ μὲν πολιτικός ἐστὶ βίος, ὁ δὲ στρατιωτικός. οὐ παρεῖδε δὲ οὐδὲ τὸν τρίτον τὸν γεωργικὸν ἀλλὰ καὶ τοῦτον ἔδειξεν, ἐνάργειαν ἅμα καὶ κάλλος περιθεῖς τοῖς λόγοις. Ὁ δὲ ἐν πάσῃ πόλει νενομοθέτῃται, τὸ εἶναι συνέδριον βουλῆς καὶ τοῦτο προβουλεύεσθαι πρὸ τοῦ τὸν δῆμον συνιέναι, πρόδηλον ὅτι ἐστὶν ἐκ τῶν Ὀμηρικῶν τούτων· βουλὴν δὲ πρῶτον μεγαθύμων ἴξε γερόντων· συνάγει γὰρ Ἀγαμέμνων τοὺς γέροντας καὶ σκέπτεται μετ' αὐτῶν, ὅπως ὀπλίση τὸ πλῆθος πρὸς τὴν μάχην. Καὶ ὅτι δεῖ τὸν ἄρχοντα πρὸ τῶν ἄλλων πεφροντικένας τῆς πάντων σωτηρίας, ἐν τῷ αὐτῷ προσώπῳ διδάσκει, ᾧ καὶ παραινεῖ οὐ χρή παννύχιον εὐδελν βουλευφόρον ἄνδρα. καὶ ὅτι δεῖ τῷ ἡγουμένῳ πείθεσθαι τοὺς ὑποτεταγμένους, καὶ ὅπως ἐκάστω προσφέρεσθαι τὸν προτεταγμένον, ὁ Ὀδυσσεὺς ὑποδείκνυσιν, τοὺς μὲν ἐντίμους λόγοις προσηνέσι πείθων, τοῖς δὲ

ἐκ τοῦ ὄχλου πικρότερον ἐπιπλήσσω. Ἀλλὰ καὶ τὸ ἐπανίστασθαι τοῖς ἀμείνοσι παρὰ πᾶσι
 νενόμισται, ὃ καὶ αὐτοὶ οἱ θεοὶ ποιοῦσιν ἐπὶ τοῦ Διὸς οὐδέ τις ἔτλη μείναι ἐπερχόμενον, ἀλλ'
 ἀντίοι ἔσταν ἅπαντες. Νόμος παρὰ τοῖς πλείστοις τὸν πρεσβύτατον <πρῶτον> λέγειν. ὁ δὲ
 Διομήδης ὑπὸ ἀνάγκης τοῦ πολέμου πρῶτος θαρσήσας λέγειν συγγνωστὸς εἶναι ἀξιοῖ καὶ μὴ τι
 κότῳ ἀγάσῃσθε ἕκαστος οὐνεκα δὴ γενεῇφι νεώτατός εἰμι μεθ' ὑμῶν. Κάκεϊνο δὲ παρὰ πᾶσι
 νενόμισται, τὸ κολάζεσθαι τὰ ἐκούσια ἁμαρτήματα, τὰ δὲ ἀκούσια συγγνώμης τυγχάνειν. τοῦτο
 πάλιν δείκνυσιν ὁ ποιητής, ἐν οἷς φησιν ὁ ἀοιδὸς παρ' αὐτῷ καὶ κεν Τηλέμαχος τάδε γ' εἴποι,
 σὸς φίλος υἱός, ὡς ἐγὼ οὐ τι ἐκὼν ἐς σὸν δόμον οὐδὲ χατίζων πωλεύμην μνηστῆρσιν
 ἀεισόμενος μετὰ δαΐτας, ἀλλὰ πολὺ πλέονες καὶ κρείσσονες ἦγον ἀνάγκη. Τριῶν δὲ οὐσῶν
 πολιτειῶν πρὸς δικαιοσύνην καὶ εὐνομίαν, βασιλείας τε καὶ ἀριστοκρατίας καὶ δημοκρατίας,
 καὶ ταύταις πάλιν ἀντικειμένων τριῶν πρὸς ἀδικίαν καὶ παρανομίαν, τυραννίδος, ὀλιγαρχίας,
 ὀχλοκρατίας, οὐδὲ ταύτας Ὅμηρος ἀγνοεῖν ἔοικε, τὴν μὲν βασιλείαν δι' ὅλης τῆς ποιήσεως
 ὀνομάζων καὶ ἐγκωμιάζων, ὡς ἐν τούτοις· θυμὸς δὲ μέγας ἐστὶ διοτρεφέων βασιλῆων, τιμὴ δ'
 ἐκ Διὸς ἐστὶ, φιλεῖ δέ ἐ μῆτιετα Ζεὺς. καὶ ὅποιον δεῖ εἶναι τὸν βασιλέα, σαφῶς δηλοῖ λαῶν δ'
 οἷσιν ἄνασσε, πατὴρ δ' ὡς ἥπιος ἦεν καὶ οὔτε τινα ῥέξας ἐξαίσιον οὔτε τι εἰπὼν ἐν δῆμῳ, ἢ τ'
 ἐστὶ δίκη θεῶν βασιλῆων. τὴν δὲ ἀριστοκρατίαν, ἐν οἷς Βοιωτῶν βασιλέας πέντε καταριθμεῖ,
 καὶ παρὰ τοῖς Φαίαξι δώδεκα γὰρ κατὰ δῆμον ἀριπρεπέες βασιλῆες ἀρχοὶ κρίνουσι,
 τρισκαιδέκατος δ' ἐγὼ αὐτός. ^[2245]

(2250) δημοκρατίας δὲ εἰκόνα ἐναργῶς ἐν τῇ κατασκευῇ τῆς ἀσπίδος δεικνύει, ἐν ἣ δύο ποιήσας
 πόλεις τὴν ἑτέραν δημοκρατεῖσθαι φησι, μηδενὸς ἡγουμένου, πάντων δὲ πρὸς τὴν ἑαυτῶν
 βούλησιν κατὰ νόμους βιούντων· ἔνθα καὶ δικαστήριον εἰσάγει. καὶ ἐν ἐκείνοις γε τὴν
 δημοκρατίαν παρίστησιν, ἐν οἷς φησι δῆμον ὑποδδείσας· δὴ γὰρ κεχολώσατο λίην, οὐνεκα
 ληιστῆρσιν ἐπισπόμενος Ταφίοισιν ἤκαχε Θεσπρωτοὺς· οἱ δ' ἡμῖν ἄρθμοι ἦσαν. Τὸν δὲ βιαίως
 καὶ παρανόμως ἄρχοντα τύραννον μὲν οὐ καλεῖ (νεώτερον γὰρ τὸ ὄνομα), οἷος δὲ τοῖς ἔργοις
 γίνεται, δείκνυσιν ἐν τούτοις· εἰς Ἐχετον βασιλῆα, βροτῶν δηλήμονα πάντων, ὅς κ' ἀπὸ ῥίνα
 τάμησι καὶ οὐατα νηλέϊ χαλκῷ. καὶ τὸν Αἴγισθον δὲ τυραννικὸν ἀποφαίνει, ὃς ἀποκτείνας τὸν
 Ἀγαμέμνονα ἐκράτει τῶν Μυκηναίων. καὶ ὁπότε ἀνηρέθη, φησὶν ὅτι, 'οὐκ ἂν ἔτυχε ταφῆς,
 εἴπερ Μενέλαος παρῆν· τοῦτο γὰρ ἐπὶ τῶν τυράννων νενόμισται τῷ <κέ οἱ> οὐδὲ θανόντι
 χυτὴν ἐπὶ γαῖαν ἔχευαν, ἀλλ' ἄρα τὸν γε κύνες τε καὶ οἰωνοὶ κατέδαψαν κείμενον ἐν πεδίῳ·
 μάλα γὰρ μέγα μήσατο ἔργον. ὀλιγαρχίαν δὲ δηλοῦν δοκεῖ διὰ τῆς τῶν μνηστήρων πλεονεξίας,
 περὶ ᾧ φησιν ἡδ' ὅσσοι κранаῖν Ἰθάκην κάτα κοιρανέουσι. τὴν δὲ ὀχλοκρατίαν ἐν τῇ τῶν
 Τρώων πολιτείᾳ παραδίδωσιν, ἐν ἣ καὶ συναράμενοι πάντες Ἀλεξάνδρῳ κακοῖς περιέπεσον καὶ
 ὁ Πρίαμος λοιδορεῖται τοῖς παισὶν ὡς τούτων αἰτίοις σπεύσατέ μοι, κακὰ τέκνα, κατηφόνες. καὶ
 ἄλλος δὲ τις τῶν Τρώων, ὁ Ἀντίμαχος, χρυσὸν Ἀλεξάνδροιο δεδεγμένος, ἀγλαὰ δῶρα, οὐκ
 εἴασχ' Ἑλένην δόμεναι ξανθῷ Μενελάῳ. Ἐπεὶ δὲ τὸ παρ' ἀνθρώποις δίκαιον τοῦτο νομίζεται,
 τὸ ἀπονεμητικὸν ἐκάστῳ τοῦ κατ' ἀξίαν, ἐν ᾧ μάλιστα ἐστὶ τὸ θεοὺς σέβειν, γονέας καὶ
 οἰκείους τιμᾶν, τὴν μὲν εἰς θεοὺς εὐσέβειαν ἐν πολλοῖς διδάσκει, εἰσάγων τοὺς ἥρωας θύοντας
 καὶ εὐχομένους καὶ δῶρα ἀνατιθέντας τοῖς θεοῖς καὶ ὕμνοις γεραίροντας αὐτοὺς καὶ τῆς
 εὐσεβείας ἀμοιβὴν ἀπολαμβάνοντας τὴν παρὰ τῶν θεῶν ἐπικουρίαν. τὴν δὲ πρὸς τοὺς
 γειναμένους τιμὴν ἐν τῷ Τηλεμάχῳ προσώπῳ μάλιστα δείκνυσιν καὶ ἐν οἷς ἐπαινεῖ τὸν
 Ὀρέστην <ἦ> οὐκ αἰεὶς οἷον κλέος ἔλλαβε διὸς Ὀρέστης πάντας ἐπ' ἀνθρώπους, ἐπεὶ ἔκτανε
 πατροφονῆα; καὶ ὅτι τὸ γηροτροφεῖσθαι τοὺς γονέας ὑπὸ τῶν παίδων φύσει δίκαιον καὶ ἐξ
 ἀμοιβῆς ὀφειλόμενον, διὰ μιᾶς λέξεως ἐδήλωσεν εἰπὼν οὐδὲ τοκεῦσι θρέπτρα φίλοις
 ἀπέδωκεν. ἀδελφῶν δὲ εὐνοίαν καὶ πίστιν πρὸς ἀλλήλους ἐν τῷ Ἀγαμέμνονι καὶ Μενελάῳ,
 φίλων δὲ ἐν Ἀχιλλεῖ καὶ Πατρόκλῳ δείκνυσιν, γυναικὸς δὲ σωφροσύνην καὶ φιλανδρίαν ἐν τῇ

Πηνελόπη, ἀνδρὸς δὲ πόθον τῆς αὐτοῦ γυναικὸς ἐν τῷ Ὀδυσσεῖ παρίστησιν. Ὅπως δὲ καὶ ὑπὲρ πατρίδος χρή πράσσειν, ἐν τούτῳ μάλιστα ἐδήλωσεν· εἷς οἰωνὸς ἄριστος ἀμύνεσθαι περὶ πάτρης. ^[2295]

(2300) καὶ πάλιν ὅπως πρὸς τοὺς τῆς <αὐτῆς> πολιτείας κοινωνοῦντας ἔχειν ἀφρήτωρ ἀθέμιτος ἀνέστιός ἐστιν ἐκεῖνος ὃς πολέμου ἔραται ἐπιδημίου ὀκρυόεντος. ὅπως δὲ τὸ ἀλθθεύειν τίμιον, τὸ δὲ ἐναντίον φευκτὸν ἐχθρὸς γάρ μοι κείνος ὁμῶς Αἶδαο πύλῃσιν ὅς χ' ἕτερον μὲν κεύθη ἐνὶ φρεσὶν, ἄλλο δὲ εἶπη. καὶ εἰς τὸ αὐτὸ οἷ τ' εὖ μὲν βάζουσι, κακῶς δ' ὀπιθεν φρονέουσι. Τῶν δὲ οἴκων μάλιστα σφζομένων, ὁπόταν γυνὴ μήτε τὰς ἀπορρήτους διανοίας τοῦ ἀνδρὸς πολυπραγμονῇ μήτε ἄνευ τῆς γνώμης αὐτοῦ πράσσειν τι ἐπιχειρῇ, ἐκότερον ἐκ τῆς Ἥρας ὑπέδειξε, τὸ μὲν πρότερον τῷ Διὶ λέγοντι περιθεὶς Ἥρη, μὴ δὴ πάντας ἐμοὺς ἐπιέλεο μύθους εἰδήσειν, τὸ δὲ δεύτερον τῇ Ἥρᾳ μὴ πῶς μοι μετέπειτα χολώσεται, αἶ κε σιωπῇ οἴχωμαι πρὸς δῶμα βαθυρροῦ Ὀκεανοῖο. Τὸ δὲ καὶ τοὺς ἐξιόντας ἐπὶ πόλεμον ἢ ἐν κινδύνῳ καθεστῶτας ἐντέλλεσθαι τι τοῖς οἰκείοις εἰθισμένον παρὰ πᾶσιν οὐκ ἡγνόησεν ὁ ποιητής. ἡ μὲν γὰρ Ἀνδρομάχη, στένουσα τὸν Ἑκτορα, φησὶν οὐ γάρ μοι θνήσκων λεχέων ἐκ χειρὸς ὄρεξας, οὐδέ τί μοι εἵπας πυκινὸν ἔπος, οὗ τέ κεν αἰεὶ μεμνήμην νύκτας τε καὶ ἡμέρας δάκρυ χέουσα. ἡ δὲ Πηνελόπη τῶν τοῦ Ὀδυσσεὺς ἐντολῶν μνημονεύει, φήσαντος ὁπότε ἐξῆι τῷ οὐκ οἶδ' ἢ κέν μ' ἀνέσει θεός, ἢ κεν ἄλῳ αὐτοῦ ἐνὶ Τροίῃ· σοὶ δ' ἐνθάδε πάντα μελόντων. μεμνησθαι πατρὸς καὶ μητέρος ἐν μεγάροις ὡς νῦν, ἢ ἔτι μᾶλλον ἐμεῦ ἀπονόσφιν ἐόντος· αὐτὰρ ἐπειδὴ παῖδα γενειήσαντα ἴδαι, γήμασθ' ὥ κ' ἐθέλῃσθα, τεὸν κατὰ δῶμα λιποῦσα. οἶδε δὲ καὶ ἐπιτρόπους καὶ οἱ ἰῶν ἐν νηυσὶν ἐπέτρεπεν οἶκον ἅπαντα, πείθεσθαι τε γέροντι καὶ ἔμπεδα πάντα φυλάσσειν. Τὰ δὲ ἐπὶ τοῖς θανάτοις τῶν οἰκείων πένθη οὔτε ἄμετρα εἶναι ἀξιοῖ (ἀγεννὲς γὰρ τοῦτο) οὔτε παντελῶς ἐκκεκόφθαι ἔἴ (ἀδύνατον γὰρ τὸ ἀπαθὲς ἐπὶ ἀνθρώπων), ὅθεν λέγει τὰ τοιαῦτα· ἀλλ' ἢ τοι κλαύσας καὶ ὀδυρόμενος μεθέηκεν· τλητὸν γὰρ Μοῖραι θυμὸν θέσαν ἀνθρώποις. ἐν ἄλλοις δὲ φησὶν ἀλλὰ χρὴ τὸν μὲν καταθάπτειν ὅς κε θάνῃσι, νηλέα θυμὸν ἔχοντας, ἐπ' ἡματι δακρύσαντας. Ἔγνων δὲ κάκεῖνα, ἃ καὶ νῦν ἐν ταῖς ταφαῖς νομίζεται, ἐν τε ἄλλοις καὶ ἐν τούτοις· ἐνθα ἐ ταρχύσουσι κασίγνητοί τε ἔσται τε τύμβῳ τε στήλῃ τε· τὸ γὰρ γέρας ἐστὶ θανόντων. καὶ οἷα ἡ Ἀνδρομάχη φησὶν εἰς τὸν Ἑκτορος νέκυν γυμνὸν κείμενον αἰόλαι εὐλαὶ ἔδονται, ἐπεὶ κε κύνες κορέσωνται, γυμνόν· ἀτάρ μοι εἵματ' ἐνὶ μεγάροις κέονται λεπτὰ τε καὶ χαρίεντα, τετυγμένα χερσὶ γυναικῶν. ^[2345]

(2350) ἀλλ' ἢ τοι τάδε πάντα καταφλέξω πυρὶ κηλέῳ, οὐδὲν σοὶ γ' ὄφελος, ἐπεὶ οὐκ ἐγκείσει αὐτοῖς, ἀλλὰ πρὸς Τρώων καὶ Τρωιάδων κλέος εἶναι. οὕτω καὶ ἡ Πηνελόπη τὴν ἐσθῆτα κατασκευάζει Λαέρτη ἥρωι ταφήιον. καὶ ταῦτα μὲν μέτρια. τὰ δὲ πέρα τούτων, καὶ ζῶα ἄλλα τε καὶ ἀνθρώπους ἐπικάειν τὸν Ἀχιλλέα τῇ τοῦ Πατρόκλου πυρᾷ, οὐκ ἐπαινῶν λέγει· διὸ καὶ ἐπιφωνεῖ κακὰ δὲ φρεσὶ μήδετο ἔργα. Καὶ τὰ πολυάνδρια δὲ πρῶτος ἡγείρε τύμβον δ' ἐκ πεδίου ἕνα χεύομεν ἐξαγαγόντες <ἄκριτον>. καὶ τοὺς ἐπιταφίους ἀγῶνας ἔδειξε πρῶτος. ταῦτα μὲν κοινὰ τῶν τε ἐν εἰρήνῃ καὶ τῶν ἐν πολέμῳ καθεστῶτων. Τὴν δὲ περὶ τοὺς πολέμους ἐμπειρίαν, ἣν καὶ τακτικὴν τινες καλοῦσιν, <δείκνυσιν> ἡ ποίησις, πεποικιλμένη μὲν πεζομαχίαις, τειχομαχίαις, ἐπὶ ναυσὶ μάχαις, παρὰ ποταμῷ παρατάξει, μονομαχίαις, πολλὰ δὲ καὶ στρατηγικὰ περιέχουσα, ὧν ὀλίγα παραθέσθαι ἐστὶν ἄξιον. ἐν γὰρ ταῖς παρατάξεσιν αἰεὶ χρὴ προτετάχθαι τὸ ἱππικὸν καὶ ἔπασθαι τὸ πεζόν· καὶ τοῦτο δὲ δείκνυσιν οὕτως· ἱππῆας μὲν πρῶτα σὺν ἵπποις καὶ ὄχεσφι, πεζοὺς δ' ἐξόπιθεν στήσας πολέας τε καὶ ἐσθλοὺς. Καὶ τὸ εἶναι ἐν τοῖς στρατιώταις ἡγεμόνας κατὰ τάξεις ἔπ' ἔσαν ἡγεμόνες φυλάκων, ἐκατὸν δὲ ἐκάστῳ κοῦροι ἅμ' ἔστειχον δολίχ' ἔγχεα χερσὶν ἔχοντες. καὶ τῶν ἡγεμόνων τοὺς μὲν προαγωνίζεσθαι ἐν πρῶτοις τεταγμένους, τοὺς δὲ κατόπιν γενομένους ἐπείγειν τοὺς λειπομένους πρὸς τὴν μάχην οἱ δ' ἄμφ' Ἰδομενεῖα δαΐφρονα θωρήσσοντο· Ἰδομενεὺς μὲν ἐνὶ προμάχοις σὺ εἵκελος ἀλκήν,

Μηριόνης δ' ἄρα οἱ πυμάτας ὥτρυνε φάλαγγας. Καὶ ὅτι δεῖ τοὺς δυνάμει διαφέροντας ἐν τοῖς ἔξω στρατοπεδεύειν, ὥσπερ τεῖχος τῶν λοιπῶν περιβεβλημένους, τὸν δὲ βασιλέα ἐν τῷ ἀσφαλεστάτῳ, τουτέστι τῷ μεσαιτάτῳ, κατασκηνοῦν, δείκνυσιν ἐν τῷ τοὺς μὲν γενναιοτάτους, τὸν Ἀχιλλέα καὶ τὸν Αἴαντα, ἐν τοῖς ἐσχάτοις μέρεσι τῶν νεῶν κατεσκηνωκέναι, τὸν δὲ Ἀγαμέμνονα καὶ τοὺς ἄλλους ἀρίστους ἐν τῷ μέσῳ. Καὶ τὸ ἐν τῷ στρατοπεδεύεσθαι χάρακάς τε περιβάλλεσθαι καὶ τάφρους ἀποσκάπτειν εἰς εὖρος καὶ βάθος καὶ σκόλοψι κύκλῳ διαλαμβάνειν, ὥς μήτε ὑπερπηδᾶν τινα διὰ πλάτος μήτε διὰ βάθος κατιέναι δύνασθαι, γίνεται τε ἐν τοῖς πολέμοις καὶ <ἔστι> παρ' Ὀμήρῳ ἀπὸ γὰρ δειδίσσετο τάφρος εὐρεῖ, οὐ γὰρ ὑπερθορέειν σχεδὸν οὔτε περῆσαι ῥηιδίῃ· κρημνοὶ γὰρ ἐπηρεφέες περὶ πᾶσαν ἔστασαν ἀμφοτέρωθεν, ὑπερθεν δὲ σκολόπεσσιν ὀξέσιν ἡρήρειστ', τοὺς ἔστασαν υἷες Ἀχαιῶν πυκνοὺς καὶ μεγάλους, δηίων ἀνδρῶν ἀλεωρήν. Καὶ μαχόμενοι θνήσκουσι γενναίως οἱ <τε ἡγεμόνες καὶ οἱ> τούτοις ἐπόμενοι μὴ μὲν ἀσπυδεῖ γε καὶ ἀκλειῶς ἀπολοίμην, ἀλλὰ μέγα ῥέξας τι καὶ ἐσσομένοισι πυθέσθαι καὶ ἄλιν ὅς δέ κεν ὑμέων βλήμενος ἦε τυπεῖς θάνατον καὶ πότμον ἐπίσπῃ, τεθνάτω· οὐ οἱ ἀεικὲς ἀμυνομένῳ περὶ πάτρης τεθνάμεν. [2405]

(2400) Καὶ τοῖς μὲν ἀριστεύσι γέρα νέμει ἄλλα δ' ἀριστήεσσι δίδου γέρα καὶ βασιλεῦσι, τοῖς δὲ λειποτάκταις ἀπειλεῖ ὃν δ' ἂν ἐγὼν ἀπάνευθε νεῶν ἐθέλοντα νοήσω, αὐτοῦ οἱ θάνατον μητίσομαι. Ἐν δὲ ταῖς μάχαις ὃν μὲν τρόπον καὶ ὅπως διαφόρως καὶ ποικίλως τοὺς ἥρωας ποιεῖ τιτρώσκοντας καὶ τιτρωσκομένους, τί δεῖ λέγειν; ἐκεῖνο δὲ ὑπομνῆσαι ἄξιον, ὅτι τοὺς μὲν πρόσθεν τετρωμένους ἐνδοξοτέρους ἡγούμεθα, ἅτε τὴν ἐκ τοῦ συνεστάναι καὶ παραμένειν προθυμίαν δεικνύοντας, τοὺς δὲ τὸν νῶτον ἢ τὸ μετάφρενον πεπληγότας ἀτιμότερους, ὥς ἐν τῷ φεύγειν τοῦτο πεπονθότας. καὶ ταῦτα οὖν ἑκάτερά ἐστι παρ' Ὀμήρῳ· εἴ περ γὰρ κε βλεῖο πονεῦμενος ἦε τυπεῖς, οὐκ ἂν ἐπ' αὐχέν' ὀπισθε πέσοι βέλος οὐδ' ἐνὶ νώτῳ. ἀλλὰ κεν ἢ στέρνων ἢ νηδύος ἀντιάσειε πρόσσω ἱέμενοιο μετὰ προμάχων ἀριστὺν καὶ ἄλιν οὐ μὲν μοι φεύγοντι μεταφρένῳ ἐν δόρυ πῆξεις, ἀλλ' ἰθὺς μεμαῶτι διὰ στήθεσφιν ἔλασσον. χρησίμως δὲ καὶ ἐν τῇ τροπῇ τῶν πολεμίων παραινέει μὴ περὶ τὰ σκῦλα γίνεσθαι μηδὲ ἐνδιδόναι καιρὸν φυγῆς ἀλλ' ἐγκεῖσθαι καὶ διώκειν μὴ τις νῦν ἐνάρων ἐπιβαλλόμενος μετόπισθεν μιμνέτω, ὥς κεν πλεῖστα φέρων ἐπὶ νῆας ἵκηται, ἀλλ' ἄνδρας κτείνωμεν· ἔπειτα δὲ καὶ τὰ ἔκκηλοι νεκροὺς ἅμ πεδίον συλήσετε τεθνεώτας. Ἔστι δὲ παρ' αὐτῷ πάσης ἡλικίας κατορθώματα, ὑφ' ὧν πᾶς ὅστισοῦν ἐπαρθείη, ὁ μὲν ἀκμάζων ὑπὸ τοῦ Ἀχιλλέως καὶ Αἴαντος καὶ Διομήδους, ὁ δὲ νεώτερος ὑπὸ τοῦ Ἀντιλόχου καὶ τοῦ Μηριόνου, ὁ δὲ μεσαιπόλιος ὑπὸ τοῦ Ἰδομενέως καὶ τοῦ Ὀδυσσέως, ὁ δὲ γέρων ὑπὸ τοῦ Νέστορος, καὶ πᾶς βασιλεὺς ὑπὸ τούτων ἀπάντων καὶ τοῦ Ἀγαμέμνονος. τοιαῦτα μὲν τῶν πολιτικῶν λόγων καὶ πράξεων ἐστι παρ' Ὀμήρῳ τὰ λήμματα. Θεασώμεθα δὲ καὶ περὶ τῶν ἱατρικῶν, εἰ καὶ τούτων μὴ εἶχεν ἀπείρως Ὀμηρος. καὶ ὅτι μὲν πολλοῦ ἀξίαν τὴν τέχνην ὑπελάμβανε, δῆλον ἐκ τούτου· ἱατρὸς γὰρ ἀνὴρ πολλῶν ἀντάξιος ἄλλων. δοκεῖ δὲ ἡ ἱατρικὴ ἐπιστήμη εἶναι νοσερῶν καὶ ὑγιεινῶν, ἅπερ ἐκ τούτων ἂν τις μάθοι· ὅτι μὲν ἐπιστήμη ἱητρὸς δὲ ἕκαστος ἐπιστάμενος περὶ πάντων, ὅτι δὲ ὑγιεινῶν καὶ νοσερῶν φάρμακα, πολλὰ μὲν ἐσθλὰ μεμιγμένα, πολλὰ δὲ λυγρά, σημαίνει τούτων ἑκάτερον. [2445]

(2450) Ἔστι δὲ τῆς ἱατρικῆς θεωρητικὸν μὲν τὸ διὰ τῶν καθολικῶν λόγων καὶ διὰ μεθόδου ἐπάγον ἐπὶ τὴν τῶν κατὰ μέρος γνῶσιν, τούτου δὲ αὖ μέρη τὸ μὲν σημειωτικόν, τὸ δὲ αἰτιολογικόν, πρακτικὸν δὲ τὸ διὰ τῆς ἐνεργείας αὐτῆς βαδίζον, τούτου δὲ μέρη τὸ μὲν διαιτητικόν, τὸ δὲ χειρουργικόν, τὸ δὲ φαρμακευτικόν. πῶς οὖν ἑκάστῳ τούτων Ὀμηρος ἐπιβέβληκεν; ὅτι μὲν γὰρ θεωρητικὸν τι εἶναι ἐπίσταται, ἐν τούτῳ αἰνίσσεται· τοῖα Διὸς θυγάτηρ ἔχε φάρμακα μητιόεντα· μητιόεντα γὰρ λέγει <τὰ> κατὰ τέχνην θεωρητικὴν ἐσκευασμένα. Τὸ δὲ σημειωτικὸν ἄντικρυς ἱστορεῖ διὰ τοῦ Ἀχιλλέως. μαθητὴς γὰρ ὦν Χείρωνος πρῶτος τὴν αἰτίαν τῆς κατασχούσης τοὺς Ἑλλήνας νόσου κατενόησε, συνιδὼν ὅτι τὰ ἐπιδήμια νοσήματα ἐκ τοῦ

Ἀπόλλωνός ἐστιν, ὅς γε δοκεῖ εἶναι ὁ αὐτὸς τῷ ἡλίῳ· οὗτος γὰρ τὰς ὥρας τοῦ ἔτους ἐπάγει, αἵπερ, ὅταν ὥσι δυσκράτως διακείμεναι, νοσήματος αἰτίαι καθίστανται. καὶ γὰρ τὸ ὅλον τήν τε σωτηρίαν καὶ τὸν ὄλεθρον τῶν μὲν ἀνδρῶν τῷ Ἀπόλλωνι, τῶν δὲ γυναικῶν τῇ Ἀρτέμιδι (τουτέστι τῷ ἡλίῳ καὶ τῇ σελήνῃ) ἀνατίθῃσι, τοξότας μὲν αὐτοὺς ποιῶν διὰ τὴν τῶν ἀκτίνων βολήν, οὕτω δὲ διορίζων τὸ ἄρρεν καὶ τὸ θῆλυ, ἐπεὶ καὶ θερμότερον φύσει τὸ ἄρρεν γένος. διὰ ταῦτα γοῦν φησὶ τὸν μὲν Τηλέμαχον τηλικούτον εἶναι Ἀπόλλωνός γε ἔκῃτι, τὰς δὲ Τυνδάρεω κούρας ὑπὸ Ἀρτέμιδος ἡϋξῆσθαι. τοὺς δὲ θανάτους ἔν τε ἄλλοις πολλοῖς καὶ ἐν τούτοις διορίζει· τοὺς μὲν Ἀπόλλων πέφνεν ἅπ' ἀργυρέοιο βιοῖο χωόμενος Νιόβῃ, τὰς δ' Ἀρτεμις ἰοχέαιρα. ὅπου δὲ καὶ τὴν τοῦ Κυνὸς ἐπιτολὴν διηγεῖται, σημεῖον καὶ αἴτιον τοῦτο ἐκκαύσεως καὶ νόσων λαμπρότατος μὲν ὁ γ' ἐστὶ, κακὸν δέ τε σῆμα τέτυκται, καί τε φέρει πολλὸν πυρετὸν δειλοῖσι βροτοῖσιν. Αἰτιολογεῖ δὲ ἐν οἷς λέγει περὶ τῶν θεῶν οὐ γὰρ σῖτον ἔδους', οὐ πίνουσ' αἴθοπα οἶνον, τοῦνεκ' ἀναίμονές εἰσι καὶ ἀθάνατοι καλέονται. ἡ γὰρ τροφή ἢ τε ξηρὰ καὶ <ἡ> ὑγρὰ αἵματός ἐστι γεννητική. τοῦτο δὲ τρέφει μὲν τὸ σῶμα, πλεονάσαν δὲ ἢ διαφθαρὲν νόσων αἴτιον γίνεται. Τὸ δὲ πρακτικὸν μέρος τῆς ἱατρικῆς οὕτως ἀκριβοῖ, ἐν ᾧ ἐστὶ καὶ τὸ διαιτητικόν. πρῶτον μὲν γὰρ οἶδε τὰ χρόνια τῶν νοσημάτων καὶ τὰ ὀξέα, ὥς ὅταν λέγῃ τίς νύ σε κῆρ ἐδάμασσε τανηλεγέος θανάτοιο; ἢ δολιχὴ νοῦσος, ἢ Ἀρτεμις ἰοχέαιρα οἷς ἀγανοῖσι βέλεσσι ἐποικομένη κατέπεφνε; Φανερόν δὲ ἐστὶ καὶ τὴν λιτὴν δίαιταν ὑγιεινὴν ὑπολαμβάνων· πεποίηκε γὰρ τοὺς ἥρωας ὀπτοῖς κρέασι χρωμένους, περιελὼν τὴν περὶ τὰ βρώματα περιεργίαν. καὶ ἐπεὶ ἡ γαστήρ ἀεὶ δεῖται πληρώσεως, ὅταν τὰ πρότερα σιτία καταπεφθέντα τὸ μὲν οἰκεῖον τῷ σώματι εἰς καρδίαν καὶ τὰς φλέβας ἀναπέμψῃ, τὸ δὲ περισσὸν ἐκβάλῃ, τοιαῦτά φησιν· ἀλλ' ἐμὲ μὲν δорπῆσαι ἐάσατε κηδόμενόν περ· οὐ γάρ τι στυγερῇ ἐπὶ γαστέρι κύντερον ἄλλο ἔπλετο, ἢ τ' ἐκέλευσεν ἔο μνήσασθαι ἀνάγκη καὶ πάλιν ἡ δὲ μάλ' αἰεὶ ἐσθέμεναι κέλεται καὶ πινέμεν, ἐκ δὲ με πάντων ληθάνει ὅς' ἔπαθον, καὶ ἐνιπλήσασθαι ἄνώγει. [2495]

(2500) Οἶδε δὲ καὶ οἶνου χρήσεως διαφοράς, ὅτι ὁ μὲν πολὺς ποθεὶς βλαβερὸς, ὁ δὲ μέτριος ὠφέλιμος. τὸ μὲν οὕτως οἶνός σε τρώει μελιηδής, ὅς τε καὶ ἄλλους βλάπτει, ὅς ἄν μιν χανδὸν ἔλῃ μηδ' αἴσιμα πίνῃ, τὸ δὲ ἐκείνως ἀνδρὶ δὲ κεκμηῶτι μένος μέγα οἶνος ἀέξει. καὶ ὅτι δυνάμεως ποιητικὸς ὅς δέ κ' ἀνὴρ οἶνοιο κορεσσάμενος καὶ ἐδωδῆς ἀνδράσι δυσμενέεσσι πανημέριος πολεμίζῃ, θαρσαλέον νύ τοι ἦτορ ἐνὶ φρεσίν, οὐδέ τι γυῖα πρὶν κάμνει, πρὶν πάντας ἐρωῆσαι πολέμοιο. καὶ τὸν μὲν ἡδὺν εἰς τὰς φιλοφροσύνας παραλαμβάνει ὥς φάτο, Ποντόνοος δὲ μελίφρονα οἶνον ἐκίρνα, (τὸν δὲ σφοδρὸν καὶ καρωτικὸν τῷ Κύκλωπι ὁ Ὀδυσσεὺς <παρα> τίθησι), τὸν δὲ στύφοντα πρὸς ἴασι· οὗτος γάρ ἐστιν ὁ Πράμνειος, ὃν τῷ Μαχάονι τετρωμένῳ δίδωσιν. Ὅπως δὲ καὶ γυμνασίοις χρῆσθαι παραγγέλλει, φανερόν ἐκ πολλῶν. ἀεὶ γὰρ πονοῦντας ποιεῖ τοὺς μὲν ἐν τοῖς προσήκουσιν ἔργοις, τοὺς δὲ δι' ἐπιτηδευμάτων, ὁπότε καὶ τοὺς μάλιστα τῇ ἡδυπαθείᾳ κεχρημένους Φαίακας καὶ τοὺς ἀσώτους μνηστῆρας γυμναζομένους εἰσάγει. καὶ πόνους μὲν τοὺς αὐτάρκεις αἰτίους ὑγείας οὕτω νομίζει, τῶν δὲ καταβαρύνων τὸ σῶμα καμάτων ἴαμα τὸν ὕπνον εἶναι· φησὶ γὰρ τῷ Ὀδυσσεῖ κεκμηκότι ἀπὸ τῆς θαλάσσης ὕπνον ἐπελθεῖν, ἵνα μιν παύσειε τάχιστα δυσπονέος καμάτοιο. ἡ γὰρ φύσις ἀπαιτεῖ τὸ κεκμηκὸς σῶμα ἀναπαύεσθαι καί, ἐν ᾧ ὀλίγον τὸ θερμὸν ὑπάρχει, τοῦτο, ἐπεὶ οὐ δύναται πάντῃ ἐξικνεῖσθαι, ἐν τῷ βάθει μένειν. πῶς δὲ καὶ ἀναπαύεται τὸ σῶμα; ὅτι ἡ σύντασις τῆς ψυχῆς ἀνιέται καὶ τὰ μέλη τοῦ σώματος λύεται, καὶ τοῦτο ἐναργῶς εἶπεν εὔδε δ' ἀνακλινθεῖσα, λύθεν δὲ οἱ ἄψα πάντα. τὸ δὲ ἐν τοῖς ἄλλοις ἅπασιν ἄμετρον οὐκ ὃν ὠφέλιμον καὶ ἐπὶ τοῦ ὕπνου ἀποφαίνεται, ποτὲ μὲν εἰπὼν ἀνὴρ καὶ πολὺς ὕπνος, ποτὲ δὲ ἀνὴρ καὶ τὸ φυλάσσειν πάννυχον ἐγρήσσοντα. Ἐπίσταται δὲ καὶ ἀέρων εὐκρασίαν ὑγείας οὔσαν παρασκευαστικήν, ἐν οἷς φησιν ἀλλά ς' ἐς Ἥλύσιον πεδίον καὶ πείρατα γαίης ἀθάνατοι

πέμψουσιν, ὅθι ξανθὸς Ῥαδάμανθος, τῇ περ ῥήϊστη βιοτῇ πέλει ἀνθρώποισιν· οὐ νιφετός, οὐτ' ἄρ χειμῶν πολὺς οὔτε ποτ' ὄμβρος, ἀλλ' αἰεὶ Ζεφύριοιο λιγὺ πνείνοντας ἀήτας Ὠκεανὸς ἀνίησιν ἀναψύχειν ἀνθρώπους. ἐν οἷς δύο ταῦτα μάλιστα ὀρθῶς διεγνωνκῶς φαίνεται, ὅτι τε ἡ ἀρχὴ τῶν ἀνέμων ἀπὸ τῶν ὑγρῶν γίνεται καὶ ὅτι τὸ ἔμφυτον τοῦ ζώου θερμὸν δεῖται ἀναψύξεως.

[2545]

(2550) Καὶ ἰάματα δὲ παθημάτων οἶδε, λειποθυμίας μὲν ἀνάψυξιν, ὅπερ ἐπὶ τοῦ Σαρπηδόνοιο ποιεῖ αὐθις δ' ἀμπνύνθη, περὶ δὲ πνοιῇ Βορέαιο ζώγρει ἐπιπνείουσα κακῶς κεκαφηότα θυμόν, ψύξεως δὲ θέρμην, ὡς ἐπὶ τοῦ Ὀδυσσέως κεχειμασμένου, ὃς ἐν τῷ θάμνῳ κρύπτεται, ἔνθα καὶ ἀνέμων καὶ ὄμβρων ἦν ἐν σκέπη, καὶ τῇ παρούσῃ ὕλῃ καλύπτεται, κόπου δὲ λουτρά καὶ χρίσματα, ὡς ἐπὶ τοῦ Διομήδους καὶ τοῦ Ὀδυσσέως ἐκ τῆς νυκτεγεργείας ἀνακομισθέντων. καὶ γὰρ οἷαν ὠφέλειαν ἔχει τὰ λουτρά, διὰ τούτων μάλιστα δηλοῖ θυμῆρες κεράσασα, κατὰ κρατὸς τε καὶ ὤμων. φανερόν οὖν ὅτι ἐντεῦθεν ἔχοντα τὴν ἀρχὴν τὰ νεῦρα εἰκότως ἀπ' αὐτῶν καὶ τὴν ἴασιν τοῦ κόπου λαμβάνει. αὕτη δὲ ἐστὶν [ἡ] διὰ τοῦ θερμανθῆναι καὶ ὑγρανθῆναι <τὸ σῶμα>. ξηραίνουσι γὰρ οἱ κόποι. Λοιπὸν ἐστὶ σκοπεῖν, ὅπως καὶ τὰ τῆς χειρουργίας κατενόησε. τὸν μὲν δὴ Μενέλαον ὁ Μαχάων ἰᾶται, πρῶτον ἐκκομισάμενος τὸ βέλος, ἔπειτα σκεψάμενος τὸ ἔλκος καὶ ἐκπιέσας τὸ αἷμα καὶ ξηρὰ φάρμακα ἐπιπάσας· καὶ τοῦτο πρόδηλον, ὅτι τεχνικῶς αὐτῷ πράσσεται. τὸν δὲ Εὐρύπυλον κατὰ τοῦ μηροῦ τετρωμένον Πάτροκλος πρῶτον τῷ εὐπορηθέντι μαχαίρῳ διαχειρίζει, ἔπειτα ἀπονίψας ὕδατι λιαρῷ, ὡς ἀνωδυνώτερον γένοιτο, ρίζαν ἐπιβάλλει· πολλοὶ γὰρ πανταχῇ πρὸς ἴασιν ἐλκῶν πεφύκασιν. ἔγνω δὲ καὶ τοῦτο, ὡς τὰ πικρὰ φάρμακα πρὸς τὸ ξηραίνειν ἐστὶν ἐπιτήδεια· ξηραίνεσθαι δὲ χρήζει τὰ ἔλκη. καὶ οὐκ εὐθέως ἰασάμενος ὁ Πάτροκλος ἀπῆλθεν ἀλλ' ἥστό τε καὶ τὸν ἔτερπε λόγοις· ἔδει γὰρ τῷ ὀδυνωμένῳ παραμυθίας. τὸν δὲ Μαχάονα τρωθέντα οὐ μεγάλην οὐδὲ καίριον πληγὴν ἐπὶ τοῦ ὤμου εἰκότως ἀφυλακτοτέρᾳ διαίτῃ ποιεῖ χρώμενον. ἴσως καὶ τὴν τέχνην αὐτοῦ δείκνυσιν· ὁ γὰρ τὰ ἄλλα ὡς ἔτυχε διαιτώμενος ἑαυτὸν ἰᾶσθαι ἐδύνατο. Κάκεϊνο δὲ ἔστι κατανοῆσαι παρ' αὐτῷ, ὅτι οὐκ ἀγνοεῖ τῶν ἱατρικῶν φαρμάκων τὰ μὲν ἐπίπλαστα καὶ ἐπίπαστα, ὡς ὅταν εἴπῃ ἐπ' ἄρ' ἥπια φάρμακα πάσσε, τὰ δὲ ποτά, ὅπου ἡ Ἑλένη τῷ κρατῆρι μίσγει φάρμακον νηπενθές <τ> ἄχολόν τε, κακῶν ἐπίληθον ἀπάντων. τὸν αὐτὸν δὲ τρόπον καὶ τῶν δηλητηρίων φαρμάκων τὰ μὲν ἐπίχριστα οἶδεν, ὡς ἐν τούτοις· φάρμακον ἀνδροφόνον διζήμενος, ὄφρα οἱ εἴῃ ἰοὺς χρίεσθαι χαλκήρεας, τὰ δὲ ποτά, <ὡς> ἐν ἐκείνοις· ἐν δὲ βάλῃ κρητῆρι καὶ ἡμέας πάντας ὀλέσσει. ταῦτα μὲν οὖν περὶ τῶν παρ' Ὀμήρῳ ἱατρικῶν. Ὀφελοῦνται δὲ οἱ ἄνθρωποι, ὥσπερ ἀπὸ τῆς ἱατρικῆς, οὕτως ἔστιν ὅτε καὶ ἀπὸ τῆς μαντικῆς. ταύτης μέντοι τὸ μὲν τεχνικόν φασι εἶναι οἱ Στωικοί, οἷον ἱεροσκοπίαν καὶ οἰωνοὺς καὶ τὸ περὶ φήμας καὶ κληδόνας καὶ σύμβολα, ἅπερ συλλήβδην ὅτταν καλοῦμεν, τὸ δὲ ἄτεχνον καὶ ἀδίδακτον, τουτέστιν ἐνύπνια καὶ ἐνθουσιασμούς. οὐδὲ ταῦτα οὖν Ὀμηρὸς ἠγνόησεν ἀλλ' οἶδε μὲν μάντις καὶ ἱερεῖς καὶ ὄνειροπόλους, ἔτι δὲ καὶ οἰωνιστὰς καὶ τινα ἐν Ἰθάκῃ σοφὸν ὄρνιθας [τε] γνῶναι καὶ ἐναίσιμα μυθήσασθαι. [2595]

(2600) καὶ Ὀδυσσεὺς φησιν εὐχόμενος φήμην τίς μοι φάσθω ἐγειρομένων ἀνθρώπων ἔνδοθεν, ἔκτοσθεν δὲ Διὸς τέρας ἄλλο φανήτω. καὶ παρμὸς δὲ παρ' αὐτῷ σύμβολον ἀγαθὸν γίνεται. τοῖς δὲ μνηστῆρσιν ἐφίσταται ἔνθεος μάντις, ἔκ τινος ἐπιπνοίας σημαίνων τὰ μέλλοντα. ἐπεὶ δὲ καὶ ὁ Ἑλένος αὐτήκοός φησι θείας φωνῆς γεγονέναι ὡς γὰρ ἐγὼν ὅπ' ἄκουσα θεῶν αἰειγενετάων, παρέχει πιστεύειν ὅτι καὶ Σωκράτης ἀπὸ τῆς τοῦ δαιμονίου φωνῆς ἐμαντεύετο. Τίς ἔτι καταλείπεται λογικὴ τέχνη ἢ ἐπιστήμη; ἀλλὰ μὴν καὶ ἡ τραγωδία τὴν ἀρχὴν ἔλαβεν ἐξ Ὀμήρου, εἰς ὄγκον πραγμάτων καὶ λόγων ἐπαρθεῖσα. ἔστι γὰρ παρ' αὐτῷ πᾶν εἶδος τραγωδίας, ἔργα μεγάλα καὶ παράδοξα καὶ θεῶν ἐπιφάνειαι καὶ λόγοι φρονήματος μεστοὶ καὶ ἡθῶν παντοίων μιμητικοί. συνελόντι δὲ εἰπεῖν ὅτι οὐδὲν ἄλλο ἀλλ' ἢ δράματα αὐτοῦ ἐστὶ τὰ

ποιήματα, σεμνὰ μὲν καὶ ἐπηρμένα τῇ λέξει καὶ τῇ διανοίᾳ καὶ τοῖς πράγμασιν, οὐκ ἔχοντα δὲ ἀνοσίων ἔργων ἐπιδείξεις, γάμους ἀθεμίτους ἢ παίδων ἢ γονέων σφαγὰς ἢ ὅσα ἄλλα ἢ νεωτέρα τραγωδία τερατεύεται. ἀλλὰ καὶ ὅταν τοιούτου τινὸς ἐπιμνησθῇ, ἐπικαλύπτειν μᾶλλον ἢ ὀνειδίζειν πειρᾶται τὸ ἀμάρτημα, ὥς ἐπὶ τῆς Κλυταιμνήστρας πεποίηκε· φησὶ γὰρ ὅτι φρεσὶ κέχρητ' ἀγαθῇσι τὸ πρότερον, ἕως παρόντα εἶχε τὸν ἀοιδόν (τουτέστι διδάσκαλόν τινα) ὑπὸ τοῦ Ἀγαμέμνονος ἐπισταθέντα, ὅπως αὐτῇ τὰ ἄριστα παραινῇ· τοῦτον δὲ ἐκποδὼν ποιήσας ὁ Αἴγισθος παρέπεισεν αὐτὴν ἐξαμαρτάνειν. καὶ ὅτι ὁ Ὀρέστης δικαίως ἐτιμωρήσατο τῷ πατρὶ τὸν Αἴγισθον ἀποκτείνας· τὴν δὲ τῆς μητρὸς ἀναίρεσιν ἀπεσίγησε. καὶ ἄλλα πολλὰ τοιαῦτα ἰδεῖν ἔστι παρὰ τῷ ποιητῇ, τραγωδίαν σεμνήν καὶ οὐκ ἀπάνθρωπον γράφοντι. Οὐδὲν δὲ ἔλασσον καὶ ἡ κωμωδία ἐνθένδε ποθὲν ἔλαβε τὴν ἀφορμὴν· εὗρε γὰρ ὅτι καὶ παρ' <αὐ> τῷ τὰ σεμνότατα καὶ ὑψηλότατα διηγουμένῳ ἐπεισὸδιά τινα ἔστι γέλωτα κινουντα, ὥσπερ ἐν τῇ Ἰλιάδι ὁ μὲν Ἥφαιστος χωλεύων εἰσάγεται, οἶνοχοῶν τοῖς θεοῖς, ἄσβεστος δ' ἄρ' ἐνῶρτο γέλωτας μακάρεσσι θεοῖσιν, ὁ δὲ Θερσίτης, τῷ τε σώματι αἴσχιστος καὶ τὴν ψυχὴν κάκιστος, ἐκ τοῦ θορυβεῖν καὶ κακολογεῖν καὶ αὐχεῖν, ἐφ' οἷς οὐδεὶς τῶν ἐν δυνάμει καθεστηκότων, καὶ ἐπὶ τούτοις κολάζεσθαι, γελᾶν ἐπ' αὐτῷ παρασκευάζων οἱ δὲ καὶ ἀχνύμενοί περ ἐπ' αὐτῷ ἡδὺ γέλασαν. ἐν δὲ τῇ Ὀδυσσεΐᾳ ὁ παρὰ τοῖς ἡδυπαθοῦσι Φαίαξι μελωδὸς ἄδει τὴν Ἄρεος καὶ Ἀφροδίτης μοιχείαν, καὶ ὅπως ἐμπεσόντες εἰς τὰ τοῦ Ἥφαιστου δεσμὰ κατάφωροί τε ἐγένοντο καὶ γέλωτα παρέσχον τοῖς ἄλλοις θεοῖς, οἱ καὶ ἔσκωψαν χαριέντως πρὸς ἀλλήλους. καὶ παρὰ τοῖς ἀσώτοις μνηστῆρσιν εἰσάγεται ὁ πτωχὸς Ἴρος, τῷ γενναιοτάτῳ Ὀδυσσεὶ ἐρίζων εἰς πάλην καὶ ἐν τῷ ἔργῳ φαινόμενος καταγέλαστος. καθόλου γὰρ οἰκεῖόν ἐστι τῇ τοῦ ἀνθρώπου φύσει μὴ μόνον ἐπιτείνεσθαι ἀλλὰ καὶ ἀνίεσθαι, ἵνα καὶ διαρκῇ πρὸς τοὺς ἐν τῷ ζῆν πόρους. τοιαύτη μὲν καὶ ἡ θυμηδία παρὰ τῷ ποιητῇ εὐρίσκεται. εἰ δὲ οἱ μετ' αὐτὸν εἰσαγαγόντες τὴν κωμωδίαν λόγοις αἰσχροῖς καὶ ἀποκεκαλυμμένοις εἰς παρασκευὴν γέλωτος ἐχρήσαντο, οὐκ ἂν εἴποιεν ἄμεινόν τι εὐρηκέναι. ^[2645]

(2650) καὶ γὰρ τῶν ἐρωτικῶν διαθέσεων καὶ λόγων Ὀμηρος μὲν ἐγκρατῶς ἐπεμνήσθη, ὥσπερ ὁ Ζεὺς φησιν οὐ γὰρ πῶ ποτέ μ' <ᾧδε> ἔρω φρένας ἀμφεκάλυψε καὶ τὰ ἐξῆς. καὶ ἐπὶ τῆς Ἑλένης οὐ νέμεσις Τρῳάς τε καὶ εὐκνήμιδας Ἀχαιοὺς τοιῇδ' ἀμφὶ γυναικὶ πολὺν χρόνον ἄλγεα πάσχειν καὶ ὅσα ἄλλα τοιαῦτα. οἱ δ' ἄλλοι ποιηταὶ ἀκρατῶς καὶ ἀμέτρως ἀλικομένους τῷ πάθει τοὺς ἀνθρώπους ἐποίησαν. καὶ ταῦτα μὲν ἐπὶ τοσοῦτον. Ἔστι δὲ τι χαριέν εἶδος λόγων καὶ τὸ τῶν ἐπιγραμμάτων, ὅπερ εὐρέθη ἐπὶ τῶν ἀγαλμάτων καὶ αὖ πάλιν ἐπὶ τῶν μνημάτων, σημαῖνον συντόμως τὸν τούτων τινὲς τετιμημένον. ἀλλὰ καὶ τοῦτο Ὀμήρου, ὅπου φησὶν ἀνδρὸς μὲν τόδε σῆμα πάλαι κατατεθνεῖωτος, ὃν ποτ' ἀριστεύοντα κατέκτανε φαίδιμος Ἔκτωρ καὶ πάλιν Ἔκτορος ἦδε γυνή, ὃς ἀριστεύεσκε μάχεσθαι Τρώων ἵπποδάμων, ὅτε Ἴλιον ἀμφεμάχοντο. Εἰ δὲ καὶ ζωγραφίας διδάσκαλον Ὀμηρον φαίη τις, οὐκ ἂν ἀμαρτάνοι. καὶ γὰρ εἶπέ τις τῶν σοφῶν ὅτι ἐστὶν ἡ ποιητικὴ ζωγραφία λαλοῦσα, ἡ δὲ ζωγραφία ποιητικὴ σιωπῶσα. τίς οὖν πρῶτος ἢ τίς μᾶλλον Ὀμήρου τῇ φαντασίᾳ τῶν νοημάτων ἔδειξεν ἢ τῇ εὐφωνίᾳ τῶν ἐπῶν ἐκόσμησε θεοὺς, ἀνθρώπους, τόπους, πράξεις ποικίλας; ἀνέπλασε δὲ τῇ ὕλῃ τῶν λόγων καὶ ζῶα παντοῖα, καὶ μάλιστα τὰ ἀλκιμώτατα, λέοντας, σύας, παρδάλεις. ὧν τὰς μορφὰς καὶ διαθέσεις ὑπογράψας καὶ ἀνθρωπεῖοις πράγμασι παραβαλὼν ἔδειξεν ἐκατέρας τὰς οἰκειότητας. ἐτόλμησε δὲ καὶ θεοὺς μορφὰς ἀνθρώπων εἰκάσαι. ὁ δὲ τὴν ἀσπίδα τῷ Ἀχιλλεῖ κατασκευάσας Ἥφαιστος καὶ ἐντορεύσας τῷ χρυσοῦ γῆν, οὐρανόν, θάλασσαν, ἔτι δὲ μέγεθος ἡλίου καὶ κάλλος σελήνης καὶ πλῆθος ἄστρων στεφανούντων τὸ πᾶν καὶ πόλεις ἐν διαφόροις τρόποις καὶ τύχαις καθεστῶσας καὶ ζῶα κινούμενα καὶ φθεγγόμενα, τίνος οὐ φαίνεται τέχνης τοιαύτης δημιουργοῦ τεχνικώτερος; Ἴδωμεν δὲ καὶ ἐπὶ ἄλλου ἐνὸς ἐκ πολλῶν παραδείγματος ὅτι ὁρωμένοις μᾶλλον ἢ ἀκουόμενοις ἔοικε τὰ ποιήματα, ὥσπερ οὖν καὶ ταῦτα, ἐν οἷς τὴν οὐλήν

τοῦ Ὀδυσσέως φράσας ἐπιφέρει τὰ τῆς Εὐρυκλείας τὴν γρηὺς χεῖρεςσι καταπρηνέσει λαβοῦσα γυνὼ ῥ' ἐπιμασσαμένη, πόδα δὲ προέηκε φέρεσθαι· <ἐν δὲ λέβητι πέσε κνήμη, κανάχησε δὲ χαλκός,> ἃψ δ' ἐτέρως ἐκλίθη· τὸ δ' ἐπὶ χθονὸς ἐξέχυθ' ὕδωρ. τὴν δ' ἅμα χάρμα καὶ ἄλγος ἔλε φρένα, τῷ δὲ οἱ ὅσσε δακρυόφιν πλησθεν, θαλερὴ δέ οἱ ἔσχετο φωνή. ἀψαμένη δὲ γενείου Ὀδυσσῆα προσέειπεν· ἦ μάλ' Ὀδυσσεύς ἐσσι, φίλον τέκος· οὐδέ ς' ἐγὼ γε πρὶν ἔγνων, πρὶν πάντα ἄνακτ' ἐμὸν ἀμφαφάσθαι. ἦ καὶ Πηνελόπειαν ἐσέδρακεν ὀφθαλμοῖσι, πεφραδέειν ἐθέλουσα καὶ τὰ ἐξῆς. ἐνταῦθα γάρ, ὡς ἐν πίνακι γραπτῷ δεδειγμένων τῶν ὑπὸ τὸν ὀφθαλμὸν πεσεῖν δυναμένων, ἐμφαίνεται πλείω τὰ μὴδὲ τῇ ὄψει ἔτι καταληπτὰ ἀλλὰ τῇ νοήσει μόνῃ, ἣ τε διὰ τὴν ἔκπληξιν ἄφεις τοῦ ποδοῦ καὶ ὁ ψόφος τοῦ χαλκοῦ καὶ τὸ ἐκχεόμενον ὕδωρ καὶ ἡ τῆς γραδὸς λύπη τε ἅμα καὶ χαρὰ καὶ τὰ ῥηθέντα πρὸς τὸν Ὀδυσσέα καὶ ἃ πρὸς τὴν Πηνελόπην ἀποβλέψασα εἶπεῖν ἐμέλλησε. ^[2695]

(2700) πολλὰ δὲ καὶ ἄλλα γραφικῶς παρὰ τῷ ποιητῇ δείκνυται, ἅπερ ἐν αὐτῇ τῇ ἀναγνώσει θεάσασθαι ἔνεστιν. Ἐνταῦθα καιρὸς καταπαύειν τὸν λόγον, ὃν, ὥσπερ εἰ στέφανον ἐκ λειμῶνος πολυανθοῦς καὶ ποικίλου πλέξαντες, ταῖς Μούσαις ἀνατίθεμεν. καὶ οὐκ ἂν φροντίσαιμεν, εἴ τις ἐπιτιμήσειεν, ὅτι, πονηρῶν πραγμάτων ὑπόθεσιν ἔχουσιν τῶν τοῦ Ὀμήρου ποιήσεων, προσάπτομεν αὐτῷ λόγους φυσικοῦς, πολιτικοῦς καὶ ἠθικοῦς καὶ ἐπιστήμας ποικίλας. ἀνάγκη μὲν γὰρ ἦν τῷ ποιητῇ πράξεις παραδόξους καὶ πάθη καὶ ἥθη διάφορα ὑποθέσθαι, ἐπεὶ τὰ μὲν ἀγαθὰ καθ' ἑαυτὰ ἀπλᾶ ἐστί καὶ μονοειδῆ καὶ ἀκατασκεύαστα, τὰ δὲ τοῖς κακοῖς ἀναμειγμένα πολλοὺς ἔχει τρόπους καὶ παντοίας διαθέσεις, ἐξ ὧν ἡ ὕλη τῶν πραγμάτων συνίσταται, ἐν ἣ παρατιθεμένων τῶν χειρόνων ἢ τῶν ἀμεινόνων γνῶσις καὶ αἵρεσις ῥάων καθίσταται. καὶ τὸ ὅλον ἢ τοιαύτη ὑπόθεσις παρέσχεν ἀφορμὰς τῷ ποιητῇ παντοδαποὺς κινῆσαι λόγους, τοὺς μὲν ἀπ' αὐτοῦ, τοὺς δὲ ἀπὸ τῶν εἰσαγομένων προσώπων, ὥστε τὴν ἀπὸ τούτων ὠφέλειαν τοῖς ἐντυγχάνουσι παρασχεῖν. πῶς δὲ οὐκ ἂν πᾶσαν ἀρετὴν ἀναθείημεν Ὀμήρῳ, ὅπου καὶ ὅσα αὐτὸς μὴ ἐπετήδευσε, ταῦτα οἱ ἐπιγενόμενοι ἐν τοῖς ποιήμασιν αὐτοῦ κατενόησαν; καὶ χρῶνται μὲν τινες πρὸς μαντείαν τοῖς ἔπεσιν αὐτοῦ, καθάπερ τοῖς χρησμοῖς τοῦ θεοῦ, ἄλλοι δὲ ἐτέρας ὑποθέσεις προθέμενοι ἀρμόζουσιν ἐπ' αὐτὰς τὰ ἔπη μετατιθέντες καὶ συνείροντες. ^[2720]